

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Zonguldak İli Lisanslı Depoculuk Ön Fizibilite Raporu

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

BAKKA
BATI KARADENİZ KALKINMA AJANSI
WESTERN BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

Zonguldak İli Lisanslı Depoculuk Ön Fizibilite Raporu

2020
E K İ M

RAPORUN KAPSAMI

Bu ön fizibilite raporu, TR81 bölgesinde defne ve ayır edici özellikleri, defnenin yöresel ürün olarak değerlendirilerek özgün ve katma değerli hale getirilmesi amacıyla Zonguldak ilinde lisanslı depo kurulmasının uygunluğunu tespit etmek, yatırımcılarda yatırım fikri oluşturmak ve detaylı fizibilite çalışmalarına altlık oluşturmak üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır.

HAKLAR BEYANI

Bu rapor, yalnızca ilgililere genel rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Raporunda yer alan bilgi ve analizler raporun hazırlandığı zaman diliminde doğru ve güvenilir olduğuna inanılan kaynaklar ve bilgiler kullanılarak, yatırımcıları yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı olarak yazılmıştır. Rapordaki bilgilerin değerlendirilmesi ve kullanılması sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak yatırım kararı veren ya da finansman sağlayan şahıs ve kurumlara aittir. Bu rapordaki bilgilere dayanarak bir eylemde bulunan, eylemde bulunmayan veya karar alan kimselere karşı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı sorumlu tutulamaz.

Bu raporun tüm hakları Batı Karadeniz Kalkınma Ajansına aittir. Raporunda yer alan görseller ile bilgiler telif hakkına tabi olabileceğinden, her ne koşulda olursa olsun, bu rapor hizmet gördüğü çerçevenin dışında kullanılamaz. Bu nedenle; Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın yazılı onayı olmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz, kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

İÇİNDEKİLER

---

1. YATIRIMIN KÜNYESİ	5
2. EKONOMİK ANALİZ.....	7
2.1 Sektörün Tanımı.....	7
2.2 Sektöre Yönelik Sağlanan Destekler	10
2.2.1 Yatırım Teşvik Sistemi	10
2.2.2 Diğer Destekler	14
2.3 Sektörün Profili	17
2.4 Dış Ticaret Ve Yurt İçi Talep	39
2.5 Üretim, Kapasite Ve Talep Tahmini	42
2.6 Girdi Piyasası.....	49
2.7 Pazar Ve Satış Analizi.....	51
3. TEKNİK ANALİZ.....	52
3.1 Kuruluş Yeri Seçimi	52
3.2 Üretim Teknolojisi.....	53
3.3 İnsan Kaynakları.....	53
4. FİNANSAL ANALİZ	59
4.1 Sabit Yatırım Tutarı.....	59
4.2 Yatırımın Geri Dönüş Süresi	61
5. ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİ ANALİZİ.....	62

TABLULAR

Tablo 1.Yatırım Teşvik Sistemi Destek Unsurları	10
Tablo 2.Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Sağlanan Destek Unsurları.....	12
Tablo 3.Yatırım Teşvik Sistemi Kapsamında Yararlanılabilecek Destek Unsurları	14
Tablo 4.Lisanslı Depoculuğa İlişkin Yasal Düzenlemeler	15
Tablo 5. Lisanslı Depoculuk Yatırımlarında Kredi İndirim Oranları	17
Tablo 6.Kuruluş ve Faaliyet İzni Alan Lisanslı Depo Kapasiteleri.....	37
Tablo 7.Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Depolama Başlangıç ve Bitiş Tarihleri	39
Tablo 8.Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)	40
Tablo 9.Ülkeler Bazında Türkiye Fındık İhracatı (Yıl bazında) (Ton).....	41
Tablo 10.Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton).....	41
Tablo 11.Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton).....	42
Tablo 12.Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu Karşılığı, Ton)	42
Tablo 13.Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton).....	43
Tablo 14.İl Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretimi ve Verimi	45
Tablo 15.Zonguldak İlçeleri Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretim Miktarı	46
Tablo 16.Bartın İlçeleri Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretim Miktarı	46
Tablo 17.TR81 Bölgesi Fındık Üretim Miktarları	46
Tablo 18.Bölgelere Göre Buğday Üretimi	48
Tablo 19.Bölgelere Göre Mısır Üretimi	48
Tablo 20.İllere Göre Hububat Üretimi	49
Tablo 21.TR81 Bölgesi Kestane Üretim Miktarları	49
Tablo 22.Fındık Üretiminin İller Bazında Dağılımı (Ton)	50
Tablo 23.Türkiye Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Üretimi (Milyon Ton).....	51
Tablo 24.Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton).....	51
Tablo 25.Ülkeler Bazında Türkiye Fındık İhracatı (Yıl bazında) (Ton).....	52
Tablo 26.Zonguldak İli Üretici Kaydı	57
Tablo 27.Personel Giderleri.....	58
Tablo 28.İnşaat Giderleri	59
Tablo 29.Yatırım Giderleri	60

Tablo 30.Toplam İşletme Giderleri.....	61
Tablo 31.Toplam Yatırım Tutarı.....	61
Tablo 32.Toplam Sabit Yatırım Tutarı (10.000 Ton için)	61

ŞEKİLLER

Şekil 1.Teşvik Sistemi Bölge Haritası	11
Şekil 2. E-TUYS Üzerinden Yatırım Teşvik Belgesi Alma	13
Şekil 3.Kuruluş ve Faaliyet İzni Alan Depo İşletmeleri Sayıları	38
Şekil 5.TR81 Bölgesi İlleri Nüfus Değişimi	54
Şekil 5.İşgücü Verileri (15+) (2018-TÜİK)	55
Şekil 6.İşgücü Verileri (15+) (2019-TÜİK)	55
Şekil 7.TR81 Batı Karadeniz (Zonguldak-Karabük-Bartın) Eğitim Durumuna Göre İstihdam ve İşsizlik Oranı (15+) (2019-TÜİK).....	56
Şekil 8.İstihdam Edilenlerin İktisadi Faaliyet Kolları (15+) (2019-TÜİK).....	56

ZONGULDAK İLİ LİSANSLI DEPOCULUK SEKTÖRÜ ÖN FİZİBİLİTE RAPORU

1. YATIRIMIN KÜNYESİ

Yatırım Konusu	Lisanslı Depoculuk Tesisi	
Üretilen Ürün/Hizmet	Fındık, Hububat, Kestane Depolama	
Yatırım Yeri (İl – İlçe)	Zonguldak ili Alaplı İlçesi Zonguldak Alaplı Organize Sanayi Bölgesi	
Tesisin Teknik Kapasitesi	10.000 ton	
Sabit Yatırım Tutarı	5.4 Milyon \$	
Yatırım Süresi	1 yıl	
Sektörün Kapasite Kullanım Oranı	Bölgedeki lisanslı depoculuk kullanımına olan talep değerlendirildiğinde tesisin ilk başlarda bir süre % 60 kapasite ile çalışabileceği değerlendirilmiştir.	
İstihdam Kapasitesi	20 kişi	
Yatırımın Geri Dönüş Süresi	13 Yıl	
İlgili NACE Kodu (Rev. 3)	52.10.03 Hububat depolama ve antrepoculuk faaliyetleri (hububat silolarının işletilmesi vb.)	
İlgili GTİP Numarası	080221000000	
Yatırımın Hedef Ülkesi	Tüm Ülkeler	
Yatırımın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki
	Amaç 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim	Amaç 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Diğer İlgili Hususlar	Lisanslı Depoculuk kapsamında Fındık'a ilave olarak Kestane, Hububat vb. ürünlerde depolanabilmektedir.	

Subject of the Project	Licensed Warehousing Facility	
Information about the Product/Service	Hazelnut, Grain, Chestnut Storage	
Investment Location (Province-District)	Zonguldak-Alaplı	
Technical Capacity of the Facility	10.000 tons	
Fixed Investment Cost (USD)	5.4 Milyon \$	
Investment Period	1 Year	
Economic Capacity Utilization Rate of the Sector	%60	
Employment Capacity	20 Person	
Payback Period of Investment	13 Year	
NACE Code of the Product/Service (Rev.3)	52.10.03	
Harmonized Code (HS) of the Product/Service	080221000000	
Target Country of Investment	All Countries	
Impact of the Investment on Sustainable Development Goals	Direct Effect (Doğrudan Etki)	Indirect Effect (Dolaylı Etki)
	<i>Goal 12: Responsible Consumption and Production</i>	<i>Goal 9: Industry, Innovation and Infrastructure</i>
Other Related Issues	Within the scope of Licensed Warehousing, in addition to Hazelnut; Chestnut, Grain etc, can be stored in products.	

2. EKONOMİK ANALİZ

2.1 Sektörün Tanımı

Lisanslı depoculuk sistemi, depolamaya uygun nitelikte ve sınıflandırılması mümkün olan tarım ürünlerinin sınıf ve kalitelerinin yetkili sınıflandırıcı olarak isimlendirilen laboratuvarlarca belirlenmesini, modern altyapıya sahip sağlıklı ortamlarda depolanmasını, bu ürünlerin ticaretinin ürünün mülkiyetini temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla; uluslararası alanda da faaliyet gösterebilecek nitelikteki ürün ihtisas borsasında yapılmasını öngören bir sistemdir.

Bu sistemde üreticiler, tacirler, sanayiciler, aracılar, bunların yanı sıra bankalar, sigorta şirketleri ve yatırımcılar yer almaktadır. Sisteme konu ürünler hububat, baklagiller, yağlı tohumlar, pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, antepfıstığıdır.

Nace Kodu	Nace Kodu Açıklaması
52.10.03	Hububat depolama ve antrepoculuk faaliyetleri (hububat silolarının işletilmesi vb.)
Gtip No	Gtip Açıklaması
08022100000	Kabuklu Fındıklar

Lisans; hukuki anlamda herhangi bir işin veya ticari bir işlemin gerçekleştirilmesi için devlet makamları tarafından verilen izindir. Tarım ürünlerinde lisanslı depoculuk, tarım ürünlerinin depolanması için kurulan birimlerin ve bu birimler tarafından gerçekleştirilecek ticari işlemlerin devlet tarafından belirlenen mevzuata uygun olduğu ve devlet tarafından izin verildiği anlamına gelmektedir. Lisanslı depolar, tarım ürünlerinin belli bir kira bedeli karşılığında sağlıklı koşullarda depolanmasını sağlayan, anonim şirket statüsünde kurulmuş ve çalışma usulleri devlet tarafından belirlenmiş olan yüksek kapasiteli depolardır. Ülkemizde lisanslı depoculuk ile ilgili usul ve esaslar 17 Şubat 2005 tarih ve 25730 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 10 Şubat 2005 tarih ve 5300 sayılı Kanun ile belirlenmiştir. Lisanslı Depolar 5300 sayılı Kanun’da “tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda muhafaza ve ticari amaçla depolanması hizmetlerini sağlayan tesisler” olarak tanımlanmaktadır. Lisanslı depoculuğun esası lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerin uygun yöntemlerle, sağlıklı koşullarda ve kalite sınıflarına göre depolanmasını sağlamak ve söz konusu ürünlerin ticaretini daha sistemli ve güvenilir hale getirmektir. Tarım ürünleri değişik şekillerde depolanmakta, bu depoların da pek çoğu uygun olmayan koşullara sahiptir. Oysaki tarım ürünleri organik karakterli ürünler olup, bu ürünlerin depolanması organik özelliğe sahip olmayan herhangi bir malın depolanmasına benzememektedir. Tarım ürünleri yapıları dolayısıyla kolay bozulabilen ve depolanması esnasında ısı, ışık, nem, havalandırma vb. özel koşullar gerektiren ürünlerdir. Bu bağlamda lisanslı olmayan depolar “adi depo” olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu büyük kapasiteli lisanslı depoların artması halinde piyasada oluşabilecek olan arz fazlası, ürünlerin depolanması ile kontrol altına alınabilecek ve arz fazlalığından kaynaklanan fiyat dalgalanmalarını engellemek mümkün olacaktır. Lisanslı depolar ürünlerin kalite sınıflarına göre depolandığı yerlerdir. Lisanslı depoculuk sistemi ilerleyen bölümlerde açıklanacağı üzere ticaret borsaları ve yetkili sınıflandırıcı olarak adlandırılan ve ürünlerin kalitelerini belirleyen kuruluşlarla entegre olarak çalışmaktadır. Lisanslı depolara giren her ürünün kalite sınıfı bellidir, fiyatlandırma borsalarda kaliteye göre serbest piyasa koşullarında oluşmaktadır. Buna göre, kaliteli ve standartlara uygun üretim yapan üreticiler daha iyi gelir elde ederken, diğer üreticiler kaliteli üretime teşvik edilmektedir. Depolanmış ürünlerin sigortalanması zorunludur. Sigorta ile ürünlerin depoda sigorta kapsamındaki herhangi bir riskten dolayı zarar görmesi halinde bu zararın tazmin edilmesi mümkün olacaktır. Lisanslı depolarda muhafaza edilen ürünlerin adi depolarda muhafaza edilen ürünlerden en önemli farkı, lisanslı depolardaki ürünler için ürün senedinin düzenlenmesi ve depolama esnasında oluşabilecek sigorta

kapsamı dışındaki zararların lisanslı depoculuk tanzim fonu tarafından tanzim edilmesinin garanti altına alınmasıdır.

Ürün senetlerini ellerinde bulunduranlar, bu senetler karşılığında kredi çekeebilmekte, senetleri teminat gösterebilmekte ve bu senetler aracılığıyla ticaret yapabilmektedir. Lisanslı depolar sayesinde sanayiciler, tüccarlar ve ihracatçılar istedikleri miktar ve istedikleri kalitede hammaddeye zamanında ve güvenli bir şekilde ulaşabilmektedir. Lisanslı depoculuk sistemi fiyat dalgalanmalarını azalttığı için tarım sektöründeki tüm ilgili kesimler için daha istikrarlı bir piyasa yaratmaktadır.

Lisanslı Depoların kurulma amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- I. Tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda depolanması,
- II. Olumsuz depolama koşulları ya da depo bulunamaması nedeniyle oluşabilecek ürün kayıplarının önlenmesi,
- III. Tarım ürünlerinin kalitelerinin korunması,
- IV. Tarımsal üreticilerin ya da tarım ürünleri ticareti ile uğraşan kişilerin ürünlerinin güvenli bir şekilde depolanmasının garanti altına alınması,
- V. Tarım ürünlerinin kalite sınıflarına göre depolanması ile fiyatlandırmanın kolaylaştırılması,
- VI. Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması,
- VII. Tarımsal ürün depolarının kişi ayrımı yapmaksızın ürün kabul etmelerinin garanti altına alınması,
- VIII. Tarım ürünleri ticaretinin kolaylaştırılması ve sistematik bir hale getirilmesi,
- IX. Tarım ürünleri ticaretinin daha adil bir şekilde yürütülmesinin sağlanması,
- X. Ürünlerin depolanmasının sağlanması ile hasat sonrası arz fazlasının ortaya çıkmasının ve ürün fiyatlarının düşmesinin önlenmesi,
- XI. Tarım ürünleri piyasalarında ürün senedi kullanımına geçilmesi ve bu şekilde vadeli işlem piyasalarının hayata geçirilmesi,
- XII. Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması ve kayıt dışılığın önüne geçilmesi,
- XIII. Tarımsal ürünler ticaretinin serbestleştirilmesi,
- XIV. Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, ürün senetleri aracılığıyla bankalardan finansman sağlamaları,
- XV. Üretimde ve fiyatlandırmada devlet müdahalelerinin asgariye indirilmesi, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan tasarruf sağlanması, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşılması,
- XVI. Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilen, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde edilmesi,
- XVII. Ürün senetleri ile yatırımcılar için döviz, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanması,
- XVIII. Tarım ürünlerinin, fizikî mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın basılı veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticaretinin yapılması,
- XIX. Standardı belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçilmesi

Tarım ürünleri: Depolanmaya uygun nitelikteki hububat, bakliyat, pamuk, tütün, fındık, yağlı tohumlar, bitkisel yağlar, şeker gibi standardize edilebilen temel ve işlenmiş tarım ürünlerini ifade etmektedir. Kanunda açıkça belirtilmemiş olmasına karşılık yerfıstığı da lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerden biri olarak kabul edilmektedir. Lisanslı depoculuğa konu olacak ürünün çabuk bozulabilir nitelikte olmaması, resmi bir kuruluş tarafından tanımlanmış bir standardının bulunması ve söz konusu standart özelliklerinin analizler yardımıyla objektif bir şekilde ortaya konulabilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda meyve ve sebzelerin muhafaza edildiği soğuk hava depoları lisanslı depoculuğa konu olan ürünler kapsamaktadır.

Lisanslı depo: Tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda muhafazası ve ticarî amaçla depolanması hizmetlerini sağlayan tesislerdir.

Depolama hizmetleri: Lisanslı depoya kabul edilen ürünlerin tartılması, boşaltılması, yüklenmesi, taşınması, nakliyesi, depolamaya ve şartlara uygun hale getirilmesi, depolanması, ürün ambalajlarının onarılması, ürünün depodan çıkarılması gibi hizmetlerdir.

Lisanslı depo işletmesi veya lisanslı depo işleticisi: Tarım ürünlerinin depolanmasıyla iştigal eden ve 5300 sayılı Kanun kapsamında geçerli bir lisans belgesine sahip olan anonim şirketi ifade etmektedir.

Lisans: Ticaret Bakanlığı tarafından verilen faaliyet iznini gösterir belgedir.

Ürün senedi: Ürünlerin mülkiyetini temsil ve rehnini temin eden, lisanslı depo işleticisince nama veya emre düzenlenmiş, teminat olarak verilebilen, ciro edilebilen veya edilemeyen ve 5300 sayılı Kanun'da öngörülmeven durumlarda Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen makbuz senedi hükümlerine tâbi, basılı veya elektronik ortamda bulunan kıymetli evraklardır. Mudi: Depolama hizmetleri için ürününü lisanslı depoya teslim eden veya lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senedini mevzuata uygun olarak elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişidir. Mudi, üreticinin bizzat kendisi olabileceği gibi, ürün senedini başka bir şahıs ya da şirkete devretmesi halinde, mudi; ürün senedini elinde bulunduran gerçek ya da tüzel kişi olmaktadır.

Yetkili Sınıflandırıcı: 5300 sayılı Kanun kapsamında lisans almış olan ve tarım ürünlerini analiz eden, ürünün nitelik ve özelliklerini belirleyen, standartlara uygun olarak sınıflandıran ve bu durumu belgelendiren laboratuvarları işleten gerçek ve tüzel kişilerdir.

Borsa: Aralarındaki sözleşme çerçevesinde lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senetlerinin kote ettirildiği, alım satımının yapıldığı ve hareketlerinin kontrol ve takip edildiği ürün ihtisas borsasını veya Ticaret Bakanlığı'ndan ürün senedi alım satımı konusunda izin alan ticaret borsasını ifade etmektedir.

Lisanslı depo teminatı: Ticaret Bakanlığı tarafından kabul edilen nakit, banka teminat mektubu, Devlet tahvili, hisse senedi, gayrimenkul rehni, sigorta teminatı ve nakde çevrilebilir diğer güvenceleri ifade etmektedir.

Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu: Lisanslı depo işletmesinin, 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve mudilerle yapacağı sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkan mudi zararlarını tazmin etmek amacıyla kurulan fondur.

Elektronik ürün senedi: Lisanslı depo işletmesince, Elektronik Kayıt Kurallarına uygun olarak Sistem üzerinde oluşturulan elektronik kaydı ifade etmektedir.

Elektronik Kayıt Kuralları: Elektronik ürün senetlerinin oluşturulmasına, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemlerin ilgili taraflar itibarıyla kayden izlenmesine ilişkin Elektronik Kayıt Kurulu'sunun önerisi üzerine Ticaret Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslardır.

Elektronik Kayıt Kuruluşu (EKK): İlgili Yönetmelik hükümleri çerçevesinde elektronik ürün senetlerinin Sistem üzerinden oluşturulmasını sağlamak, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemleri ilgili taraflar itibarıyla kayden izlemek amacıyla Ticaret Bakanlığı'ndan lisans almış anonim şirkettir.

Aynen: Ürünün ayrı depolanması, diğer ürünlerle karıştırılmasının istenmemesi durumudur. Nadiren uygulanır. Deponun toplam kapasitesinden daha az ürün konulacak olursa, ürün sahibi (Mudi) tüm deponun kirasını ödemekle yükümlüdür.

Mislen: Mudi'ye ait ürünün, benzer sınıftaki ürünlerle karıştırılarak, bir arada depolaması durumudur. Burada aynı kalite sınıfındaki ürünler karıştırılarak aynı depolara konulur. En sık uygulanan yöntemdir.

2.2 Sektöre Yönelik Sağlanan Destekler

Sektöre yönelik sağlanan güncel desteklere www.yatirimdestek.gov.tr adresinden ulaşılabilmektedir. Ayrıca adreste bulunan Teşvik Robotu kullanılarak sektörün teşvik kapsamında olup olmadığı ve yararlanılabilecek destek unsurları öğrenilebilmektedir.

2.2.1 Yatırım Teşvik Sistemi

15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı teşvik sistemi 4 farklı uygulamadan oluşmaktadır:

- 1- Genel Teşvik Uygulamaları:** Teşvik edilmeyecek yatırım konuları dışında kalan tüm yatırımları kapsamaktadır.
- 2- Bölgesel Teşvik Uygulamaları:** İller arasındaki gelişmişlik farkını azaltmayı ve illerin üretim ve ihracat potansiyellerini artırmayı hedeflemektedir.
- 3- Öncelikli Yatırımların Teşviki:** Belirli yatırım konularının 5. Bölge destekleri ile desteklenmesi hedeflenmektedir.
- 4- Stratejik Yatırımların Teşviki:** Cari açığın azaltılmasına katkı sağlayacak katma değeri yüksek yatırımlar desteklenmektedir.

Bu uygulamalar kapsamında sağlanacak destek unsurları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (Tablo 1)

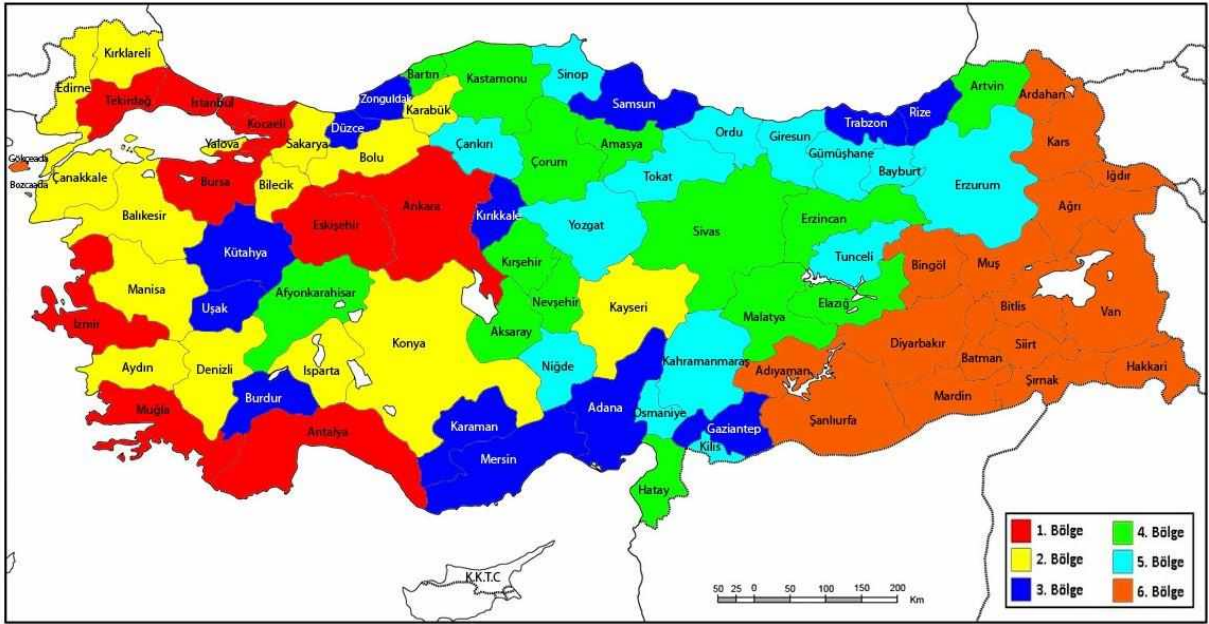
Tablo 1.Yatırım Teşvik Sistemi Destek Unsurları

Destek Unsurları	Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları	Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları	Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi		✓	✓	✓
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşveren Payı)		✓	✓	✓
Gelir Vergisi Stopajı İndirimi*		✓	✓	✓
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (Çalışan Payı)*		✓	✓	✓
Faiz Oranı Desteği **		✓		✓
Arazi Tahsisi		✓	✓	✓
KDV İadesi***				✓
* Yatırımın Bölge 6'da gerçekleştirilmesi halinde sağlanır. **Yatırımın Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları kapsamında Bölge 3, 4, 5 veya 6'da gerçekleştirilmesi halinde sağlanır. ***Asgari sabit yatırım tutarı 500 milyon TL olan stratejik yatırımların inşaat harcamaları için sağlanır.				

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Teşvik uygulamaları açısından illerin gelişmişlik düzeyini gösteren bölgesel harita aşağıda sunulmuştur. (Şekil 1)

Şekil 1. Teşvik Sistemi Bölge Haritası

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Genel Teşvik Sistemi'nde asgari sabit yatırım tutarı,

- ✓ 1. ve 2. bölgelerde 1 milyon TL,
- ✓ 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde 500 bin TL'dir.

Bölgesel Teşvik Uygulamaları için asgari sabit yatırım tutarı 1. ve 2. bölgelerde 1 milyon TL'den, diğer bölgelerde ise 500 bin TL'den başlamak üzere desteklenen her bir sektör ve her bir il için ayrı ayrı belirlenmiştir.

Stratejik Yatırımlar için asgari sabit yatırım tutarı 50 milyon TL'dir.

Katma Değer Vergisi İstisnası: Teşvik belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralama için katma değer vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Gümrük Vergisi Muafiyeti: Teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Vergi İndirimi: Gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli olarak uygulanmasıdır. Bu destek, stratejik yatırımlar, bölgesel teşvik uygulamaları ve öncelikli yatırımların teşviki uygulamaları çerçevesinde düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında sağlanır.

Faiz veya Kar Payı Desteği: Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında kullanılan en az bir yıl vadeli krediler için sağlanan bir finansman desteğidir. Teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin veya kâr payının belli bir kısmı Bakanlığımızca karşılanmaktadır. Bu destek unsuru, stratejik yatırımlar, Ar-Ge ve çevre yatırımları, 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde bölgesel teşvik ve öncelikli yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında yapılacak yatırımlar için uygulanır.

Yatırım Yeri Tahsisi: Yatırım Teşvik Belgesi düzenlenmiş stratejik yatırımlar, bölgesel ve öncelikli yatırımlar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca (Milli Emlak Genel Müdürlüğü) belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilebilir.

SGK Prim Desteği (İşveren Payı): Yatırım Teşvik Belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının belirli bir süre Bakanlıkça karşılanmasıdır. Stratejik yatırımlar, bölgesel ve öncelikli yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında düzenlenen teşvik belgeleri için uygulanır.

Gelir Vergisi Stopajı Desteği: Yatırım Teşvik Belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken gelir vergisi stopajının asgari ücrete tekabül eden kısmının 10 yıl süreyle terkin edilmesidir. Sadece 6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için düzenlenen teşvik belgelerinde öngörülmüştür. Ayrıca, Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı (TOSHP) kapsamında desteklenen stratejik yatırımlar için de uygulanabilir.

KDV İadesi: Sabit yatırım tutarı 500 milyon Türk Lirasının üzerindeki Stratejik Yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV'nin iade edilmesidir. 2017-2021 yıllarında imalat sektöründe gerçekleştirilecek teşvik belgeli tüm yatırımlara ilişkin bina-inşaat harcamaları KDV iadesinden yararlanabilmektedir.

21.08.2020 tarihli ve 31220 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar"da 01.01.2021 tarihi itibarıyla Zonguldak ilinde bulunan Kilimli ve Gökçebeş ilçelerinde gerçekleştirilecek yatırımların bir alt bölge desteği olan 4.bölge desteklerinden, bu ilçelerde bulunan organize sanayi veya endüstri bölgelerinde yapılacak yatırımların iki alt bölge desteği olan 5.bölge desteklerinden yararlanmasına karar verilmiştir. Bölgelere göre bölgesel teşvik uygulamalarında sağlanan destek unsurları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (Tablo 2)

Tablo 2. Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Sağlanan Destek Unsurları

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi*	Yatırıma Katkı Oranı* (%)	OSB ve EB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB ve EB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB ve EB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz veya Kar Payı Desteği	İç Kredi		YOK	YOK	3 puan	4 puan	5 puan	7 puan
	Döviz/Dövizle Endeksli Kredi				1 puan	1 puan	2 puan	2 puan
Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Gelir Vergisi Stopaj Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

EB: İmalat sanayiine yönelik olarak Endüstri Bölgesinde gerçekleştirilen yatırımlar.
 *İmalat sanayiine yönelik (US-97 Kodu: 15-37) düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında, 1/1/2017 ile 31/12/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilecek yatırım harcamaları için yatırıma katkı oranı her bir bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına 15 puan ilave edilmek suretiyle, vergi indirimi oranı tüm bölgelerde %100 oranında ve yatırıma katkı tutarının yatırım döneminde kullanılabilir oranı %100 olarak uygulanır.

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Yatırım Teşvik Belgesi Başvurusu

Teşvik sistemi destek unsurlarından faydalanabilmek için öncelikle, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğüne başvuru yapılarak yatırım teşvik belgesi alınması gerekmektedir.

2 Temmuz 2018 tarihinden itibaren yeni yatırım teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin tüm müracaatlar ile yabancı yatırımcıların Türkiye’de kurdukları şirket ve şubeler tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına yapılan bildirimler Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen E-TUYS adlı web tabanlı uygulama aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Yalnızca nitelikli elektronik sertifika sahibi olan ve yetkilendirme başvurusu talebi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca onaylanmış kişiler E-TUYS aracılığıyla yatırım teşvik işlemlerini yürütmek üzere sisteme erişebilmektedir. Bu nedenle, yatırımcıların ilk etapta yetkilendirme işlemini gerçekleştirmek üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne müracaat etmeleri gerekmektedir.

Yetkilendirme talepleri ‘Kayıtlı Elektronik Posta (KEP)’ vasıtası ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü KEP adresine gönderilmektedir.

Yetkilendirme talebinin Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne sonuçlandırılmasının akabinde E-TUYS üzerinden işlem yapmaya yetkili kişiler tarafından sisteme giriş yapıp, işlemler başlatılabilir.

Şekil 2. E-TUYS Üzerinden Yatırım Teşvik Belgesi Alma

E-TUYS ÜZERİNDEN YATIRIM TEŞVİK BELGESİ NASIL ALINIR?				
1-YETKİLENDİRME	2-YETKİLENDİRME TEYİT E- POSTASI	3-KULLANICILARIN YATIRIMCI BİLGİLERİNİ GÜNCELLEMESİ	4-YATIRIMCI BİLGİLERİNİN ONAYLANMASI	5- E TUYS ÜZERİNDEN TEŞVİK BELGESİ MÜRACAATI
Kullanıcı yetkilendirmesi başvuru evrakları Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü KEP adresine gönderilmektedir.	Kullanıcının başvuru evrakında yer alan e-posta adresine yetkilendirmenin gerçekleştiğine dair teyit e-postası ulaşması	Yetkilendirilen kullanıcının yatırımcı bilgilerini E-TUYS üzerinden Yatırımcı Bilgilendirme Kılavuzundaki adımları izleyerek güncellemesi ve Bakanlık onayına sunması	Bakanlıkça yatırımcı bilgilerinde yapılan güncellenmenin onaylanması	Yeni teşvik belgesi müracaatının yetkilendirilmiş kullanıcı tarafından E-TUYS üzerinden Teşvik Belgesi Kılavuzundaki adımları izleyerek gerçekleştirilmesi ve Bakanlık onayına sunulması

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Lisanslı Depoculuk projesi 3.bölgede yer alan Zonguldak ilinde gerçekleştirilecektir. Genel Teşvik Uygulamaları ve Bölgesel Teşvik Uygulamaları projenin uygulamasında kullanılacaktır. Yatırım konusu ‘Lisanslı depoculuk 6302.0.03.99’ olarak değerlendirilmesi durumunda aşağıdaki tabloda belirtilen destek unsurlarından yararlanılabilecektir. (Tablo 3)

Tablo 3.Yatırım Teşvik Sistemi Kapsamında Yararlanılabilecek Destek Unsurları

İlin Bulunduğu Bölge	3. bölge
Genel Teşvik	Yararlanabilir
Bölgesel Teşvik	Evet
Öncelikli Yatırım	Evet
Bölgesek Teşvik Asgari Yatırım Şartları	-
Yatırımla İlgili Özel Şartlar	Müracaat aşamasında Ticaret Bakanlığınca kuruluş izni verildiğine dair yazı istenmektedir. Lisanslı Depoculuk yatırımları Öncelikli Sektör Yatırımları kapsamındadır. Öncelikli sektör yatırımları kapsamındaki yatırımlar(6. bölge hariç tüm bölgeler için) 5. bölge desteklerinden yararlanmaktadır.
Yararlanılacak Teşvik Bölgesi	5. Bölge
KDV İstisnası	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var
Yatırım Yeri Tahsisi	Var
SGK İşveren Hissesi Desteği	7 yıl %35 Yatırıma Katkı Oranı
Vergi İndirimi Desteği	Vergi İndirimi Oranı %80, Yatırıma Katkı Oranı %40
Faiz Desteği	TL 5 puan, Döviz 2 puan indirimli, 1 milyon 400 Bin TL'yi geçemez.
SGK İşçi Hissesi Desteği	Uygulanmamaktadır
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	Uygulanmamaktadır

Kaynak: www.yatirimadestek.gov.tr/tesvik-robotu

2.2. Diğer Destekler

Ülkemizde Lisanslı Depoculuk hakkındaki ilk yasal düzenleme 17 Şubat 2005 tarih ve 25730 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 10 Şubat 2005 tarih ve 5300 sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunu ile başlamıştır. Söz konusu Kanunu takiben hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar, fındık, pamuk, zeytin ve zeytinyağı lisanslı depoları için yönetmelikler çıkartılmıştır. Ürünlere ilişkin yönetmeliklerin yanı sıra elektronik ürün senedi yönetmeliği ile yetkili sınıflandırıcıların lisans alma, faaliyet ve denetimleri hakkında yönetmelikler oluşturulmuştur. 12 Nisan 2013 tarihinde 28616 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren "Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği" ile ürün bazındaki yönetmeliklerin ortak kısımları tek bir yönetmelik çatısında toplanmış ve her bir ürün yönetmeliklerinin yerine tebliğler çıkartılmıştır.

Tablo 4.Lisanslı Depoculuğa İlişkin Yasal Düzenlemeler

Mevzuat Türü ve Adı	Yayınlandığı Resmî Gazete Tarih ve Sayısı
1. Lisanslı Depoculuk Kanunu (5300 Sayılı)	17 Şubat 2005 ve 25730
2. Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Genel Yönetmelik	09 Mart 2005 ve 25750
3. Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik	08 Ekim 2005 ve 25960
4. Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği	21 Aralık 2005 ve 26030
5. Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği	12 Kasım 2011 ve 28110
6. Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12 Kasım 2011 ve 28110
7. Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18 Ocak 2013 ve 28532
8. Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18 Ocak 2013 ve 28532
9. Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği	12 Nisan 2013 ve 28616
10. Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
11. Pamuk Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
12. Zeytin Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
13.Tarımsal Ürünlerin 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Halinde Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Karar	24 Aralık 2019 ve 30988
14. Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği Ücret Tarifesi	31 Aralık 2019 ve 30995

Sıralanan Lisanslı Depoculuğa İlişkin Yasal Düzenlemeler Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Genel Yönetmelik haricinde direkt olarak lisanslı depoculuk ile ilgilidir. Ürün İhtisas Borsaları Hakkındaki Yönetmelik konu ile yakın ilgisi dolayısıyla lisanslı depoculuk mevzuat listesine eklenmiştir. Buna karşılık, farklı kanun, yönetmelik ve kararlarda da lisanslı depoculuk ile ilgili maddelere rastlanmaktadır.

2009 tarih ve 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 4. Maddesi ve 13 Ağustos 2009 tarih ve 27318 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan "Kurumlar Vergisi Genel Tebliği" uyarınca 5300 sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkartılmasından doğan kazançlar 31.12.2014 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Bu düzenleme tarım ürünleri ticaretini kolaylaştırmak ve geliştirmek üzere oluşturulan tarım ürünleri lisanslı depoculuk sisteminin teşvik edilmesi amacıyla yapılmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 9. Maddesine göre; 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa göre düzenlenen ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimine ait katma değer vergisinin ödenmesinden lisanslı depo işleticileri sorumludur.

16 Haziran 2012 tarih ve 28325 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe giren "Hububat Ürünü Alımı ve Satımı Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar"ın 1. Maddesine göre Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa ilişkin uygulamaları geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla faaliyetlerde bulunmaya, belirleyeceği usul ve esaslarla lisanslı depoculuk şirketleri tarafından düzenlenecek ürün senetlerini satın almaya ve bu hususlara ilişkin iş ve işlemleri yapmaya yetkili kılınmıştır. Aynı kararın 2. Maddesi lisanslı depoculuk işlemlerinde kullanılan ürün senetleri karşılığı avans ve kredi kullanımına ilişkin esasları aşağıdaki şekilde belirlemiştir;

a. TMO, belirleyeceği esaslar çerçevesinde makbuz senedi veya ürün senedi karşılığı avans ödemeye yetkilidir.

b. Bankaların, TMO tarafından 11.8.1982 tarihli ve 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu hükümlerine göre düzenlenen makbuz senetleri ile lisanslı depoculuk şirketleri tarafından 5300 sayılı Kanun hükümlerine göre düzenlenen ürün senetleri karşılığında gerçek veya tüzel kişilere kullandıracağı kredilerde Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi oranı %0'dır. Bankaların söz konusu krediler nedeniyle lehe aldıkları paralar %1 oranında banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.

Yukarıdaki madde kapsamında kullanılan kredilere esas olan makbuz senetleri ile ürün senetlerinin bankalar tarafından TMO'ya devredilmesi durumunda, alım ve ödemeye ilişkin usul ve esaslar TMO tarafından belirlenecektir.

TMO, makbuz senedi veya ürün senedi karşılığında kredi kullanan gerçek veya tüzel kişilerin, ürünlerini TMO'ya satmamaları durumunda, kullandıkları kredilere ilişkin yıllık faiz oranının azami %25'ine kadar kısmını karşılamaya ve buna ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Lisanslı depoya teslim edilen ürünler vergi muafiyeti kapsamındadır. Yukarıda sıralanmış olan kararlar özetlenecek olursa;

- Ürünün lisanslı depoya tesliminden sonra ürün senedinin Borsada alınıp satılması, KDV'den muaftır. Ancak ürünün lisanslı depodan çekilmesi sırasında %1 KDV uygulanacaktır.
- Mudiler ile lisanslı depo işletmesi arasında düzenlenen sözleşme ve ürün senetleri damga vergisinden muaftır.
- Ürünü, doğrudan lisanslı depoya teslim eden üreticilerden %2 oranındaki zirai stopaj kesintisi yapılmayacaktır.
- Ürün senetlerinin Borsada el değiştirmesinden doğan kazançlar, 31.12.2018 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaftır.

3 Ocak 2020 tarihli ve 30997 Sayılı Resmi Gazete kararına göre T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Karar'ın yürürlüğe konulmasına, 4603 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5570 sayılı Kanunun 1 inci maddeleri gereğince karar verilmiştir.

Üreticilerin tarımsal üretime yönelik finansman ihtiyaçlarının uygun koşullarda karşılanması amacıyla T.C. Ziraat Bankası A.Ş.(Banka) ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin (TTK) kredi kullanımına ilişkin usul, esas ve kriterlerine uygun olmak koşuluyla, bu Kararda belirtilen usul, esas, limit ve oranlar dikkate alınarak;

- Gerçek ve tüzel kişi üreticilere,
- Sözleşmeli üretim yaptıran gerçek ve tüzel kişilere,
- 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında olup Tarım ve Orman Bakanlığının görev alanı içerisinde yer alan tarımsal amaçlı kooperatiflere,
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü(TİGEM)'ne,
- Yalnızca lisanslı depo yatırımlarına münhasır olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları ile bunların iktisadi işletmelerine,

Banka ve TTK tarafından, 1/1/2020-31/12/2022 tarihleri arasında, Bankaca tarım kredilerine uygulanmakta olan cari faiz oranlarından, kredi konutları itibariyle aşağıdaki tabloda belirtilen oranlarda indirim yapılmak ve kredi üst limitleri aşılmamak suretiyle tarım kredisi kullanılabilir.

Tablo 5. Lisanslı Depoculuk Yatırımlarında Kredi İndirim Oranları

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANLARI (%)		KREDİ ÜST LİMİTİ (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
Lisanslı Depoculuk Yatırımları	50	-	50.000.000

Bu karar kapsamında kredi tahsis edilecek üreticilerin kredi değerliliklerinin ve kredi tahsis kriterlerinin belirlenmesi, kredi limitleri, vadeleri, yatırım ve ödemesiz dönemlerinin tespit edilmesi, kredilerin teminatlandırılması, özkaynak oranlarının belirlenmesi, geri ödeme koşullarının tespiti ile borçlandırma, kullandırma, takip, tahsil vb. işlemleri Bankanın ve TTK'nın kendi usul ve mevzuat esasları dahilinde yürütülmektedir.

2.3 Sektörün Profili

Özellikle ülkemiz gibi doğal kaynaklar açısından zengin ve tarım ekonomisinin önemli olduğu ülkelerde tarımsal piyasaların düzenlenmesi ülkenin gelişmesi ve kalkınması açısından önem arz etmektedir. Günümüz gelişmiş ülkeleri, kalkınma hamlelerini tarımın sanayileştirilmesiyle başlatmışlardır. Tarım ürünleri piyasalarının fiyat oluşumu ve kalite yönleriyle iyileştirilmesi ve bu konuda belli bir sistemin oluşturulması söz konusu piyasalarda yer alan tüm aktörlerin daha belirgin ve istikrarlı bir ortamda çalışmasını sağlayarak üretimde sürdürülebilirliğin önünü açmaktadır.

Tarım ürünleri organik karakterli olmaları dolayısıyla dayanıksız bir yapıya sahiptir. Depolamaya elverişli ürünler için depolama imkânlarının olmaması durumunda, üreticiler ürünlerini kısa sürede elden çıkartmak zorunda kalmakta, bu durum üretici gelirinin düşmesine neden olmakta, tüccar ya da tarım ürünlerini işleyen sanayiciler için fırsat gibi görünse de gerçekte hiçbir kesim için avantajlı olmamaktadır. Ürünü depolamaksızın elden çıkartmak durumunda kalan üreticiler düşük fiyatların da etkisiyle genellikle kaliteye fazla önem vermemekte, üretimde kalitesizlik tüccarlara ve sanayicilere kalitesizlik maliyeti olarak yansımaktadır. Ayrıca büyük miktarlarda ürün alımı yapan tüccar ve/veya sanayiciler içinde stok maliyeti ortaya çıkmaktadır.

Tarımsal piyasalarda ürünlerin depolanması, kaliteye göre fiyatlandırılması ve ödeme garantisi gibi koşulların oluşturulması pazarlamada etkinliğin artırılmasını sağlamaktadır. Gelişmiş ülkeler dayanıksız bir yapıya sahip olan tarım ürünlerinin depolanması yoluyla üreticilerin daha fazla gelir elde etmesini, aynı zamanda tarım ürünleri ticareti yapan kişilerin ve sanayicilerin iyi koşullarda depolanmış ve kalitesine göre sınıflandırılmış ürünleri almasını sağlayan bir sistemi 1900'lü yılların başında uygulamaya başlamışlardır. Bu sistem devletin denetimi altında çalışan ve belli başlı depolama koşullarını yerine getirmekle yükümlü olan "lisanslı depoculuk" ile kurulmuştur.

Lisanslı depoculuk, tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda ve ürünlerin kalite sınıflarına göre depolandığı ve ürün fiyatlandırmasının serbest rekabet koşulları altında, kalite sınıflarına göre yapıldığı bir uygulamadır. Burada devlet, lisanslı depoların kuruluşunda taşımaları gereken asgari koşulları belirlemekte, konu ile ilgili mevzuatı hazırlamakta ve faaliyetlerinin belirli yasal düzenlemeler çerçevesinde yapılmasını sağlamaktadır.

Tarım sektörü 2018 yılı itibariyle ülke gayrisafi yurtiçi hasıla değerinden %6,49 TR81 Bölgesi illeri gayrisafi yurtiçi hasıla değerinden, Zonguldak %3,73 Karabük %2,88 ve Bartın %8,08 pay almaktadır. TÜİK 2019 yılı verilerine göre Zonguldak'ın %38,7 si Karabük'ün %22,9 u ve Bartın'ın %56,35'i kırsalda yaşamaktadır. Bölgede en fazla tarım alanına sahip il Bartın'dır. En çok nadasa bırakılmış arazi Karabük'te bulunurken en fazla meyve alanı Zonguldak'tır. Konuya sadece tarımsal ürünler açısından değil, hammaddesini tarımdan alan gıda ve tekstil sanayi açısından bakıldığında, tarımsal üretimin ülke ve bölge ekonomisi içerisindeki payı hem gayrisafi üretim değeri, hem ihracat hem de istihdam açısından önemlidir. Tarımsal üretimin ülke ve bölge ekonomisi açısından önemli olmasına karşılık, henüz tarımsal örgütlenme ve pazarlama konularında istenen seviyeye ulaşamamıştır.

Türkiye'de tarım sektöründeki örgütlenme ve örgüt etkinliğinin düşük olması, tarımsal piyasalarda fiyat sıkıntılarının yaşanmasına neden olmaktadır. Avrupa Birliği'nde üretici birlikleri ve kooperatiflerin büyük ölçekli ve güçlü kuruluşlar olarak sektörde yer alması hem üretim planlamasını hem de fiyat istikrarını sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kanada gibi ülkelerde ise güçlü üretici örgütlerinin yanı sıra lisanslı depolar tarımsal piyasaların düzenlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ülkemizde üretici örgütleri ve ticaret borsaları henüz piyasaları düzenlemek konusunda yetersizdir. 2005 yılında çıkan yasa ile birlikte lisanslı depoculuk ülkemizde de gündeme gelmiş ve 2010 yılından itibaren lisanslı depolar kurulmaya başlamıştır. Lisanslı depoculuğun önemi anlaşılmakta ve yaygınlaşmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle lisanslı depoculuğun yasal çerçevesi ortaya konulmuştur. Ardından TR81 Bölgesi tarımsal üretim potansiyeli değerlendirilerek, bölgede lisanslı depoculuğa elverişli olan ürünler ile söz konusu lisanslı depoların kurulacağı yerler ve kuruluş kapasiteleri belirlenmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise kurulacak lisanslı depo için yaklaşık sabit sermaye yatırım tutarları ve işletme sermayesi ihtiyacı ile gelir-gider tabloları oluşturulmuş, karlılık, başabaş noktası, verimlilik ve geri dönüş hesaplamaları yapılmıştır.

Lisanslı depoculuğun amaçları ile faydaları iç içe geçmiştir. Amaç ürünlerin sağlıklı koşullarda depolanmasının sağlanması ve tarımsal piyasaların düzenlenmesidir. Lisanslı depoculuğun ilgili taraflara sağlayacağı faydalar, sistemin işleyişinden sonra açıklanacaktır.

Lisanslı Depoculuk Sisteminin Hedefleri:

- I. Hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi,
- II. Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünlerin karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamaları,

- III. Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması,
- IV. Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması,
- V. Ülkemizde hâlihazırda uygulanmakta olan tarım reformunun başarılması ve tarım ürünleri ticaretinde özel sektör katılımının artırılması,
- VI. Üretimde ve fiyatlandırmada Devlet müdahalelerinin asgariye indirilmesi, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan önemli tasarruf sağlanması, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşılması,
- VII. Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilen, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde edilmesi,
- VIII. Yatırımcılar için dövize, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanması,
- IX. Ürün ticareti ile uğraşan tacir ve sanayicilerimizce, kalitesi bilimsel kriterlere göre belirlenmiş ve fiyat istikrarı sağlanmış ürünlerin kolayca temini,
- X. Tarım ürünlerinin, fizikî mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın ürün senetleri veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticaretinin yapılması,
- XI. Standardı belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçilmesi,
- XII. Ürün depolanması, bankacılık ve sigorta sektörü açısından yeni iş alanlarının oluşturulması,
- XIII. Ülkemizin yakınında bulunduğu Orta Doğu, Balkanlar, Türkî Cumhuriyetler ve Asya coğrafyasındaki tarım ürünleri ticaretinde de önemli rol üstlenmesi ve pay sahibi olunmasıdır.

Tarım ürünleri lisanslı depo işletmeleri, ekonomik ihtiyaç ve etkinlik şartları göz önünde bulundurularak T.C. Ticaret Bakanlığı'nca verilecek izinle anonim şirket şeklinde kurulur. Şirketin kuruluşunda, bir milyon liradan az olmamak üzere depolama kapasitesine göre yönetmelikle belirlenen tutarda ödenmiş sermayeye sahip olunması ve ilgili yönetmelikte gösterilen belgelerin ibraz edilmesi koşulları aranır.

Kuruluş izni alan şirkete ancak Kanunun öngördüğü şartları taşıdığıın tespiti halinde faaliyet izni (lisans) verilir. Şirket faaliyet izni almadan depoculuk faaliyetinde bulunamaz, ürün kabul edemez, ürün senedi düzenleyemez. Lisans alınmadan lisanslı depo veya lisanslı depo işletmesi izlenimini verecek hiçbir isim, unvan, işaret ve benzerleri kullanılamaz.

Lisanslı depo işletmek üzere lisans almak için müracaat edenler, depo kapasitesinin ürün rayiç bedelinin %15'inden az olmamak üzere belirlenen tutarda lisanslı depo teminatı vermek zorundadır. Yine, lisanslı depo işleticileri, lisans koşulu olarak işletme tesisleri ve lisanslı depoculuk faaliyeti kapsamında depoladığı ürünler için sigorta yaptırmak zorundadır. Ayrıca, belgelerin tam ve yeterli olduğunun tespiti halinde, T.C. Ticaret Bakanlığı'nca oluşturulan bir komisyonca depo ve tesisler yerinde incelenir ve inceleme sonucu gerekçeleriyle birlikte bir rapora bağlanarak Bakanlığa sunulur. Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda öngörülen şartları taşıdığı anlaşılana ve belirtilen belgeleri ibraz edenlere lisans verilir.

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununun 14 üncü maddesi uyarınca, lisanslı depo işletmeleri, yetkili ve referans yetkili sınıflandırıcılar ile elektronik kayıt kuruluşuna verilecek lisanslara ilişkin genel bütçeye gelir kaydedilecek bedeller her yıl 1 Ocak tarihinden geçerli olmak üzere Bakanlık Makamının Onayı ile belirlenir. Lisans bedelleri belirlenirken depolama kapasitesi dikkate alınır.

Lisanslı depo işleticisinin, Kanunda ve mudifler ile yapacağı sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkan zararların tazmin edilebilmesi amacıyla oluşturulan ve lisanslı depoculuk sisteminin temel ayaklarından birini teşkil eden kuruluştur.

Lisanslı depoculuk sisteminin teşvik edilmesine ve bu alandaki yatırımların artarak gelişmesine katkı sağlamayı amaçlayan vergi düzenlemeleri şu şekildedir:

- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Geçici 76'ncı maddesi hükümleri kapsamında 5300 sayılı Kanun kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, 31/12/2018 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulmuştur.
- 25/10/1984 tarih ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu ile 5300 sayılı Kanun kapsamında ürünlerin lisanslı depolara ilk tesliminde ve düzenlenen ürün senetlerinin borsalar aracılığıyla teslimlerinde katma değer vergisi istisnası getirilmiştir.
- 01/07/1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu ile mudi ile lisanslı depo işletmesi arasında düzenlenen mukavelenameler ve ürün senetleri damga vergisinden istisna tutulmuştur.

14/7/2009 tarihli ve 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve bu Kararın uygulanmasına ilişkin Hazine Müsteşarlığına çıkarılan 2009/1 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ" ile lisanslı depoculuk hizmetleri de bölgesel desteklerden yararlandırılacak yatırım konuları arasına dâhil edilmiştir. Aynı durum, 15/06/2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve bu Kararın uygulanmasına ilişkin Ekonomi Bakanlığınca çıkarılan 2012/1 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ" ile devam ettirilmiştir.

Ticaret Bakanlığının talebi üzerine yetkili sınıflandırıcı lisansı almak üzere başvuruda bulunanların tesis ve laboratuvarlarını inceleyen, sonrasında ise görev alanındaki yetkili sınıflandırıcıları periyodik olarak denetleyen ve bu denetim sonuçlarını Bakanlığa raporlayan, ayrıca itiraz üzerine ürünleri analiz eden, görev alanındaki yetkili sınıflandırıcıların kalibrasyon, uygunluk, kontrol ve denetimini yürüten, Ticaret Bakanlığından lisans alan gerçek ve tüzel kişilerdir.

Sistemin güvence mekanizmaları, rizikolara karşı sigorta (Depolar ile bu depolara konulan ürünlerin rizikolara karşı sigorta ettirilmesi zorunludur.), teminat (Depolama kapasitesinin ürün rayiç bedelinin en az %15'i oranındaki teminatın tazmin fonu adına ve lehine düzenlenmesi zorunludur.), borsanın sorumluluğu (Ürün senetlerinin alım satımına ilişkin hususlar (tescil, devir, bedelin ödenmesi, üçüncü şahısların haklarının korunması, yükümlülüklerin yerine getirilmesi gibi) borsanın sorumluluğundadır.) (Bu işlemlerden doğacak zararlar borsa tarafından tazmin edilir.), Bakanlığın gözetim ve denetimi (Lisanslı depolar, yetkili sınıflandırıcılar, ürün ihtisas borsaları ile kanun kapsamında faaliyet gösteren diğer kişi ve kuruluşlar Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir.) olarak sıralanabilir.

Kuruluş izni alan şirket faaliyet izni almadan depoculuk faaliyetinde bulunamamakta, ürün kabul edememekte ve ürün senedi düzenleyememektedir. Kuruluş izni alan şirketlerin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmesini takiben en geç bir yıl içinde, faaliyet izni alması gerekmektedir. Bu süre gerektiğinde Ticaret Bakanlığınca en fazla bir yıl daha uzatılabilmektedir. Bu süre içinde lisans için

başvurmayan veya başvurusunun sonucunda kendilerine lisans verilmesi uygun görülmeyen kuruluşun lisans alma hakkı düşmektedir.

Lisanslı depolara ürünlerini tevdi eden ve bunun karşılığında ürün senedini alan mudiler, diledikleri zaman ellerindeki ürün senetlerini ürün ihtisas borsasında veya bu borsa faaliyete geçinceye kadar yetkilendirilen ticaret borsalarında satabilmektedir. Tacirler ve sanayiciler ise ihtiyaç duydukları miktar ve kalitedeki ürünleri ürün senetleri vasıtasıyla tedarik edebilmektedir.

Mudilerin ellerindeki ürün senetlerini satmak yerine teminat olarak göstererek karşılığında kredi kullanma imkânı da bulunmaktadır.

Mudi lisanslı depo işletmesinden ürününü geri almak istediğın de lisanslı depo işletmesinin hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça gecikmeksizin ürünü teslim etme zorunluluğu bulunmaktadır. Ürünün tesliminde bu ürüne ait ürün senedi lisanslı depo işletmesince geri alınmakta ve iptal edilmektedir.

Umumi mağazacılık, emtianın mülkiyet ve rehin haklarını temsil etmek üzere makbuz senedi ve varant adlı kıymetli evrak türlerinin çıkarılmasını öngören bir yapı şeklinde olması ve anonim şirket şeklinde kurulan işletmeler tarafından yürütülmesi itibarıyla lisanslı depoculuk sistemine benzemektedir. Ancak, lisanslı depoculuk, umumi mağazacılığa göre çok daha gelişmiş bir ticaret platformu kurulmasını öngörmektedir. Ürünün hasat edilmesinin ardından depolanması, analiz ve sınıflandırmasının gelişmiş laboratuvarlar tarafından yapılması ve ürünlerin ticaretinin ürünleri temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla ürün ihtisas borsasında yapılması öngörülmüştür. Ayrıca, bu sistemde ürünlerin ve mudilerin korunması için gelişmiş güvence mekanizmaları da bulunmaktadır.

Lisanslı depoculuk ve ürün ihtisas borsacılığı sistemi yalnızca uzun süreli depolanabilir ve standardize edilmesi mümkün olan tarımsal ürünlere ilişkindir. Umumi mağazacılık ise tarımsal ürünlerin yanı sıra depolanabilir her türlü emtiayı içermektedir.

Elektronik ürün senedi, tarım ürünlerinin lisanslı depoya tesliminde, lisanslı depo işletmesince bu ürünleri temsilen basılı ürün senetleri hükmünde olmak üzere oluşturulan bir elektronik kayıttır.

Elektronik ürün senetlerine ilişkin yasal düzenleme Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu (TÜLDK) md.15/4'te yer almaktadır ve 12/11/2011 tarihli ve 28110 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği yürürlüğe konulmuştur. Bu Yönetmelikte, elektronik ürün senetlerinin oluşturulmasını sağlamak, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemleri ilgili taraflar itibarıyla kayden izlemek amacıyla bir anonim şirketin elektronik kayıt kuruluşu olarak Ticaret Bakanlığınca yetkilendirilmesi öngörülmüştür.

Yetkilendirilen elektronik kayıt kuruluşu tarafından bir elektronik sistemin oluşturulması ve elektronik ürün senetlerine ilişkin tüm hukuki işlemlerin bu elektronik sistem üzerinden yapılması hüküm altına alınmıştır.

Mudi ürün senedini ibraz etmelidir. Lisanslı depo işletmesi ise; ürünü teslim ve ürün senedini iptal yükümlülüğündedir. Ayrıca, lisanslı depo işletmesi, ürün senedini düzenleyen ve ürün senedi defterini tutmakla yükümlü olan taraftır.

Lisanslı bir depoda sigorta kapsamına giren bir hasar meydana gelmesi durumunda, lisanslı depo işleticisi bu durumu ve muhtemel zarar miktarını derhal Bakanlığa ve ilgili sigorta şirketine bildirir. Zarar hesabında, ilgili ürünün hasar gördüğü tarihte borsada oluşan ortalama fiyat; borsa ortalama fiyatı tespit edilemiyorsa Bakanlıkça ilgili ürün için belirlenen yurt içi ve/veya yurt dışı referans borsa veya borsalarda oluşan ortalama fiyat esas alınır.

Lisanslı depo işletmesi hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça hasarın tespitini takiben en geç beş iş gününde istenen tüm belgeleri ilgili sigorta şirketine iletmek, sigorta şirketi de belgelerin ulaşmasını takiben en geç on iş gününde mudfiye hasarın bedelini ödemek zorundadır.

Sigorta sözleşmelerinin feshedilmesi sonucunu doğuracak bir nedenin ortaya çıkması durumunda, ilgili sigorta şirketi bunu derhal Bakanlığa ve lisanslı depo işletmesine bildirmekle yükümlüdür. Sigorta sözleşmesinin feshi, ancak söz konusu bildirim Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren otuz günlük sürenin dolmasından sonra hüküm ifade eder.

Depoculuk lisansı devredilemez ve lisanslı depo işletmesinin tüm şubeleri aynı lisans kapsamında çalışır.

Lisans belgesi zayı olan lisanslı depo işleticisi gerekçeleriyle birlikte Bakanlığa başvurur. Bu durumda Bakanlık, lisanslı depo işleticisine verilmek üzere yeni bir lisans belgesi tanzim eder.

Kanun kapsamında verilen, süresi uzatılan, değiştirilen veya yeniden verilen her türlü lisansa ilişkin bedeller, Bakanlıkça genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere peşin olarak tahsil edilir.

Lisanslı depo işletmesinin depolama kapasitesini artırmak veya depolarda farklı ürün çeşitlerini depolamak istemesi halinde lisansın değiştirilmesi zorunludur. Lisansın yenilenmesi ve değiştirilmesi, lisans alınmasındaki usul ve esaslara tâbidir.

Ürün senetlerini imzalamaya yetkili kişi ya da kişilerin isimleri ile orijinal imzaları ticaret siciline tescil edilir. Ayrıca bu durum, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilân ettirilir. İmzaya yetkili kişilerde herhangi bir değişiklik olduğu takdirde aynı usul izlenir.

Depolanmak üzere kabul edilen ürünün aynı miktar ve kalitede geri verilmesi esastır. Ancak, nitelik, çeşit, tür, depolama süresi ve koşulları ile iklim veya bölgesel ya da diğer bazı etkenlere göre üründe doğası gereği değişen oranda fire olabilir. Fire oranları, depolama dönemi öncesinde lisanslı depo işletmesi tarafından deponun bulunduğu yerdeki ticaret odası ve/veya borsasının görüşü ile Bakanlığın onayı alınmak suretiyle düzenlenen fire tarifesinde gösterilir.

Bozulan, zayı olan, nitelik kaybına uğrayan ya da fire miktarı fire tarifesinde belirlenen sınırları aşan ürünün bedeli sigorta kapsamında ödenemiyorsa, mudinin başvurusu üzerine lisanslı depo işletmesi, aynı nitelik ve miktardaki ürünü başvuru tarihinden itibaren en geç yedi iş günü içinde temin ederek teslim eder ya da başvuru tarihinde borsada oluşmuş fiyatı, bu tarihte fiyat oluşmamış ise başvuru tarihinden önceki son beş işlem gününde borsada oluşmuş fiyatların ortalaması esas alınmak üzere hesaplanacak bedelin % 5 üzerindeki bir tutarı öder. Bu durumda, ilgili ürüne ilişkin ürün senedi iptal edilir ve ürün lisanslı depodan çıkarılır.

Ürünün azami depolama süresi 24 ayı geçmemek üzere ürünün çeşidine göre Bakanlıkça belirlenir. Ürünün son depolama tarihine kadar geri alınması gerektiği, aksi takdirde ürün senetlerinin lisanslı depo işletmesince satılabileceği hususu, mudiyeye veya yetkili temsilcisine lisanslı depo işletmesi tarafından son depolama tarihinden kırk beş gün önce bildirilir. Son depolama tarihine kadar geri alınmayan ürünler, lisanslı depo işletmesince borsada satılabilir. Bu durumda, depolama ücreti ve diğer masraflar satış bedelinden düşülerek geri kalan tutar yedi iş günü içinde ilgiliye ödenir. Borsada satılan ürünlere ilişkin düzenlenen ürün senetleri, lisanslı depo işletmesince derhal iptal edilerek mudiyeye ve borsaya bilgi verilir.

Yetkili sınıflandırıcılar, lisanslı depolara tevdi olunan veya depodan teslim edilen tarımsal ürünlerin analiz, sınıflandırma ve belgelendirme işlemlerinin yürütülmesi için lisanslı depo işletmeleriyle sözleşme yapar. Sözleşme ve sözleşmede yapılacak değişiklikler ancak Bakanlık onayından sonra geçerli olur.

Sözleşmenin herhangi bir nedenle feshini doğuracak bir sebebin ortaya çıkması halinde bu durum taraflarca en geç beş işgünü içinde Bakanlığa bildirilir ve ayrıca mudilerin zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır. Sözleşmenin feshi, söz konusu bildirim Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren otuz günlük sürenin dolmasından sonra hüküm ifade eder.

Önceki analiz ve sınıflandırma belgesi ile itiraz üzerine düzenlenen analiz ve sınıflandırma belgesi arasında ürün sahibini haklı çıkaracak şekilde bir farklılık var ise, itiraz sahibi, varsa itirazına ilişkin masrafla birlikte teslim ettiği ürünün kalitesine uygun ürünü ya da her iki kalite arasındaki fiyat farkını lisanslı depo işletmesinden talep edebilir.

Tarihi belgelerde günümüzden 2300 yıl önce Türkiye'nin kuzeyinde Karadeniz kıyılarında fındık üretildiği belirtilmekte ve fındığın son 6 yüzyıldan beri Türkiye'den diğer ülkelere ihraç edildiği bilinmektedir.

Türkiye'nin Karadeniz sahillerinde yoğun bir şekilde yer alan fındık bahçeleri, sahilden içeriye doğru en fazla 30 km'yi geçmeyen alanda bulunmaktadır. Batı Karadeniz'de Zonguldak'tan (İstanbul'un doğusu) başlayarak doğuya doğru tüm Karadeniz boyunca deniz ve dağlar arasında yeşil bir kuşak gibi hemen hemen Gürcistan sınırına kadar uzanır.

Türkiye'de 550-600 bin hektar alan üzerinde üretimi yapılan fındık ile dolaylı ve dolaysız olarak 4.000.000 insan ilgilenebilir olup, bu durum fındığın sosyo-ekonomik önemini artırmaktadır. Türkiye'nin Dünya'daki diğer fındık üreten ülkeler arasında, üstün kalitesi nedeniyle seçkin bir yeri olup, üretim ve ihracatta liderliğini sürdürmeye devam etmektedir.

Üretim Alanları:

Yeryüzünde, 36-41 kuzey enlemlerinde ve kendine özgü iklim koşullarında yetişen fındık ağacı, kıyılardan en çok 30 km içeride ve yüksekliği 750-1000 metreyi geçmeyen yerlerde ürün verir.

Türkiye'de fındık yetiştiren bölgeler iki alt bölgeye ayrılabilir:

a) 1. Standart Bölge (Karadeniz Bölgesi'nin doğu bölümü): Ordu, Giresun, Rize, Trabzon ve Artvin illeri.

b) 2. Standart Bölge (Karadeniz Bölgesi'nin orta ve batı bölümü): Samsun, Sinop, Kastamonu, Bolu, Düzce, Sakarya, Zonguldak ve Kocaeli illeri.

Hasat

Türk fındıkları genellikle Ağustos başı ile Ağustos sonu arasında, bahçenin bulunduğu yerin yüksekliğine göre olgunlaşır. Zamanında hasat fındık dallarının silkelmesiyle yere düşen zuruflu fındıkların yerden toplanmasıyla yapılmaktadır. Diğer bir hasat şekli ise dallardan tek tek toplanarak yapılandır.

Bahçelerden toplanan fındıklar arazinin durumuna göre aynı gün veya birkaç gün sonra harmana getirilir ve harmanda 10-15 cm kalınlığında serilerek zurufları kahverengi oluncaya kadar güneşte soldurularak ön kurutma yapılır. Soldurma işleminden sonra fındıklar patozla zuruflardan ayrılarak tenteler üzerinde ince tabakalar halinde güneşte kurumaya bırakılır.

Ön kurutma dâhil havanın durumuna göre toplam kurutma süresi 15-20 günü bulur. Tabii şekilde ve güneş altında kurutma Türk fındığının lezzetli olmasında önemli bir etkidir.

Kullanım Alanları

Türkiye ve Dünyada çerez olarak da tüketilen fındığın % 90'a yakın kısmı kavrulmuş, beyazlatılmış, kıyılmış, dilinmiş, un ve püre halinde çikolata, bisküvi, şekerleme sanayiinde, tatlı, pasta ve dondurma yapımı ile yemek ve salatalarda yardımcı madde olarak kullanılmaktadır.

Yaklaşık beşbin yıldır bilinen fındık, meyvesinden odununa kadar birçok yerde insanlığa büyük yararlar sağlamaktadır. Fındık kabuğu ülkemizde özellikle fındık üretilen bölgelerde çok değerli ve yüksek kalorili bir yakacak olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca fındık odunundan sepet, baston, sandalye, çit ve el aletleri yapımında faydalanılır. Bazı türleri park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilir. Fındık yaprağı ile meyve zurufleri de, gübre olarak kullanılmaktadır. Üretim fazlası fındıklar yağlık olarak değerlendirilmektedir. Fındık ham yağı rafine edilerek yemeklik yağ olarak, fındık küspesi ise yem sanayiinde katkı maddesi olarak kullanılmaktadır.

Sanayi ve Ticaret

Halen ülkemizde yıllık 1.800.000 ton iç kapasiteli 180 kırma fabrikası ile yıllık 350.000 ton iç kapasiteli 40 işleme tesisi bulunmaktadır. 1970'li yıllarda fındık ihracatımızın % 90'ı kabuklu ve natürel iç olarak gerçekleşirken, fındık işleme sanayisindeki olumlu ve hızlı gelişmeler sonucunda işlenmiş fındık ihracatının toplam ihracatımızdaki payı 2000 yılında %30'un üzerine çıkmıştır.

Üretimin her aşamasındaki etkili ve özenli kalite kontrol sistemleri sayesinde alıcı firma isteklerinin tam anlamıyla yerine getirilmesine paralel olarak özellikle işlenmiş iç fındık ihracatı her yıl artış göstermektedir. Ülkemizde hazırlanan işlenmiş fındıklar, natürel fındık almak suretiyle birçok ithalatçı-sanayicinin kendi tesislerinde hazırladıkları işlenmiş fındıklardan çok daha kalitelidir. Günümüzde gerek resmi, gerekse özel sektöre ait işlenmiş iç fındık üretiminde kalite güvence departmanlarınca HACCP kapsamında en asgari düzeyde analizler yapılmaktadır.

Ambalaj

Ülkemiz fındık ihracatı alıcı isteğine bağlı olarak aşağıda belirtilen ambalajlarda gerçekleştirilmektedir.

Natürel İç:

- genel olarak 25, 50 veya 80 kg'lık jüt çuvallarda,
- 500, 800 veya 1000 kg'lık lamineli bigbag'lerde 10, 12.5, 20 veya 25 kg'lık karton kutularda (vakumlu torbalarda, vakumsuz polietilen torbalarda, doğrudan karton kutularda)
- 25 veya 40 kg'lık kağıt torbalarda doğrudan tüketiyice yönelik 25gr, 40gr, 80gr, 100gr,
- 200 gr, 500 gr ve 1kg'lık vakumlu veya vakumsuz ambalajlarda

Beyazlatılmış, Kavrulmuş, Kıyılmış Un:

- 25 veya 50 kg'lık polietilen torbalı jüt çuvallarda
- 10, 12.5, 20, 25 kg'lık karton kutularda (vakumlu torbalarda, vakumsuz polietilen torbalarda)
- 500, 800 veya 1000 kg'lık lamineli bigbag'lerde
- alüminyum vakum torbalarda
- doğrudan tüketiyice yönelik 25gr, 40gr, 80gr, 100gr, 200 gr, 500 gr ve 1kg'lık vakumlu veya vakumsuz ambalajlarda

Dilinmiş:

-10, 12.5, 20 veya 25 kg'lık polietilen torbalı vakumsuz karton kutularda

Füre:

-gıdada kullanılan 30, 60, 120, 200 veya 220 kg'lık plastik varillerde

-30, 60, 200 kg'lık laklı metal varillerde

-doğrudan 20 veya 22 tonluk tankere dolum yapılmak suretiyle gerçekleştirilmektedir.

(Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçıları Birliği)

Lisanslı depo işletmesi kurmak için öncelikle Ticaret Bakanlığı'nın izniyle bir anonim şirket kurulması gerekmektedir. Pay senetlerinin tamamının nama yazılı olması şartı aranmaktadır. Kurulacak şirketin unvanında mutlaka "Tarım Ürünleri Lisanslı Depo İşletmesi" ibaresi bulunmalıdır. Lisanslı Depoların kuruluş ve işleyişinden Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü sorumludur. Lisanslı depoların kurulabilmesi için ödenmiş sermayelerinin en az 1.000.000 TL olması gerekmektedir. Söz konusu tutar lisanslı depodaki ürünün cinsi ve miktarına göre değişmektedir. Lisanslı depo kurucu, ortak ve yöneticilerinin Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'nde belirtilen ticarete engel durumlarının olmaması önemlidir.

Kuruluş izni ve faaliyet izni ayrı kavramlardır, bu iki izin Ticaret Bakanlığı tarafından ayrı ayrı verilmektedir. Kuruluş izni aldığı halde faaliyet izni almamış olan lisanslı depoculuk işletmeleri mal kabul edemezler ve ürün senedi düzenleyemezler. Kuruluş izni alan şirket, kuruluş tescilinin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilmesinden sonra en geç bir yıl içinde faaliyet izni almak üzere Bakanlığa başvurmak zorundadır. Ancak, işlemlerde meydana gelecek bir uzama durumunda Bakanlık tarafından 1 yıl ek süre verilebilmektedir. Lisanslı depoculuk işletmelerinin kuruluşu ve faaliyet izni alınması için izlenmesi gereken prosedürler uzun sürmektedir. İstenen belgeler ve koşullar Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

Ticaret Bakanlığı uzmanları ve/veya dışarıdan sayısı üçten az olmamak üzere teknik ve uzman kişilerden bir komisyon oluşturulmakta ve şirket, lisanslı depoculuk mevzuatına uygun olarak hazırlıklarını tamamladığı zaman söz konusu komisyon şirketi ve depoları denetlenmektedir. Komisyon tarafından herhangi bir eksiklik bulunmadığı zaman kısa bir süre içerisinde Lisanslı Depo faaliyet izni (lisans) alınabilmektedir.

Kuruluşu tamamlanan bir lisanslı deponun faaliyet izni alabilmesi için;

- Kuruluş izni Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlandıktan sonra 1 yıl içerisinde başvuruda bulunması,
- Kuruluşta aranılan şartları kaybetmemiş olması,
- Depoların Ticaret Bakanlığı tarafından belirtilen şartları taşıması
- Yönetmeliğe uygun yeterli tartım, alet, cihaz ve kantarların bulunması,
- Borsa ve yetkili sınıflandırıcı ile sözleşme yapılması,
- Bilgi işlem altyapısının oluşturulması,
- Yönetmelikte öngörülen defter ve kayıtlara ilişkin yükümlülükleri yerine getirmesi,
- Lisanslı depo teminatının verilmesi,
- Depolama kapasitesine göre belirlenen sermayenin tamamının ödenmiş olması,
- Kayıt, bilgi ve belge sistemi ile düzenli iş akışı ve haberleşmeyi sağlayacak yeterli bir altyapı kurulması ve teknik donanım ile iç kontrol sisteminin oluşturulması,
- Lisanslı depoculuk faaliyetlerine uygun gerekli sayıda ve nitelikteki idari ve yardımcı personel ile tartıcı ve diğer teknik personelin istihdamının sağlanması gerekmektedir.

İki ya da daha fazla çeşit ürünün depolanması için bir lisans düzenlenebilmektedir. Lisans belgesinde, hangi ürünlerin depolanabileceği ve bunların maksimum kapasiteleri ile lisans kapsamında faaliyet gösteren tüm şubeler gösterilmelidir.

Lisanslar iki yıl süre için geçerlidir, devredilemez ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilân edilir. 2 yıllık süre bitince lisansın uzatılması gerekmektedir. Lisanslı deponun depolama kapasitesinin ya da depolanacak ürün çeşitlerinin değişmesi durumunda lisansın da değişmesi gerekmektedir. Lisanslı depo işletmesinin mevzuata aykırı davranması ya da Bakanlık tarafından bir eksiklik görülmesi halinde, fiilin ağırlığına göre lisanslı depo işletmesine uyarı verilebilir, lisansı askıya alınabilir ya da iptal edilebilir. 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nun 14. Maddesine göre, lisanslı depo işletmeleri, yetkili ve referans yetkili sınıflandırıcılar, tartıcılar ile elektronik kayıt kuruluşuna verilecek lisanslara ilişkin bedeller internet sitesinde gösterilmiştir. Lisans bedelleri lisanslı depo kapasitesine göre değişmektedir. Söz konusu bedeller her yılın Ocak ayında Ticaret Bakanlığı tarafından güncellenerek web sitesinde açıklanmaktadır.

Lisanslı depo işletmek üzere lisans almak için müracaat edenler, depo kapasitesinin ürün rayiç bedelinin %15'inden az olmamak üzere Bakanlıkça belirlenen tutarda lisanslı depo teminatı vermek zorundadır. Bu fonun amacı lisanslı depo işletmesinin yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkabilecek ve sigorta tarafından karşılanmayan mudi zararlarını karşılayabilmektir. Söz konusu fon ile ilgili düzenlemeler 31 Aralık 2005 tarih ve 26030 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği ile düzenlenmektedir.

Teminat tutarının hesaplanmasında lisanslı deponun ürün çeşidine göre kapasitesi dikkate alınmaktadır. Ürün çeşitlerinden borsada en fazla işlem gören tür ve sınıfın içinde bulunulan aydan önceki son 6 ayına ait borsada oluşan ortalama fiyat alınarak, deponun azami kapasitesi ile çarpılmakta ve bu değer %15'i alınmaktadır. Eğer Borsa'daki ortalama fiyat tespit edilemiyorsa Ticaret Bakanlığı tarafından ürün için belirlenen yurt içi ve/veya yurt dışı referans borsa veya borsalarda oluşan ortalama fiyat esas alınmaktadır. İstenen teminat;

- Nakit para
- Banka teminat mektubu
- Gayrimenkul rehni
- Sorumluluk sigortası gibi nakit veya nakde çevrilebilen kaynaklardan oluşmaktadır.

Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu, Ticaret Bakanlığı tarafından Kanun ile kurulmuş olup, merkezi Ankara'dadır. Her bir lisanslı depo işletmesi söz konusu nakit ya da nakde çevrilebilir teminatı Bakanlık Merkezi'ne aktarmakla yükümlüdür. Aynı zamanda lisanslı depo işletmesi mevzuatta öngörülmüş olan yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda Fon'a teminatları alış, satış, düzenleme ve transfer gibi her türlü tasarruflarda bulunma yetkisini gayri rücu olarak verdiğini gösteren bir yetki belgesi vermelidir. Tazmin fonu olarak Bakanlık'taki Fon Merkezi'ne gayrimenkul rehni verilmesi durumunda teminatın ne kadarının gayrimenkul rehni olabileceği de yönetmeliklerle belirlenmiştir. Eğer lisanslı deponun toplam hissesinin %51 veya daha fazlası kamu tüzel kişiliklerine, ticaret borsalarına veya tarımsal kooperatif ve birliklerine ait ise tazmin fonunun %90'ına kadar gayrimenkul rehni verilebilmektedir. Diğer lisanslı depo işletmeleri için bu oran en fazla %75 olabilir. Lisanslı depoculuk lisansının iptal edilmesi durumunda, işletmenin yerine getirmesi gereken bir yükümlülük yoksa Bakanlığın görüşü alınarak teminatlar iade edilmektedir.

Lisanslı depolarda bulunan ürünlere sigorta yapılması yönetmelik gereği zorunludur. Lisanslı depo işletmesi ve depolanan ürünler için yapılması gereken sigortalar; hırsızlık, yangın, duman, infilak, deprem, dâhili su basması, sel, grev-lokavt-kargaşalık, terör, fırtına, kar ağırlığı, yıldırım, yer kayması, kara, deniz veya hava araç çarpması ve diğer risklerdir. Lisanslı depoların sigortalarının yapılabilmesi için Ticaret Bakanlığı tarafından yetkilendirilen bir şirket ile çalışılması gerekmektedir. 2017 yılı itibariyle Ticaret Bakanlığı tarafından yetkilendirilen sigorta şirketleri; Ak Sigorta, Allianz, Anadolu, Ankara Anonim Türk, AIG, Ergo, Eureko, Generali, Groupama, Güneş, Işık, Liberty, Mapfre, Ray, Sompo Japan, Türk Nippon, Yapı Kredi, Ziraat ve Zurich Sigortadır.

Lisanslı depolarda bilgi işlem alt yapısı oluşturulması zorunludur. Yönetmelik gereği lisanslı depoculuk faaliyetlerine ilişkin gerekli bilgi işlem alt yapısı oluşturulmalı ve sertifikalar temin edilmelidir. Oluşturulan bilgi işlem alt yapısına ilgili borsanın ve talep halinde Ticaret Bakanlığı'nın ve Fon'un erişimi sağlanmalıdır. Bilgi işlem alt yapısı aynı zamanda elektronik ürün senedi kullanacak olan lisanslı depolar için kritik bir öneme sahiptir. Çünkü elektronik ürün senedi ile çalışılması durumunda elektronik kayıt kuruluşları ve ilgili diğer birimler ile çevrimiçi çalışılması gerekmektedir. Lisanslı depo işletmelerinde ürünlerin tartılması ve ağırlıklarının tartım makbuzları ile belgelendirilmesi gerekmektedir. Bu işlem oldukça hassas bir işlem olup, tartıcıların belli özelliklere sahip ve sertifikalı kişiler olması gerekmektedir. Tartıcı olarak istihdam edilebilmek için, tartım aletlerinin özellikleri ve kullanımı konusunda Ticaret Bakanlığı'nca veya Bakanlığın belirlediği mercilerce ya da tartım aletinin satım veya kurulumunu yapan ve Bakanlıkça uygun görülen yetkili firmalarca düzenlenen sertifika veya eğitim belgesine sahip olunması gerekmektedir. Hububat lisanslı depoları için tartıcı sertifikaları Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) tarafından düzenlenen kurslar aracılığıyla verilmektedir. Tartıcılar, tartımı doğru yapacakları ve kimseye ayrımcılık yapmayacakları konusunda lisanslı depo işletmesine bir taahhütname vermektedirler. Tartımın, usulüne göre ve doğru şekilde yapılmamasından veya tartım makbuzunun düzenlenmemesinden tartıcıyla birlikte lisanslı depo işletmesi de sorumludur.

Lisanslı Depoların Çalışma Prensipleri

Lisanslı depoculuğun çalışma sisteminde birbirleriyle bağlantılı 4 birim bulunmaktadır; lisanslı depo işletmesi, ürün ihtisas borsası (yetkili ticaret borsası), yetkili ve referans yetkili sınıflandırıcı ile lisanslı depoculuk tazmin fonu.

En basit haliyle lisanslı depoların çalışma prensibi, ürünlerin kalitelerine göre sınıflandırılması ve ürün fiyatlarının her bir kalite sınıfına göre serbest rekabet piyasası koşullarında belirlenmesi, ürün alım-satım işlemlerinin de ürün senetleri aracılığıyla yapılmasıdır. Bu bağlamda lisanslı deponun yanı sıra, ürünlerin objektif kriterlere göre ve güvenilir bir şekilde sınıflandırılmasını ve fiyat oluşumunun da şahsi ilişki ve çıkarlardan bağımsız bir şekilde ürün kalitesine ve günün arz ve talep koşullarına göre oluşmasını garanti edecek iki birime daha ihtiyaç vardır. Bunlardan biri yetkili sınıflandırıcılar diğeri ise ticaret borsalarıdır. Lisanslı depoların, yetkili sınıflandırıcı ve ticaret borsası ile aralarında sözleşme yapma zorunluluğu vardır. Söz konusu sözleşmeler Ticaret Bakanlığı'nın onayından geçmelidir. Gerekliğinde Ticaret Bakanlığı tarafından matbu sözleşme düzenlenebilmektedir.

Sistemin 3 ana bileşenin yanı sıra mudiler, referans yetkili sınıflandırıcılar ve tazmin fonu da sistemin önemli unsurlarıdır. Yetkili sınıflandırıcılarda bölüm sorumlusu ve yönetici bulunmalıdır. Söz konusu kişilerin konusunda lisans düzeyinde eğitim almış veya yüksek lisans ya da doktora yapmış ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi veya kimyager olması gerekmektedir. Yetkili sınıflandırıcı personeli olarak aşağıda nitelikleri verilen teknik, idari ve yardımcı personel istihdam edilebilmektedir:

- Ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi, kimyager, biyolog gibi konusunda lisans eğitimi almış kişiler,
- Konusunda iki yıllık ön lisans yapmış ya da gıda, laboratuvar ve kimya konularındaki liselerden diploma almış kişiler.
- Ticaret Bakanlığı veya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ya da diğer kamu veya özel kuruluşlarca düzenlenen kursa, belli bir sertifika programına veya eğitime tabi tutularak yetkili sınıflandırıcının iş ve faaliyetlerine ilişkin bir sertifikaya hak kazanmış kişiler.

Ticaret Bakanlığı, yönetmeliğe uygun olarak kurulup işletilen kamu veya özel kuruluşların akredite edilmiş laboratuvarlarını yetkili sınıflandırıcı olarak lisanslandırabilir. Ayrıca yetkili sınıflandırıcı olmasına rağmen henüz akredite olmamış yetkili sınıflandırıcılara da belli bir süre içerisinde akredite olma ya da Türk Standartları Enstitüsünden (TSE) onay alma şartı getirebilir.

Ticaret Borsaları

Lisanslı depoculuk sisteminin işleyebilmesi için basılı veya elektronik ürün senetlerinin kote ettirildiği, alım satımının yapıldığı, hareketlerinin kontrol ve takip edildiği ürün ihtisas borsalarına veya ticaret borsalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Ticaret borsaları, 2004 tarih ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 28. maddesinde belirtildiği üzere borsaya dâhil maddelerin alım satımı ve borsada oluşan fiyatlarının tespit, tescil ve ilânı işleriyle meşgul olmak üzere kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlardır.

Dünya borsacılığının gelişmesi ve bugün ulaştığı düzey uzun süren tarihsel bir evrimin sonucudur. Bu evrim temelde üç yönlü bir gelişme ile olmuştur.

- İlk aşamada spot işlemlere, ara aşamada forward işlemlere, daha sonra futures ve optionslara dayalı vadeli kontrat piyasalarına dönüşüm şeklinde bir gelişme gözlemlenmiştir.
- İkinci aşamada, vadeli işlemlere konu olan tarımsal ürünler ve finansal araçlar çeşitlenmiştir.
- Üçüncü aşamada ise teknolojik olanaklar vadeli piyasaların globalleşmesini sağlamıştır.

Spot işlemler; fiziki piyasada, diğer bir ifade ile ürünün fiziki olarak hazır bulunduğu bir piyasada alım satımın yapıldığı gün veya alım satımı takip eden günün akşamına kadar ürünün teslim, tesellüm ve bedelinin ödenmesiyle tamamlanan borsa işlemleridir.

Forward işlemler; ürünün kesin teslim ve tesellümü ile bedelin ödenmesinin sözleşmenin yapıldığı tarihten tespit edilen belli bir süre sonra yerine getirilmesi ile tamamlanan işlemlerdir. Bu işlemlerde sözleşme konusu olan madde için geliştirilmiş zorunlu bir standardizasyon yoktur.

Vadeli işlemler (futures ve options); cinsi, kalitesi, miktarı, teslim ve tesellüm yerleri, gelecekteki teslim ve tesellüm vadeleri önceden belli standartlara bağlanmış tarım ürünleri ve finansal araçlar üzerine yapılan, sadece değişken olan fiyatın borsada açık ve yüksek sesle belirlendiği yasal ve bağlayıcı sözleşmelerin alınıp satılmasıyla oluşan işlemlerdir.

Lisanslı depoculuk sistemi esas olarak vadeli işlemler borsalarının faaliyetleri ile bağlantılıdır. Ürün standartlarının belli olması ve fiyatın borsada serbest piyasa koşullarında ve açıklık prensibi ile kaliteye göre oluşması en önemli özelliklerdir.

Günümüzde vadeli işlem piyasalarının çok gelişmiş olduğu ülkeler vardır. Özellikle ABD'de 19. Yüzyılın ortalarından itibaren yaygın bir şekilde kullanılan vadeli işlem borsaları oldukça gelişmiştir ve dünya piyasalarını yönlendirebilmektedir. Chicago Ticaret Borsası dünya tahıl ticaretine, New York Pamuk Borsası ise dünya pamuk piyasalarına yön vermektedir. Avrupa'daki Londra Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası da önemli borsalar arasındadır.

Lisanslı depoculuk sisteminin verimli çalışabilmesi için deponun bulunduğu il ya da bölgede faaliyet gösteren Ticaret Borsalarının fiyat oluşumu açısından aktif çalışması önemlidir. Eğer fiyatlar, gelişmiş ülkelerdeki gibi kalite sınıflarına göre ve borsada oluşursa lisanslı depoculuk faaliyetlerinin kurulması ve yaygınlaşması mümkün olacaktır. Ürün fiyatının ticaret borsalarında oluşması sayesinde ürün senetleri ile işlem yapmak mümkün olacak ve piyasa fiyatı daha şeffaf olacaktır.

Ülkemizde gerçek anlamda ürün fiyatlarının oluştuğu birkaç Ticaret Borsası bulunmaktadır. Polatlı Ticaret Borsası hububat fiyatlarının oluşumunda Türkiye'de ilk çalışmaları yapan ve günümüzde de en aktif çalışan borsadır. Hububatin Polatlı Ticaret Borsası'nda fiyatının oluşması ve satış aşamaları örnek olması açısından aşağıda açıklanmıştır;

I. Üreticiler ve tacirler Borsa satış salonunda satmak istedikleri ürünlerini kendi ya da kiraladıkları nakliye araçları ile Borsa merkezine getirerek tartım işlemleri ve numune alınması amacıyla sıraya girmektedirler.

II. Tam elektronik bilgisayar destekli kantarlarda ilk aşamada satıcı ve ürüne ilişkin bilgiler sisteme kayıt edilmektedir. Numune alma operatörü otomatik sonda yardımıyla numune alma standartlarına uygun bir

şekilde ürün numunesi almaktadır. Ürün numunesi yer altından geçen taşıyıcı borular ile laboratuvar bölümüne aktarılmaktadır. Kantar görevlisi, numune alma operatörü ve numune karşılayıcı arasındaki koordinasyon telekonferans sistemi ile sağlamaktadır.

III. Ürün numuneleri ilk olarak numune bölücü yardımıyla “şahit numune” ve “analiz yapılacak numune” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Homojen olarak hazırlanan şahit numune saklanmak üzere analiz fişiyle poşetlenerek ayrılmaktadır.

IV. Yürürlükte bulunan TSE Standardına göre ürünün analizleri yapılmaktadır. TSE standartlarına göre ürünün kalite ve sınıfını etkileyen tüm değerler operatör tarafından kantar tartım numarasına göre sisteme girilmektedir. Ürüne ait Laboratuvar Analiz Raporu düzenlenir ve sistem ürünü aynı anda satış salonu ekranındaki satışa sunulacak ürünler listesine ilave edilmektedir. Ürün numunesi, laboratuvar analiz raporu ile birlikte tabağa konmakta ve ağız kapatılmaktadır. Ürün numunesi satışı yapılmak üzere satış salonuna asansör ile gönderilmektedir.

V. Çift taraflı ayna sistemiyle alıcıların ürün sahibini göremediği ancak ürün sahibinin alıcıyı görebildiği satış salonunda satış sırası gelen ürün, satış görevlisi tarafından laboratuvar analiz sıra numarasına göre ekrana getirilmektedir. Ekranda ürüne ait laboratuvar sıra numarası, ürün cinsi, kalite derecesi, tahmini kilosu ve laboratuvar analiz bilgileri ekrana yansıtılmaktadır. Aynı zamanda görevliler tarafından o ürüne ait numune alıcılara fiziki olarak dağıtılmaktadır.

VI. Satış görevlisi sesli yanıt sistemiyle ekranda görülen ürünün satış işlemini başlatarak açık arttırma satışını düzenlemektedir. Açık arttırma sonucunda oluşan en yüksek fiyat ve alıcı firmanın ismi sisteme kaydedilmekte ve satış sonlandırılmaktadır. Satış durumuna göre işlemler satış ekranında farklı renklerde gösterilmektedir. Satışı gerçekleşen ancak alıcı tarafından onaylanmayan işlemler sarı bantta, satıcı tarafından onaylanan ve tescilli gerçekleşen işlemler mavi bantta ve iptal işlemleri de kırmızı bantta gösterilmektedir. Satış ekranının alt bölümünde diğer borsalara ait ürün fiyatları alıcı ve satıcının bilgisine sunulmaktadır.

VII. Ekranda birinci kısımda satışa sunulacak ve satışı gerçekleşen ürünlere ait bilgiler gösterilmektedir. İkinci kısımda satışa sunulan ürünlere ait ürün cinsi, kalite sınıfı, tahmini miktarı ve laboratuvar analiz değerleri yansıtılmaktadır. Üçüncü kısımda ise o an itibarıyla işlem gören ürünlerin kalite sınıflandırmasına göre ürün cinsi, en düşük, en yüksek, ortalama fiyatları, miktar ve işlem adedi yer almaktadır. Sistem 5 dakika aralıklarla fiyat bilgilerini web ortamında otomatik olarak güncellemekte ve anlık fiyat hareketleri yayınlanmaktadır.

VIII. Satış işlemi tamamlanan ürünün kime ait olduğu ilk defa salonda anons edilmekte ve üreticiye alıcısı ve fiyatı belli olan ürün teslim edilmektedir. Üretici kendi açısından fiyat değerlendirmesini yaparak, ürününü satma veya iptal etme yönündeki talebini görevliye iletmektedir.

IX. Üreticinin talebi işlemi iptal etmek ise işlem sistemden iptal edilmekte ve üreticinin hiçbir sorumluluğu yoktur. Ancak ürünü satmak ister ise ilk tescil bölümünde sistemden alım satım işlemi onaylanarak müşterek alım satım beyannamesi düzenlenmekte ve satıcı tarafından imzalanmaktadır. Böylece alım satım işlemi gerçekleşmiş olmaktadır. Sistem o andaki satışa ait işlemleri ekrana otomatik olarak yansıtmakta ve alıcı satın aldığı ürünün satış işleminin gerçekleşip gerçekleşmediğini ekrandan takip etmektedir. Daha sonra ürüne ait numune, alıcıya ait depo numarası, laboratuvar analiz raporu, satış fiyatını içeren ilk tescil pusulası ile birlikte torbalanarak üreticiye verilmektedir.

X. Üretici numune torbası ile birlikte ürününü alıcı deposuna götürerek teslim etmektedir. Daha sonra borsa görevlileri ilgili alıcı deposunda satış işleminin teslim, tesellüm ve tediye bakımından yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini kontrol ederek satılan ürüne ait müstahsil makbuzuna tescil tarih numarası verilerek müşterek alım satım beyannamesi tamamlanmaktadır. Ülkemizde aktif satış yapan ticaret borsalarından bazıları; Polatlı, Konya, Eskişehir, Edirne ve İzmir Ticaret Borsalarıdır. TR81 Bölgesinde mevcut durumda hiçbir ticaret borsasının satış salonu bulunmamaktadır.

Ürün Senedi

Ürün senetleri, ürün lisanslı depoya teslim edildikten sonra ürün sahibine (Mudiye) verilen ve ürünün fiziki miktarı ile kalite sınıfını gösteren kıymetli bir evraktır. 5300 sayılı Kanuna göre; lisanslı depo işletmesince düzenlenen, ürünün mülkiyetini temsil ve rehnini temin eden kıymetli evraklar “ürün senedi”

olarak adlandırılmaktadır. Basılı olabildiği gibi, elektronik ürün senetleri de bulunmaktadır. Elektronik ürün senetleri ile ilgili usul ve esaslar 12 Kasım 2011 tarih ve 28110 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Ürün senetleri, birbirini takip eden seri numaralı ve varsa lisanslı depo işletmesinin logosunu taşıyacak şekilde, giderleri lisanslı depo işletmesince ödenmek üzere filigranlı ya da özel kâğıtlara Ticaret Bakanlığınca darphanede bastırılır ve lisanslı depo işletmesine tutanakla teslim edilir.

Ürün senedinin üzerinde lisanslı depoya, mudiye ve ürüne ilişkin bilgiler yer almakta, aynı zamanda da ciro ve rehin bilgileri gösterilmektedir. Ürün senetleri yardımıyla mallar fiziki olarak gösterilmeksizin alım-satım işlemi yapılabilmekte ve senetler teminat gösterilerek kredi alınabilmektedir. Ürün senetleri kıymetli evrak niteliğinde olup, Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'ne göre;

- Ürün senedi, nama veya emre yazılı olarak ciro edilebilir veya edilemez şeklinde düzenlenmekte, teminat olarak verilebilmektedir.
- Bütün basılı ürün senetlerinin bir adet sureti olur ve suretler açık ve belirgin bir şekilde basılı veya damgalı olarak "Surettir-Ciro Edilemez" ibaresini taşımaktadır.
- Aynı ürüne ait veya aynı seri numaralı birden çok ürün senedi ile düzenlenip iptal edilmemiş ürün senedinin temsil ettiği ürünün bir bölümü veya tamamı için başka bir ürün senedi düzenlenememektedir.
- İlgili mevzuatına göre analiz ve sınıflandırılması yapılmayan veya analiz ve sınıflandırmaya ilişkin itiraz süreci sonuçlanmayan ürüne ilişkin ürün senedi düzenlenememektedir.
- Ürün senedi, tartım makbuzu, analiz ve sınıflandırma belgesi ile delil niteliğine haiz diğer belgeler ürünün mülkiyetinin ispatında kullanılabilen ve bu belgeler mevzuatta aksi öngörülmedikçe ürünün aynı miktar, tür, sınıf ve kalitede mudiye geri verilmesini garanti etmektedir.
- Ürün senedine ilişkin, Kanun ve Yönetmelikte öngörülmemiş durumlarda Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen makbuz senedine ilişkin hükümler uygulanmaktadır. Elektronik ürün senetleri de basılı ürün senedi hükmünde olup, basılı ürün senetleri ile aynı hak ve yükümlülüklerle sahiptir. Ancak, aynı ürün için hem basılı hem de elektronik ürün senedi düzenlenememektedir. Ülkemizde elektronik ürün senedi kullanımına geçen ilk lisanslı depo pamuk üzerine faaliyet gösteren Elidaş'dır (Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.).

Elektronik ürün senetleri ile işlem yapmak isteyen lisanslı depo işletmeleri, elektronik ürün senetlerine ilişkin işlemleri yürütmek üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunca yetkilendirilmiş bir elektronik sertifika hizmet sağlayıcısından ilgili personeli için nitelikli elektronik sertifika almak durumundadır.

Elektronik ürün senedine ilişkin işlemler elektronik kayıt kuruluşları aracılığıyla yürütülmektedir. Elektronik kayıt kuruluşları, Ticaret Bakanlığı'ndan lisans almış, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kaydileştirilmesine karar verilmiş sermaye piyasası araçlarını saklayan ve işlemleri gerçekleştiren kuruluşlardır. Türkiye'de kurulmuş olan tüm menkul kıymetlerin kaydileştirilmesi ve saklanması Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK) tarafından yapılmaktadır. MKK, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kaydileştirilmesine karar verilmiş sermaye piyasası araçları için Türkiye'nin Merkezi Saklama Kuruluşu'dur. 2012 yılında Merkezi Kayıt Kuruluşu'na (MKK), Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından elektronik ürün senedine ilişkin kayıtların tutulacağı "*Elektronik Kayıt Kuruluşu Lisansı*" verilmiştir.

MKK, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü ile birlikte "e-ÜRÜN: Elektronik Ürün Senetleri Merkezi" başlıklı bir proje yürütmüştür. Söz konusu proje ile pamuk üzerine faaliyet gösteren Elidaş ve Takasbank ile çalışmalar yapılmış ve başarı sağlanarak Elidaş'ın elektronik ürün senedine geçişi sağlanmıştır. e-ÜRÜN projesi ile tarım sektörünün ve finansal piyasaların entegrasyonu açısından önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Elektronik ürün senetlerinin MKK'da kaydi olarak ve yatırımcı bazında takip edilmesi, İstanbul Finans Merkezi'nin eylemleri arasında yer alan Ürün İhtisas Borsası'nın kurulması ve faaliyete geçmesi konusunda kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Elektronik ürün senedi kullanacak olan lisanslı depo işletmelerine MKK tarafından elektronik bir sertifika aracılığıyla şifre verilmektedir. Lisanslı depo yetkilisi bilgisayardaki sisteme söz konusu şifre ile girmektedir. Sisteme giren yetkili ürün senedine ilişkin bilgileri doldurarak çıkış yapmakta ve sistemden çıktığı zaman üretici banka hesabında ürün senedini görebilmektedir. Ürün senedi düzenlendiği zaman MKK üreticinin bankasına ve üreticiye kısa mesajla (SMS) bildirimde bulunmaktadır. Üreticiler ya da elektronik ürün senedini elinde bulunduran kişiler ürün senetlerini e-MKK Bilgi Portalı'ndan kontrol edebilmektedirler. Elektronik ürün senetlerinin alım – satım işlemleri için alıcıların ve satıcıların bankaya talimat vermesi gerekmektedir. MKK ile çalışacak bankaların sistemlerinin MKK ile uyumlu olması gerekmektedir.

Elektronik ürün senetleri ile işlemlerin daha hızlı ve güvenilir bir şekilde yürütülmesi mümkün olmakta ve ürün senetlerinin teminat olarak kullanımı kolaylaşmaktadır. Özellikle bankaların tarım sektörüne kullanılabilecekleri krediler karşılığında teminat olarak ürün senetlerini kullanmaları durumunda teminatlar daha güvenilir ve likit olacak ve bu sayede tarımsal kredilerin daha kolay ve hızlı çıkması mümkün olacaktır. Bankaların dışında üreticilerin kredi ihtiyacını diğer finans kuruluşlarından karşılaması kolaylaşacaktır. Elektronik ürün senetleri aracılığıyla tarım sektörünün ve finansal piyasaların entegre edilmesi durumunda aynı Chicago Ticaret Borsası'nda gerçekleştiği üzere ülkenin herhangi bir yerindeki yatırımcılar elektronik ürün senedi alım-satımını yapabilecektir. Diğer bir ifade ile ilerleyen dönemde ürün senetleri de herhangi bir sermaye piyasası aracına yatırım yapıldığı gibi kullanılabilir. Elektronik ürün senetlerinin sayılan pek çok faydasına karşılık, genel eğitim düzeyleri düşük ve online işlemleri kullanma konusunda tutucu olan üreticiler dikkate alındığında sistemin anlaşılmasının ve gelişmesinin istenen hızda olmaması olasılığı vardır.

Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi

Lisanslı depoculuk sistemin iyi işleyebilmesi için gerekli temel şartlar;

- Genel kabul görmüş ürün standartları
- Laboratuvar/referans laboratuvar organizasyonu
- Sistem araçları arasında uygun bilgi iletişim ağı
- Ücreti uygun ve güvenilir lisanslı depolar
- Ürün senedinin alınıp satıldığı borsalar
- KDV'den arındırılmış ürün senedi ticareti
- Tarım ürünlerinin ihraç ve ithalatına ilişkin istikrarlı bir dış ticaret rejimi
- Tarım ürünlerinin fiyatlarının müdahale olmadan serbest piyasa koşullarında oluşması
- Sistemde yer alan başlıca kişi, kurum ve kuruluşlar
- Üreticiler
- Tüccarlar
- Sanayiciler
- Lisanslı Depolar
- Ürün Borsaları
- Bankalar
- Sigorta Şirketleri
- Ticaret Bakanlığı

TR81 Bölgesi'nde kurulması planlanan lisanslı deponun çalışma prensipleri ayrı açıklanacağı için bu bölümde ürün ayrımı olmaksızın lisanslı deponun genel hatlarıyla çalışma şekli açıklanacaktır.

Ürünün Teslimi

- I. Üretici veya Şirket, ürünü ile lisanslı depo işletmesine gelir. Girişte “tartım” bölümünde bulunan yerde kimlik bilgileri bilgisayar sistemine girilmektedir.
- II. Üretici ve/veya Şirket ürününün “aynen” ya da “mislen” depolanmasını istediğini beyan etmektedir.
- III. Ürünle dolu olan kamyon kantara alınarak tartılmaktadır. Tartım işlemini yapan tartıcıların sertifikalı olması gerekmektedir.
- IV. Otomatik Sonda (pinomatik sistem) yardımıyla kamyonun ürünü numunesi alınmaktadır.
- V. Sonda ile alınan numune yer altındaki boru sistemi ile laboratuvara gitmektedir. Bu esnada kantarcı, sonda görevlisi ve laboratuvar arasında üçlü telekonferans yapılarak bilgi akışı sağlanmaktadır.
- VI. Ürünün analizi yapılmaktadır. Analiz sonuçları bilgisayar sistemine girilmektedir.
- VII. Analiz sonuç belgesi üretici/şirkete gösterilmektedir. Söz konusu belge ürünün kalite sınıfını da belirtmektedir. Üretici/şirketin onayı istenmektedir.
- VIII. Ürün analiz belgesine onay verilince mudiye depo teslim fişi verilmektedir. Depo teslim fişi ürünün kalite sınıfına göre hangi depoya gideceğini göstermektedir.
- IX. Kamyon kendisine belirtilen siloya giderek ürünü boşaltmaktadır.
- X. Boşalan kamyon boş olarak tekrar kantara çıkartılmakta ve darası alınmaktadır.
- XI. Kamyonun darası alındıktan sonra, dolu tartımı ile arasındaki fark alınarak teslim edilen net ürün miktarı belirlenmektedir.
- XII. Net ürün miktarı belirlenince bu değer, analiz sonuçları ile birlikte, lisanslı deponun muhasebe bölümünün bilgisayar kayıtlarında görülmektedir.
- XIII. Muhasebe bölümü “ürün senedini” düzenlemektedir.
- XIV. Ürün senedi mudiye teslim edilmektedir.

Ürünün Teslim Alınışı

- XV. Mudi ürünü sattığında (ürün senedi her ciro edildiğinde) bu durum lisanslı depoya bildirilmektedir. Ürünün Ticaret Borsasında satılması durumunda Borsa, lisanslı depoya online bildirimde bulunmaktadır.
- XVI. Mal sahibi, ürünü almak için boş kamyon ile lisanslı depoya gelmektedir.
- XVII. Muhasebeye ürün senedi verilmektedir. Muhasebe bölümü ürünü teslim almaya gelen kişinin kimlik bilgilerini kontrol etmektedir.
- XVIII. Mal sahibi ekspere yönlendirilmektedir. Ekspere tarafından “depo çıkış belgesi” düzenlenmektedir.
- XIX. Boş kamyon kantarda tartılmaktadır.
- XX. Depo görevlisi, kamyonu dolmaktadır.
- XXI. Kamyon dolu olarak tekrar tartılmaktadır.
- XXII. Kamyonun otomatik sonda ile numune alınmaktadır.
- XXIII. Alınan numune yer altı boru sistemi ile laboratuvara iletilmektedir. Bu esnada kantarcı, sonda görevlisi ve laboratuvar arasında üçlü telekonferans yapılarak bilgi akışı sağlanmaktadır.
- XXIV. Ürünün analizi yapılmaktadır. Analiz sonuçları bilgisayar sistemine girilmektedir.
- XXV. Bu arada ürün ile ilgili herhangi bir kalite farkı ortaya çıkarsa bu farkın bedeli, o gün için Borsa’da oluşan ürün bedeli baz alınarak mal sahibine ödenmektedir.
- XXVI. Ekspere analiz sonuçlarını onaylamaktadır.
- XXVII. Muhasebe depolama ve hamaliye ücretlerini alıcıdan tahsil etmektedir.
- XXVIII. Ürün senedi iptal edilmektedir.
- XXIX. Ürün çıkışı gerçekleştirilmektedir.

Lisanslı depolar, depolamak üzere kabul ettikleri ürünü aynı miktar ve aynı kalitede geri vermekle yükümlüdürler. Ancak, tarım ürünlerinin organik karakterli olmasından dolayı, depolama süresi ve koşulları ile iklim ya da çevre etkisi ile depo tarafından teslim alınan üründe bazı fireler ortaya çıkabilmektedir. Bu durum dikkate alınarak lisanslı depo işletmesinin kendi bölgesindeki ticaret odası veya borsasının da görüşünü alarak depolama dönemi öncesinde fire oranlarının gösterildiği bir fire tarifesi hazırlaması ve bu tarifeyi Ticaret Bakanlığı'nın onayına sunması gerekmektedir. Depolanan üründe herhangi bir fire meydana gelirse, lisanslı depo işletmesi meydana gelen fire "fire tarifesindeki oranlar" içerisinde kalması kaydıyla iki yol izleyebilir. Birincisi depoya kabul edilen ürünü, ürünün niteliğine göre teslim tarihinde borsada oluşan ortalama fiyat baz alınarak hesaplanan bedeli karşılığında aynı miktarda teslim edebilir. İkincisi ise depoya kabul edilen ürünü fire tarifesinde belirlenen fire oranını düşerek geri verebilir. Meydana gelen fire, fire oranları tarifesinden yüksek ise öncelikle ürün bedelinin ödenmesi için sigortaya başvurulur. Eğer meydana gelen fire sigorta kapsamında ödenemiyorsa mudinin başvurusu üzerine lisanslı depo işletmesi, aynı nitelik ve miktardaki ürünü başvuru tarihinden itibaren en geç 7 iş günü içinde temin ederek teslim eder ya da başvuru tarihinde borsada oluşmuş fiyatı, bu tarihte fiyat oluşmamış ise başvuru tarihinden önceki son beş işlem gününde borsada oluşmuş fiyatların ortalaması esas alınmak üzere hesaplanacak bedelin %5 üzerindeki bir tutarı mudiye öder. Mudi zarar bu şekilde ödenemezse devreye Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu girer.

Lisanslı depolarda "prim" ve "indirim" tarifeleri bulunmaktadır. Bu tarifeler ürünlerin depoya bırakıldıkları zamanki kaliteleri ile teslim alındıkları zamanki kaliteleri arasında herhangi bir fark oluşması durumu için hazırlanmıştır. Bu tarifeler ürünlerin karıştırılarak depolanması esnasında ortaya çıkan küçük kalite farklılıkları için kullanılmaktadır. Burada iki durum söz konusudur;

- Mudinin lisanslı depodan teslim aldığı ürün, teslim ettiğinden kaliteli çıkar ise, mudi tarafından ürünün niteliğine göre teslim tarihinde borsada oluşan ortalama fiyat baz alınarak kalite farklılığından doğan fiyat farkı indirim tarifesi olarak lisanslı depo işletmesine ödenmektedir.
- Mudinin lisanslı depoya teslim ettiği ürün, teslim aldığından kaliteli çıkar ise, lisanslı depo işletmesi tarafından ürünün niteliğine göre teslim tarihinde borsada oluşan ortalama fiyat baz alınarak kalite farklılığından doğan fiyat farkı prim olarak mudiye ödenmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) lisanslı depoculuğun en yaygın uygulandığı ülkedir. ABD'de 1917 yılından itibaren tarım ve gıda ürünlerinde ticareti düzenlemek ve kaliteyi artırmak amacıyla lisans uygulamasına başlanmıştır. Belirli ton ve kalitedeki ürünlerin üretim, ihracat, depolama ve dağıtım işlemleri lisansa tabi tutulmuştur. Lisans uygulaması üç farklı aşama olarak başlatılmıştır.

- i. Soğuk hava depoları,
- ii. Hububat, pamuk ve yerfıstığı depoları
- iii. Üretim, işleme ve paketlenme tesisleri

Soğuk hava depoları için süt tozu, peynir, tereyağı, taze ya da dondurulmuş et ve balıklar, tavuk eti, yumurta, konserve ya da taze meyve ve sebzeler kapsama alınmıştır. Soğuk hava depolarında bahsi geçen ürünler için -17°C'nin üzerinde ve 7°C'nin altında yapay ya da mekanik soğutma yapan depolar lisans kapsamına alınmıştır.

Lisanslı depoculuk uygulamaları buğday ve çavdar için Ağustos 1917 tarihinde, şeker rafinerileri ve şeker üreticileri için ise Eylül 1917 tarihinde başlamıştır. Bu kapsamda lisanslı depoculuğa elverişli ürünler; buğday, buğday unu, çavdar, çavdar unu, arpa, yulaf, mısır, pirinç, kuru fasulye, pamuk, yerfıstığı ve soya olarak belirlenmiştir. 10 Ocak 1918 tarihinde yem bitkileri ve yem maddeleri de lisans programına dâhil edilmiştir. Her bir ürün için asgari depolama kapasitesi belirlenmiştir.

Ürün işleme, ihracat ve dağıtımında da belli bir kapasite ve cironun üzerinde üretimi ve ticareti yapılan ve yukarıda belirtilen ürünler için lisans uygulaması başlatılmış, ilerleyen yıllarda bu ürünlere yenileri eklenmiş ve asgari kapasitelerin tespit edilerek düzenlemeler yapılmıştır.

3 Mayıs 1918'de tüm lisanslı uygulamalar için ortak olan genel şartların ortaya konulduğu bir Genel Lisans Düzenlemesi yayınlanmış, ardından ürün grupları bazında yönetmelikler çıkartılmıştır. 1 genel düzenleme ve 14 farklı ürün grubuna yönelik yönetmelik oluşturulmuştur.

ABD'de lisanslı uygulamalarda et, süt, balık, taze meyve ve sebzeler gibi çabuk bozulabilen ürünler ile tahıllar gibi dayanıklı ürünler için ayrı yasal düzenlemeler oluşturulmuştur.

ABD'de federal düzeyde 863, eyalet düzeyinde 6937 lisanslı depo faaliyet göstermektedir. Lisanslı depoculuğu düzenleyen genel bir yasa bulunmakla birlikte, eyalet düzeyinde de yasal düzenlemeler mevcuttur. ABD'de lisanslı depoların ve ürün borsalarının tamamı özel sektörün kontrolündedir.

ABD'de "Depoculuk Kanunu" çerçevesinde kurulu bulunan 191 adet pamuk lisanslı deposu, ülkede ticareti yapılan pamuğun yaklaşık %46'sını depolamaktadır. 681 adet hububat lisanslı deposu ise ABD'deki hububat ticaretinin %46,3'ünü gerçekleştirmektedir. Pamuk ve hububatın dışında 65 lisanslı depo vardır. Bu lisanslı depolar; soya fasulyesi, pamuk yağı ve sert kabuklu meyveleri kapsamaktadır. 2012 yılında ABD Depoculuk Kanunu çerçevesinde kontrolör, tartıcı, numune alıcı ve sınıflandırıcı olarak 12.000 kişi çalışmaktadır.

Kanada'da lisanslı depoculuk konusundaki ilk düzenlemeler 1971 yılında hububat ile başlamıştır. Kanada'daki hububat depoları aynı yıl 4 farklı kategoride sınıflandırılmıştır ve bu sınıflandırma günümüze kadar gelmiştir.

- i. Birincil hububat depoları (Primary); hububatı direkt olarak üreticiden depolamak veya sevk etmek ya da her ikisi için birden alan depolar.
- ii. İmalata yönelik hububat depoları (Process); hububatı direkt olarak işleme tesislerine aktarmak üzere satın alan ve depolayan birimlerdir.
- iii. Ana hububat depoları (Terminal); hububatı resmi muayene, tartım ve temizlik işlemlerinden sonra kabul edip depolayan ve ürün depodan çıkana kadar bakımını üstlenen depolardır.
- iv. Transfer depoları (Transfer); hububatı resmi olarak muayeneden geçip, tartıktan sonra başka depolara yollayan birimlerdir. Kanada'nın doğu bölgelerinde transfer depoları aynı zamanda ürünleri kabul etmekte ve temizledikten sonra depolamaktadır.

Kanada'da lisanslı depo işletmecilerinin de lisanslı depoculuk kapsamında işlem gören ürünlerin ticareti ile uğraşan kişilerin de lisans almaları gerekmektedir. Tahıl lisanslı depolarının ve tahıl ticaretinin kontrolü "Kanada Tahıl Komisyonu" tarafından gerçekleştirilmektedir. Söz konusu komisyon lisanslı depoların maksimum depolama ücretlerinin üst sınırını belirleme yetkisine sahip olmakla birlikte çoğu zaman ücret belirleme konusunu lisanslı depo işletmelerine bırakmaktadır. Benzer uygulama ABD'de de yapılmaktadır. Lisanslı depolar depolama ücretlerini belli bir düzeyin üzerine çıkartmadıkları sürece ücretlere müdahale edilmemektedir.

Kanada Tahıl Komisyonu tarafından açıklanan verilere göre 16 Haziran 2013 tarihi itibarıyla ülke genelinde 156 adet hububat lisanslı depo bulunmaktadır. Bu depolar içerisinde en fazla görülen tip birincil hububat depoları (Primary) ve imalata yönelik hububat depolarıdır.

Kanada'da özellikle tahılların büyük bir bölümü lisanslı depolar aracılığıyla ticarete konu olmaktadır. Vancouver lisanslı deposunun 150 yıllık bir geçmişi vardır ve günümüzde 1.700 kişiyi istihdam etmektedir. Vancouver'de bulunan bir lisanslı depo bölgesindeki tahılın neredeyse tamamını depolamakta ve ülke ihracatının büyük bir kısmı bu depodan yapılmaktadır. Vancouver tahıl deposunun kurulu kapasitesi 3 milyon ton olup, günümüzde tahıl ticaretinin en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Söz konusu deponun kapasitesinin 5 milyon tona çıkartılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Vancouver tahıl deposunun yerleşimi özellikle uluslararası ticarete elverişli şekilde tasarlanmıştır. Deponun bir tarafı liman olup, diğer tarafında demiryolu bulunmaktadır. Büyük kapasiteli pek çok lisanslı depo ulaşım ağlarının merkezlerinde kurulmaktadır.

ABD ve Kanada dışında, Polonya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, İngiltere gibi ülkelerde de lisanslı depoculuk uygulamaları vardır. Son yıllarda Tanzanya, Zimbabve, Gana gibi az gelişmiş ülkelerde tarımsal piyasaların düzenlenmesi ve tarımsal kalkınmayı sağlamak için lisanslı depoculuk konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin lisanslı depoculuk sistemine ilişkin tecrübeleri sınırlıdır ancak gelişme göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelerin bazılarında lisanslı depoculuk sistemi aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Endonezya'da lisanslı depoculuk sistemi iyi işlemekte ve pazarlama maliyetlerinin azaltılmasında etkili olmaktadır.
- Hindistan hükümeti konu ile ilgili yasal düzenlemeleri hayata geçirmiş ve future piyasalarına geçiş yapmıştır. Ancak, hükümetlerin piyasa fiyatlarına müdahaleleri nedeniyle lisanslı depoculuktan beklenen ekonomik kazançlar tam olarak sağlanamamaktadır. Bununla birlikte lisanslı depoculuk sistemi sayesinde tarımsal kredi gereksinmesi için bir envanter ortaya konmuştur.
- Hindistan'da özellikle küçük üreticilerin sermaye sorununun çözümünde ürün senetlerinin faydası olmuştur.
- Gana'daki ilk pilot uygulama 1993 yılında Afrika Kalkınma Bankası'nın desteklemeleri ile başlamıştır. Ardından, ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) 2013 yılında Gana'da 500 tonluk hububat deposu kurulması için kaynak sağlamıştır. Sistemin çalışma prensipleri ülkemizdeki gibidir. Gana'da lisanslı depoculuk uygulaması deneme uygulaması niteliğinde olduğu için kuruluş kapasitesi oldukça düşük tutulmuştur.
- Latin Amerika'daki bazı ülkelerde de lisanslı depoculuk ve ürün senetleri uygulaması başlatılmıştır. Ancak, yanlış hükümet politikaları nedeniyle lisanslı depolar düşük bir karlılıkla çalışmış, hukuki altyapı yeterince iyi kurulamamış, yüksek faiz oranları, ürün derece ve standartlarının eksik olması gibi sebeplerle söz konusu depolar yaygınlaşamamıştır.
- Meksika'da şeker endüstrisi organizasyonu olan FORMA tarafından ürün senetleri çıkartılmış ve bu senetler özellikle Amerikan firmalarından sezonluk kredi sağlanmasında kullanılmıştır. Serbest piyasa ekonomisi konusunda tecrübesi sınırlı olan bazı ülkelerde de lisanslı depoculuk ve ürün senedi uygulamalarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu ülkeler genellikle geçiş ekonomisindeki ülkeler olarak adlandırılan ya eski Demirperde ülkeleri ya da parçalanmış ülkelerdir. ABD ve Dünya Bankası bu tip ülkelerde lisanslı depoculuk ve ürün senedi uygulamalarını geliştirmek üzere çalışmalar yapmaktadır. ABD ve Dünya Bankası'nın konu üzerine farklı ülkelere kaynak kullandırmasının temelinde yatan amaç dünya piyasalarının daha fazla ürün senedi ile ticaret yapmasını sağlamak ve dünyadaki sistemi de kendi sistemlerine yaklaştırmaktadır. Özellikle hububatta dünya ticaretine yön verme ve fiyatı belirlemede tek aktör olan ABD'nin ticari ağıнын gelişmesi ve ticaretin kolaylaşması sağlanacaktır. Geçiş ekonomilerindeki bazı ülkelerde uygulanan projelerden örnekler aşağıda verilmiştir;
- ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Polonya'da ürün senetlerinin kullanılması konusunda Polonya'da kurulu bulunan bir kooperatif ile iş birliğine giderek pilot bir uygulama başlatmıştır. Söz konusu proje için 100 tane lisanslı depo belirlenmiş ve bunlardan 20 tanesi seçilerek; yönetim uygulamaları, tesis koşulları ve finansal yönetim konularında incelemeler yapılmıştır. Proje ile aynı zamanda ürünlerin depolanma standartları geliştirilmeye çalışılmıştır. Polonya'daki lisanslı depolarda ürünlerin garanti altına alınması için hem sigorta hem de tazmin fonu kullanılmaktadır. Polonya'daki uygulamada sigortanın karşılayacağı zararın belli bir üst sınırı bulunmakta olup, meydana gelen zarar bu üst sınırı geçerse tazmin fonu devreye girmektedir. Garanti sistemi 1996 yılında Dünya Bankası'nın bir projesi ile hayata geçirilmiştir. Polonya'da lisanslı depoculuk sisteminin başlaması ve işlerlik kazanmasında ABD ve Dünya Bankası fonlarının ve teknik desteğinin önemli rolü olmuştur.
- Uganda'da kahve en önemli ihracat ürünü olup, 1993 yılında kahve ihracatı özel sektörün rekabetine açılmıştır. Bu durumu takiben 1995 yılında Dünya Bankası Uganda hükümeti ile işbirliğine giderek lisanslı depoların ve ürün senetlerinin geliştirilmesi konusunda çalışmalar

yapmıştır. Yapılan çalışmalarla Uganda'da kullanılan ürün senetlerinin dünya piyasaları ile entegrasyonu sağlanmıştır.

- Slovakya lisanslı depoculuk sisteminin iyi işlediği ülkelerden biridir. Ürün senetleri yasal olarak 1998 yılında kullanılmaya başlamıştır. 1998 yılında ürün senetleri kullanılmaya başlandığında 28 farklı tüzel kişilik tarafından işletilen 48 tane lisanslı depo toplam 635.000 ton hububat saklama kapasitesine sahip olmuş ve bankalar depolardaki ürün değerinin yaklaşık %60'ını finanse etmişlerdir. Aynı yıl Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile Slovakya'da tarım sektörünü finanse eden Polnobanka arasında 32 milyon Mark tutarında ortaklaşa bir anlaşma imzalanmış ve EBRD bu tutarın 16 milyon Mark'ını karşılamıştır. Söz konusu fonun yarısı tarımsal piyasaların düzenlenmesi, diğer yarısı ise ürün senetlerinin geliştirilmesine harcanmıştır.
- Bulgaristan, liberalizasyon sonrasında özellikle hububat lisanslı depoculuğuna önem vermiştir. 1997 yılında Bulgar ve Amerikan uzmanlar ortak araştırmalar yürütmüşlerdir. Araştırmalar diğer ülkelerde olduğu gibi ABD finans kaynaklarından karşılanmıştır. Bulgaristan'da iki tip lisanslı hububat deposu vardır. Bunlar kamu depoları ve özel lisanslı depolardır. Ancak, gerek kamu olsun gerekse özel, her iki depoda lisans koşullarını yerine getirmekle yükümlüdür.

Bulgaristan'daki lisanslı depoların kuruluşunda asgari koşullar bulunmaktadır. Kuruluş sermayesinin en az 55.000 dolar, depolama kapasitesinin tahıllar için 3.000 ton olması gerekmektedir. Kamu lisanslı depolar her bir ton kapasite için Tarım Bakanlığı adına 5,5 dolar/ton banka teminatı yatırmak ya da gayri kabulü rücu banka garantisi vermek zorundadır. Sigorta yaptırılması da zorunludur. Kamu lisanslı depolarının ücret tarifesi kamu tarafından belli dönemlerde açıklanmaktadır. Bulgaristan'daki lisanslı depolardan 6 tanesi seçilerek, lisanslı depo yetkilileri ve çalışanlarından oluşan bir grup Amerikan heyeti tarafından Kansas'a eğitime gönderilmiş ve kapsamlı bir eğitime tabi tutulmuştur. Bulgaristan'da 114 adet özel lisanslı hububat deposu bulunmakta olup, toplam kapasiteleri 815.000 tondur. Kamu lisanslı depolarının sayısı 23, toplam kapasitesi ise 252.595 tondur. Bulgaristan'da lisanslı depoların kuruluşundan itibaren bankaların ürün senedi karşılığı kullandığı kredi miktarı her geçen sene artış göstermiştir. Yıllık yapılan çalışmalarla kullanılan kredinin %30'unun hasattan hemen önce verilmesi mümkün olmuş ve bu şekilde üreticinin hasat dönemini rahat geçirmesi sağlanmıştır.

Lisanslı depo işletmesi, lisansı askıya alınmış olsa bile her zaman, sorumluluğu altında bulunan ürünlerin muhafazasında gerekli dikkati ve özeni göstermekle yükümlüdür.

Ülkemizde lisanslı depoculuğa ilişkin ilk uygulamalar TMO tarafından başlatılmıştır. TMO 1993 – 2011 yılları arasında 2699 sayılı Umumi Mağazacılık Kanunu hükümlerine dayanarak makbuz senedi düzenleyerek emanet alımı yapmıştır. Bu uygulama ile yeterli deposu olmayan üretici ve diğer kesimlere depolama sağlayarak, ürünlerini hasat dönemi dışında pazarlama imkânı ve ürününü emanete bırakan kesimlerin makbuz senedi karşılığı finans elde etmeleri sağlanmıştır. TMO tüm ürünlerde emanet ve yerinde emanet alım uygulamasıyla emanet alımları teşvik ederek, ürün arzının hasat dönemi dışına çıkmasını, ürünün daha yüksek fiyattan pazarlanmasını ve lisanslı depoculuğa geçişe öncülük etmeyi amaçlamıştır. Makbuz Senedine Dayalı Kredi Uygulaması 2005 yılında başlatılmıştır. Krediden; üretici, tüccar ve sanayiciler yararlanmıştır. TMO depolarına emanete bırakılan ürünler karşılığı alınan makbuz senetleri, TMO ile sözleşme imzalayan bankalara ciro edilerek kredi kullanılmıştır. Makbuz senetlerinin, TMO alım garantisi altında olması nedeniyle, senetlerin teminat kalitesi artmış, dolayısıyla kullanılan kredinin faizi düşük olmuştur. Bu krediler için ayrıca mali teşvikler de verilmiştir (KKDF %0, BSMV %1, faiz desteği %25). TMO, umumi mağazacılığı sektöre tanıtarak lisanslı depoculuğun önünü açmıştır. Bu uygulamanın amacı lisanslı depoların kurulup yaygınlaştırılarak umumi mağazacılık faaliyetlerinin süreç içinde sonlandırılması olmuştur. 5300 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde yer alan hüküm gereğince, TMO 17.2.2010 tarihinden itibaren umumi mağazacılık hizmeti veremeyecek durumla karşı karşıya kalmıştır. Bunun nedeni 2. maddede yer alan tarım ürünlerinin standartları belirlenerek emniyetli ve sağlıklı koşullarda depolanması ile ürün senetleri vasıtasıyla ticaretinin kolaylaştırılmasıdır. Anılan madde ile intibak için öngörülen sürenin uzatılması yönünde düzenleme yapılması için TMO tarafından

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından talepte bulunulmuştur. Günümüzde makbuz senedi uygulaması halen devam etmektedir. Ülkemiz lisanslı depoculuk uygulamaları bakımından gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmıştır. Konu ilgili yasal düzenlemeler 2005 yılında başlatılmış olup, ilk lisanslı depo 2010 yılında TMO – TOBB ortaklığıyla kurulan TMO – TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. tarafından 2011 yılında hayata geçirilmiştir. İlk kurulan lisanslı depo hububat, baklagil ve yağlı tohumlar üzerine çalışmakta olup, Polatlı, Lüleburgaz ve Ahiboz'da şubeleri bulunmaktadır. Söz konusu kuruluşun aynı zamanda Ünye ve Düzce'de fındık lisanslı depoları da vardır. 2020 yılı itibariyle ülkemizde tarımsal rekoltenin üretim etkisiyle, en fazla hububat lisanslı depoları kurulmuştur. Zeytin ve zeytinyağı lisanslı depoları henüz faaliyete geçmemiştir. İzmir Torbalı ve Gaziantep'te lisanslı pamuk depoları faaliyette bulunmaktadır.

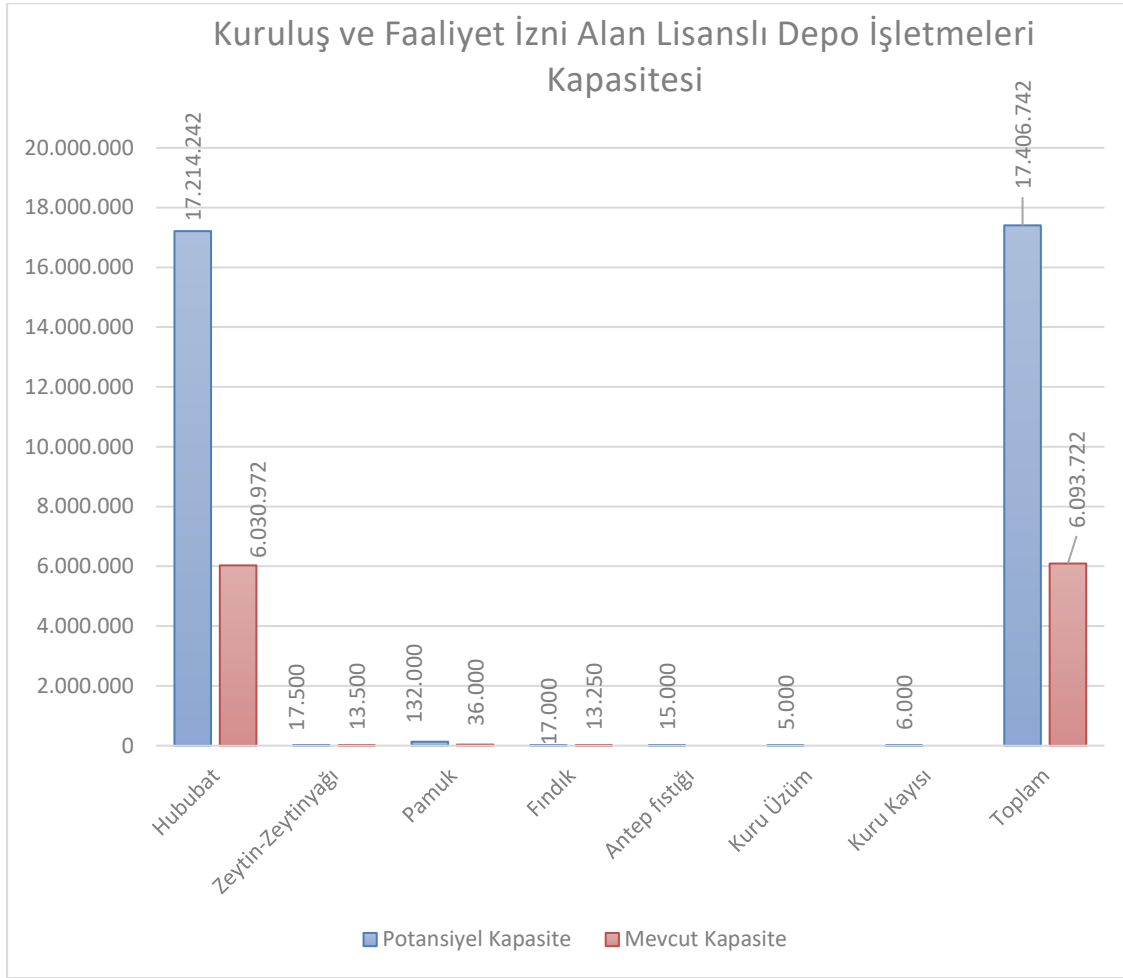
Tablo 6.Kuruluş ve Faaliyet İzni Alan Lisanslı Depo Kapasiteleri

	Kuruluş İzni	Faaliyet İzni
Hububat	17.214.242	6.030.972
Zeytin-Zeytinyağı	17.500	13.500
Pamuk	132.000	36.000
Fındık	17.000	13.250
Antep fıstığı	15.000	
Kuru Üzüm	5.000	
Kuru Kayısı	6.000	
Toplam	17.406.742	6.093.722

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü (10.08.2020 itibariyle)

Ticaret Bakanlığının güncel 10.08.2020 tarihi itibari ile güncel verilerine bakıldığında hububat, zeytin-zeytinyağı, pamuk, fındık, antep fıstığı, kuru üzüm, kuru kayısı faaliyet konularında kuruluş izni almış toplamda 17.406.742 ton kapasiteye sahip lisanslı depo işletmesi olduğu görülmektedir. Fakat bunların arasından faaliyet izni alanların toplam kapasitesi 6.093.722 ton'dur. Bu lisanslı depolardan hiçbiri TR81 bölgesinde yer almamaktadır.

Şekil 3.Kuruluş ve Faaliyet İzni Alan Depo İşletmeleri Kapasiteleri (Ton)

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü (10.08.2020 itibarıyla)

Mevcut durumda ülkemizdeki lisanslı depoların öncelikle kendi bölgelerine hizmet verecekleri varsayımından hareketle her bir bölgede kurulu bulunan lisanslı depoların bölgenin genel üretim miktarına oranı hesaplanmıştır. 2020 yılında Türkiye’de fındık üretim miktarı 776.000 tondur. Fındık lisanslı depolarının toplam kapasitesi 17.000 ton olup ülke üretiminin %2,2’sini karşılamaktadır.

TR81 Bölgesi ve çevresi fındık yetiştirilen bir bölge olduğundan, yine bu bölgede kurulacak fındık lisanslı deposunun TR81 Bölgesinin ihtiyacını karşılayabileceği gibi diğer bölgelere de hizmet götüreceği tahmin edilmektedir. Esasen bu durum tüm lisanslı depolar için geçerlidir. Polatlı’daki hububat lisanslı deposu ile İzmir’deki pamuk lisanslı deposuna ülkenin pek çok ilinden ürün sevk edildiği belirlenmiştir. Ülkemizde ürünlerin lisanslı depolarda depolanma süreleri de Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiştir. Her bir ürün için depolama başlangıç ve bitiş tarihleri Tablo 5’de, gösterilmiştir.

Tablo 7.Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Depolama Başlangıç ve Bitiş Tarihleri

Ürün	Türü	Depolama Dönemi Başlangıç Tarihi	Depolama Dönemi Bitiş Tarihi
Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar	Buğday	1 Haziran	31 Mayıs
	Arpa	1 Haziran	31 Mayıs
	Çavdar	1 Haziran	31 Mayıs
	Yulaf	1 Haziran	31 Mayıs
	Mısır	1 Ağustos	31 Temmuz
	Çeltik	1 Eylül	31 Ağustos
	Pirinç	1 Eylül	31 Ağustos
	Triticale	15 Haziran	14 Haziran
	Mercimek	1 Mayıs	30 Nisan
	Nohut	15 Haziran	14 Haziran
	Fasulye	1 Ağustos	31 Temmuz
	Bakla	15 Temmuz	14 Temmuz
	Ayçiçeği	15 Temmuz	14 Temmuz
	Keten Tohumu	15 Temmuz	14 Temmuz
	Soya Fasulyesi	15 Temmuz	14 Temmuz
Kolza	1 Temmuz	30 Haziran	
Pamuk	Pamuk	1 Eylül	31 Ağustos
Fındık	Fındık	15 Ağustos	14 Ağustos
Zeytin	Siyah ve rengi dönük zeytin	1 Kasım	28 Şubat
	Yeşil zeytin	1 Eylül	31 Ağustos

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2.4 Dış Ticaret ve Yurt İçi Talep

Dünyada son 5 yılda gerçekleştirilen fındık ve mamulleri ihracatına konu olan ürünlerin kabuklu fındık olarak karşılığı ortalama 711 bin ton olup bunun %71'i ülkemiz tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla üretim ve ihracat bakımından dünya fındık ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan ülkemizde iç piyasalarda fındık konusunda uygulanan fiyat politikaları, dünya piyasalarındaki fiyat oluşumunu da oldukça etkilemektedir.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Gürcistan, ABD ve Azerbaycan'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen fındığı ham madde olarak ithal eden, sanayisi gelişmiş ülkeler; fındığı ileri işlenmiş ürün olarak dünya piyasasına arz etmektedir. Re-eksport yapan bu ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Avusturya, İngiltere, İrlanda, İsviçre, Bulgaristan ve Kanada'dır.

Dünyada üretilen fındık, büyük ölçüde çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Tablo 8.Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKE	2014	2015	2016	2017	2018	ORTALAMA
TÜRKİYE	505.057	480.275	455.113	539.246	558.502	507.638
İTALYA	37.785	41.321	49.557	56.889	57.228	48.556
GÜRCİSTAN	38.674	37.304	50.574	28.592	21.728	35.374
ABD	39.097	43.742	24.013	26.343	20.153	30.670
AZERBAYCAN	23.918	22.883	20.869	32.694	37.376	27.548
ALMANYA	11.989	11.476	11.935	10.696	8.683	10.956
İSPANYA	4.763	3.064	3.028	2.819	4.612	3.657
FRANSA	5.353	4.000	4.461	5.242	5.845	4.980
DİĞER	36.872	32.061	39.443	49.005	51.943	41.865
TOPLAM	703.508	676.126	658.993	751.526	766.070	711.244

Kaynak: KİB(Karadeniz İhracatçıları Birliği),INC(International Nut Council)

Türkiye, fındık üretim miktarında, fındık dikim alanında ve fındık ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır.

Türkiye’de üretilen fındığın %80-85’i ihraç edilmekte, %15-20’si ise iç piyasada tüketilmektedir. Türkiye’nin 2015–2019 yılları arasındaki ortalama ihracat miktarı yaklaşık 270 bin ton iç fındıktır.

Türkiye tarım ürünleri ihracatında birinci sırayı fındık almakta olup fındığın tarım ürünleri ihracatı içindeki payı ise %13’dür.

2019 yılında ülkemiz fındık ihracatının %60’ı natürel iç fındık, %18’si işlenmiş fındık, %22’si ise ileri işlenmiş fındıktır (KİB).

2001 yılı verilerine göre ihracatımıza konu olan fındığın %81,2’si AB ülkelerine gönderilmesine rağmen 2019 yılında bu oran %75’e gerilemiştir. Bunun nedeni, ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. Türkiye fındık ihracatı 124 ülkeye ulaşmıştır. Türkiye fındık ihracatında son beş yıllık ortalamaya göre ilk sırayı %24 ile Almanya, ikinci sırayı ise %22 ile İtalya almaktadır. Türkiye’nin diğer önemli pazarları sırasıyla Fransa, Polonya, Kanada, Hollanda, İsviçre, Avusturya ve Belçika’dır (KİB). Çin, Rusya ve Hollanda gibi ülkelerin son yıllarda fındık ihracatı artırdığı görülmektedir. Çin’e yapılan ihracat miktarı yıllar itibarıyla artış göstermektedir (2014 yılı 3.218 ton, 2017 yılı 14.614 ton, 2019 yılı 22.360 ton).

Tablo 9.Ülkeler Bazında Türkiye Fındık İhracatı (Yıl bazında) (Ton)

ÜLKE	2015	2016	2017	2018	2019	ORTALAMA
ALMANYA	122.016	100.628	127.086	141.371	146.954	127.611
İTALYA	102.970	103.070	108.868	102.342	167.797	117.009
FRANSA	48.732	44.936	45.718	36.999	45.438	44.365
POLONYA	22.826	17.470	20.178	19.755	23.971	20.840
KANADA	18.820	22.004	22.762	18.904	17.132	19.924
HOLLANDA	13.132	15.318	20.256	22.315	22.412	18.687
İSVİÇRE	17.050	18.378	17.348	17.733	18.361	17.774
AVUSTURYA	17.464	17.612	17.772	16.580	18.699	17.625
BELÇİKA	17.632	15.000	20.432	17.129	14.886	17.016
ÇİN	7.100	7.732	14.614	13.650	22.360	13.091
RUSYA	6.238	3.724	6.224	8.515	6.933	6.327
DİĞER	86.294	89.240	117.988	143.209	134.602	114.266
TOPLAM	480.274	455.112	539.246	558.502	639.545	534.536

Kaynak: KİB(Karadeniz İhracatçılar Birliği)

Daha önce de belirtildiği üzere dünyada fındık üretimi ve ihracatına konu olan ürünler açısından pastadan en büyük payı Türkiye almakta olup bu durum ülkemize uluslararası piyasalardaki fiyat oluşumu konusunda söz sahibi olma avantajını sağlamaktadır.

Ancak fındık ihraç fiyatlarının yüksek olması durumunda uluslararası piyasalardaki en büyük rakibimiz olan İtalya, AB üyesi ülke olmasının sağladığı fon ve destekler ile nakliye avantajını da kullanarak daha düşük fiyatlarla kendi iç piyasa stoklarını eritebilmektedir. Bu durum, ülkemizde yeni hasat dönemleri öncesinde bir önceki yıldan stok devredilmesine ve bu devredilen stokların iç piyasada değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

Tablo 10.Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

YILLAR	İhracat Miktarı (İç/Ton)	İhracat Bedeli (Bin \$)	Birim İhraç Fiyatı (\$/Kg)
2015	240.137	2.827.316	11,77
2016	227.556	1.981.334	8,71
2017	269.623	1.876.878	6,96
2018	279.251	1.635.236	5,86
2019	319.772	2.028.728	6,35

2019 yılında 319.772 ton iç fındık ile ihracatı gerçekleştirilmiş olup 2,028 milyar Dolar gelir elde edilmiştir.

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla İtalya, Almanya, Fransa, Kanada, Belçika, Rusya ve İsviçre'dir. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadır.

Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde, gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Çin, Rusya, Hollanda ve Polonya'nın da son yıllarda fındık ithalatını arttırdığı görülecektir.

Tablo 11.Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKELER	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
İTALYA	126.519	120.377	91.133	134.180	131.196	120.681
ALMANYA	65.225	130.384	125.035	133.373	132.780	117.359
FRANSA	38.773	45.777	42.323	45.130	41.747	42.750
KANADA	39.039	42.243	27.177	27.887	21.744	31.618
İSVİÇRE	19.173	17.870	18.922	20.480	19.788	19.247
POLONYA	15.221	23.427	7.420	24.657	25.495	19.244
RUSYA	9.605	14.055	11.105	21.375	30.026	17.233
VİETNAM	9.962	13.902	14.156	17.901	5.800	12.344
ÇİN	6.424	8.752	8.114	9.552	15.099	9.588
BELÇİKA	9.492	11.476	10.079	10.125	8.538	9.942
HOLLANDA	6.433	10.294	7.692	16.118	8.587	9.825
İSPANYA	9.268	7.134	6.842	7.326	10.395	8.193
AVUSTURYA	4.748	5.335	4.501	5.521	6.341	5.289
İNGİLTERE	3.633	4.681	4.950	4.556	4.891	4.542
DİĞER	83.142	71.504	72.315	83.879	93.415	80.851
TOPLAM	446.657	527.211	451.764	562.060	555.842	508.707

Kaynak: INC(International Nut Council)

Türkiye'de fındığın iç piyasada tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretilen fındığın tahminen %15-20'si iç pazarda tüketilmektedir. Üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–150 bin ton aralığında olduğu tahmin edilmektedir. Kişi başına tüketim ise yıllık 1,5-2 kg civarındadır.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin artırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

İç piyasada kuru yemiş fiyatındaki dalgalanmalar tüketimin artmasına veya düşmesine neden olmaktadır. 2019-2020 sezonunda iç tüketimin 140 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 12.Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu Karşılığı, Ton)

2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
100.000	120.000	100.000	150.000	130.000	140.000

Kaynak: TMO(Toprak Mahsülleri Ofisi)

2.5 Üretim, Kapasite ve Talep Tahmini

Fındık; bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan, sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Bu ülkelerin yanı sıra FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Polonya, Yunanistan, Belarus, Hırvatistan, Tacikistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Portekiz, Beyaz Rusya, Moldova, Ukrayna, Tunus, Slovenya, Slovakya, Suriye, Kıbrıs, Arjantin, Avusturya, Estonya, Yeni Zelanda, Romanya ve Kamerun gibi ülkelerde de az da olsa fındık üretilmekte ve üretimin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Son beş yıllık ortalama verilere göre dünyada yaklaşık 930 bin ha alanda fındık üretimi yapılmaktadır. Dünya fındık dikim alanlarının ortalama %76'sı Türkiye'dedir. Türkiye'yi sırasıyla İtalya (%8), Azerbaycan (%3), İran (%2), ABD (%2) ve Gürcistan (%2) takip etmektedir.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son yıllarda 1 milyon tonu geçmiştir. Dünya fındık üretiminin yaklaşık %64'ünü gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya, Gürcistan ve Azerbaycan takip etmektedir (INC). Son yıllarda Azerbaycan, Gürcistan ve ABD'nin üretiminde artış olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 13.Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)

ÜLKELER	2015	2016	2017	2018	2019	ORTALAMA
TÜRKİYE**	646.000	420.000	675.000	515.000	776.000	606.400
İTALYA	125.000	130.000	90.000	125.000	75.000	109.000
GÜRCİSTAN	50.000	60.000	80.000	50.000	38.000	55.600
AZERBAYCAN	40.000	50.000	65.000	68.000	42.000	53.000
ABD	27.850	39.000	27.000	46.300	44.452	36.920
ŞİLİ	12.000	20.000	25.000	26.000	30.000	22.600
İSPANYA	22.000	20.000	19.000	16.000	18.000	19.000
İRAN	10.000	10.000	12.000	25.000	25.000	16.400
FRANSA	10.000	10.000	6.600	7.300	10.500	8.880
ÇİN	5.000	5.500	6.000	9.000	12.000	7.500
DİĞER	5.000	15.000	25.000	26.000	27.000	19.600
TOPLAM	952.850	779.500	1.030.600	913.600	1.097.952	954.900

Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında; ülkemiz fındık üretimi ortalama 606 bin ton (%64), diğer ülkelerin üretimi ise 349 bin tondur (%36).

Türkiye'de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelere göre daha düşüktür. Türkiye'nin ortalama dekar başına fındık verimi 84 kg'dır.

FAO verilerine göre; 5 yıllık ortalama fındık verimi ABD'de 236 kg/da, Gürcistan'da 180 kg/da, Azerbaycan'da 121 kg/da, İtalya'da 153 kg/da ve İspanya'da ise 80 kg/da'dır.

Ülkemizde fındığın kültüre alınmış cinslerinin yetiştiriciliğine ilk olarak Doğu Karadeniz'de başlanmış olup 1964 yılından itibaren devlet tarafından fındığa alım garantisi verilmesi, göçler ve diğer etkenler sebebiyle yetiştiriciliği önce Batı Karadeniz Bölgesi'ne sonrasında ise diğer bölgelere yayılmıştır.

Çiftçi Kayıt Sistemi'ne göre Türkiye'de 43 ilde fındık yetiştirilmekte ancak 16 ilde yasal izinle belirlenmiş olan Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu, Tokat (Erbaa) illerine bağlı 123 ilçede fındık yetiştirilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2001 yılında 555 bin ha olan fındık dikim alanı 2019 yılında %37'lik artışla yaklaşık 760 bin ha alana ulaşmıştır. 2019 yılında fındık dikim alanlarının %32'si Ordu, %16'sı Giresun, %14'ü Samsun, %10'u Sakarya, %9'u Trabzon, %9'u Düzce ve %10'u diğer illerimizdedir.

Dikim alanlarının %71'ine tekabül eden 542.480 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz'de yer almaktadır.

Ülkemizdeki beş yıllık fındık üretim ortalaması 606 bin ton olup üretim yıllar içinde farklılık göstermektedir (2015 yılında 646 bin ton, 2016 yılında 420 bin ton, 2019 yılında 776 bin ton).

Tablo 14.İl Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretimi ve Verimi

İller	2015			2016			2017			2018			2019		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
Giresun	105.023	117.111	90	37.591	117.087	32	93.339	117.102	80	46.395	117.190	40	84.766	117.729	72
Ordu	200.938	227.183	88	93.030	227.092	41	213.572	227.092	94	180.397	227.108	79	217.226	227.121	96
Samsun	90.857	90.623	100	67.855	93.609	72	96.240	93.618	103	66.363	114.524	58	137.777	116.348	118
Trabzon	39.126	65.350	60	28.978	65.553	44	41.594	65.552	63	34.271	65.507	52	53.942	65.507	82
Gümüşhane	723	802	90	483	800	60	500	810	62	697	810	86	860	800	108
Rize	1.303	3.607	36	881	2.539	35	1.331	2.439	55	1.710	2.339	73	2.909	2.230	130
Artvin	6.314	8.665	73	5.022	8.694	58	4.149	8.805	47	5.789	8.807	66	5.272	8.239	64
Tokat	3.511	2.802	125	1.921	2.812	68	1.869	2.822	66	2.342	2.822	83	2.607	2.820	92
Sinop	1.175	1.701	69	1.080	1.701	63	1.118	1.720	65	808	1.720	47	2.125	1.686	126
Düzce	69.344	62.685	111	54.493	62.685	87	74.350	63.144	118	52.686	63.164	83	85.687	63.164	136
Sakarya	82.708	72.598	114	77.279	72.798	106	88.840	73.084	122	78.300	73.442	107	102.123	72.350	141
Zonguldak	22.572	23.592	96	28.428	23.619	120	30.932	23.834	130	18.533	23.995	77	45.027	25.866	174
Kocaeli	7.530	8.062	93	7.033	7.981	88	11.898	7.981	149	12.509	7.980	157	14.361	8.434	170
Kastamonu	5.213	7.471	70	5.769	8.227	70	6.210	8.382	74	6.226	8.388	74	8.057	7.980	101
Bartın	6.765	6.000	113	7.153	5.937	120	5.972	5.938	101	3.072	6.181	50	6.046	6.201	98
Bolu	366	1.089	34	228	1.202	19	225	1.233	18	1.108	1.284	86	1.321	1.150	115
Diğer	2.532	3.287	77	2.776	3.109	89	2.861	3.111	92	3.795	3.120	122	5.940	31.271	19
Genel Toplam	646.000	702.628	*92	420.000	705.445	*60	675.000	706.667	*96	515.000	728.381	*71	776.046	758.896	*102

Kaynak: TÜİK

Tablo 15.Zonguldak İlçeleri Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretim Miktarı

2019 Yılı Çotanak Sayımına Göre Fındık Ekim Alanı ve Üretim Değerleri			
İl Adı	İlçe Adı	Verim Çağındaki Fındık Alanı	Çotanak Sayımına Göre Üretim Miktarı (Ton)
ZONGULDAK	ALAPLI	103.643	21.765,03
ZONGULDAK	ÇAYCUMA	3.500	453,25
ZONGULDAK	DEVREK	2.072	221,89
ZONGULDAK	KDZ. EREĞLİ	135.886	20.926,44
ZONGULDAK	GÖKÇEBEY	414	34,49
ZONGULDAK	KİLİMLİ	3.550	553,08
ZONGULDAK	KOZLU	4.642	838,35
ZONGULDAK	MERKEZ	1.913	234,34
TOPLAM		255.620	45.027

Kaynak: TMO

Tablo 16.Bartın İlçeleri Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretim Miktarı

2019 Yılı Çotanak Sayımına Göre Fındık Ekim Alanı ve Üretim Değerleri			
İl Adı	İlçe Adı	Verim Çağındaki Fındık Alanı	Çotanak Sayımına Göre Üretim Miktarı (Ton)
BARTIN	AMASRA	13.100	1.179,00
BARTIN	KURUCAŞİLE	15.050	1.713,99
BARTIN	MERKEZ	22.705	2.247,80
BARTIN	ULUS	10.055	904,95
TOPLAM		60.910	6.045,74

Kaynak: TMO

Tablo 17.TR81 Bölgesi Fındık Üretim Miktarları

2019 Yılı	Fındık Üretim Miktarı (Ton)	İllerin Türkiye İçindeki Üretim Payı (%)
Zonguldak	45.027	6,97
Bartın	6.046	0,77
Düzce	85.687	11,04

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı arttırmaktadır. Fındık dikim alanlarının doğal ekolojisinden uzaklaşmasında verim ve maliyet farklılıklarının rolü büyüktür.

Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim; Zonguldak, Sakarya ve Düzce illerinin verimine göre daha düşüktür. Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim miktarının daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanlarında artış gözlemlenmektedir.

Fındık üretimi "0" rakımdan "1.000" rakıma kadar 33 ilde yapılmakla birlikte 13 il öne çıkmaktadır. Bu illerden biri de "Zonguldak (Alaplı)"dır.

Dünya fındık tüketiminin ortalama 1 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Fındığın %70'i çikolata sanayinde, %20'si pastane ve bisküvi mamullerinde, %10'u ise kuru yemiş ve yağ sanayinde

ham madde olarak kullanılmaktadır. Bundan dolayı fındığa olan talep artışı şekerleme ve çikolata sanayisinin büyümesine ve bu sanayide fındığın tercih edilmesine bağlanmaktadır.

Fındığın temel gıda maddesi olmaması, ihraç fiyatlarının belirli senelerde yüksek olması ve üretiminin ülkemiz dışında sınırlı olması sebebiyle çoğu ülkede fındık ve mamulleri yüksek fiyatlardan tüketilmektedir. Bu durum, birçok ülkede fındık tüketim düzeyini sınırlamakta ve işleme sanayisi ile millî geliri daha yüksek olan Almanya, Fransa gibi ülkelerde tüketim düzeyinin yüksek olmasına sebep olmaktadır.

Türkiye’de fındığın iç piyasada tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretilen fındığın tahminen %15-20’si iç pazarda tüketilmektedir. Üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–150 bin ton aralığında olduğu tahmin edilmektedir. Kişi başına tüketim ise yıllık 1,5-2 kg civarındadır.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin arttırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

İç piyasada kuru yemiş fiyatındaki dalgalanmalar tüketimin artmasına veya düşmesine neden olmaktadır. 2019-2020 sezonunda iç tüketimin 140 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye’de üretilen fındığın yaklaşık %80-85’i ihraç edilmektedir. İhracatın %75’i Avrupa Birliği ülkelerindedir. Türkiye ve dünyada fındığın %80’i çikolata sanayinde, %10-12’si pastane ve bisküvi mamullerinde, %3-4’ü kuruyemiş ve %2-3’ü dondurma yağ sanayinde tüketilmektedir.

TR81 Bölgesi coğrafi yapısı ve iklim koşulları tarımsal üretime son derece elverişli olup, bölge genelinde tarım ürünleri ticareti ekonomik hayatta önemli bir yer tutmaktadır. Lisanslı depoculuk uygulamaları bitkisel ürünleri kapsadığı için, bölgenin tarımsal üretim potansiyeli sadece bitkisel üretim kapsamında ele alınmış olup, bölgenin hayvansal üretim durumu incelenmemiştir. Öncelikle her bir ilin bitkisel üretim durumu Lisanslı Depoculuğa elverişli ürünler bazında incelenecek olup, ardından bölgenin genel üretim potansiyeli ortaya konulmuştur.

Ülkemiz yüzölçümünün %29,5’i (23,09 milyon hektar) tarım yapılabilir özelliindedir. Tarım alanlarımızın nadas alanları hariç %66,6’sı (15,4 milyon hektar) tarla ziraatına ayrılmıştır. Bu alanın da yaklaşık %70’inde (10,77 milyon hektar) hububat ekilmektedir. Hububat ekim alanı içerisinde %64’lük payla ilk sırada buğday, %27’lik payla ikinci sırada arpa ve %5,9’luk payla üçüncü sırada mısır yer almaktadır. Bu ürünleri sırasıyla; çeltik, çavdar, yulaf ve tritikale izlemektedir.

Zonguldak

Zonguldak ilinde 532.435,40 dekar tarım arazisi olup, söz konusu arazinin 148.830 dekarı (%63) sulamaya elverişlidir. Sulamaya elverişli arazinin 8.420 dekarı halk tarafından (%6) sulanabilmektedir. İl genelinde fındık üretiminin ön planda geldiği görülmektedir. Zonguldak ili fındık üretimi açısından bölge (TR81 Zonguldak, Karabük, Bartın) üretiminin %88’ini tek başına karşılamaktadır.

Karabük

Karabük ilinde toplam 258.078 dekar tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 105.980 dekarı (%21) sulanabilir arazilerden oluşmakta ve bu miktarın 20.730 dekarı sulanmaktadır. Diğer bir ifade ile sulamaya elverişli arazinin %19,6’lık bir kısmı sulanabilmektedir.

Bartın

Bartın ilinde toplam 395.189 dekar tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 198.600 dekarı (%50) sulanabilir arazilerden oluşmakta ve bu miktarın 86.180 dekarı sulanmaktadır. Diğer bir ifade ile sulamaya elverişli arazinin %44’lük bir kısmı sulanabilmektedir.

Tablo 18.Bölgelere Göre Buğday Üretimi

2019 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi (Bin Ton)				
Bölge Adı	Ekmeklik Buğday		Ekmeklik Buğday	
	Miktar	%	Miktar	%
Marmara	2.861	18	0.5	0.01
Karadeniz	1.708	11	86	3
İç Anadolu	5.245	33	1.216	39
Ege	1.136	7	452	14
Akdeniz	1.645	10	340	11
Güneydoğu Anadolu	2.198	14	1.023	32
Doğu Anadolu	1.058	7	33	1
Toplam	15.850	100.0	3.150	100

Kaynak: TÜİK -2019

Ülkemizde buğday, her bölgede yetiştirilebilmekle birlikte özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak üretilmektedir. Nitekim 2019 yılı ekmeklik buğday üretiminde %33'lük pay ile ilk sırada İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunu %18 ile Marmara Bölgesi ve %14 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Üretimde en az pay %7 ile Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerine aittir. Makarnalık buğday üretiminde ise ilk iki sırayı İç Anadolu (%39) ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri (%32) almaktadır.

Ülkemizde her bölgede üretimi yapılan arpa, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından buğdaydan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Son 10 yıla bakıldığında arpa ekim alanlarının 2,4–3,0 milyon hektar ve üretim miktarının 6,3-8 milyon ton arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 19.Bölgelere Göre Mısır Üretimi

Bölgeler	Ekilen Alan (Da)		Üretim (Ton)		Üretimdeki Payı (%)	
	2019 Yılı	2018 Yılı	2019 Yılı	2018 Yılı	2019 Yılı	2018 Yılı
Marmara Bölgesi	583.081	565.393	530.279	538.870	9,3	9,0
Karadeniz Bölgesi	566.785	553.924	245.414	247.362	4,3	4,1
İç Anadolu Bölgesi	1.641.809	1.940.645	1.658.485	2.039.245	29,1	34
Ege Bölgesi	513.257	598.687	542.824	599.655	9,5	10
Akdeniz Bölgesi	1.531.917	1.450.038	1.635.509	1.430.898	28,7	23,8
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.045.336	1.238.559	1.059.332	1.117.768	18,6	18,6
Doğu Anadolu Bölgesi	36.818	41.041	28.157	26.202	0,5	0,4
Genel Toplam	5.919.003	6.388.287	5.700.000	6.000.000	100	100

Kaynak: TÜİK -2019

Ülkemizde mısır; yem, nişasta, glikoz, yağ ve biyoetanol üretiminde kullanılmaktadır. Daha çok Çukurova, Amik Ovası, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yetiştirilen mısır; özellikle pamuk üzere buğday ve yağlı tohumlara münavebeli ekilen bir üründür. Bu nedenle üreticiler alternatif ürün fiyatları ve bu ürünlere verilen desteklere bakarak ikame ürünler veya mısır arasında tercih yapabilmektedirler. Bu da zaman zaman mısır üretiminde dalgalanmalara yol açabilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2018 yılında 5,7 milyon ton olan mısır üretimi, 2019 yılında %5,3 artışla 6,0 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

6,0 milyon ton mısır üretiminin 4,9 milyon tonu birinci ürün mısır, 1,1 milyon tonu ikinci ürün mısır olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz mısır üretiminin son yıllarda artmasında İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde sulanabilir arazilerin artmasına bağlı olarak mısır üretimine yönelimin yanında, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere kıyı bölgelerimizde ikinci ürün mısır üretiminin artmasının da payı büyüktür. Ayrıca mısır üretimini teşvik eden uygulamalar, yüksek verimli mısır çeşitlerinin geliştirilmesi, su ve gübrenin etkin kullanımı, mekanizasyon ile pazarlamasının kolay olması da ülkemiz mısır üretimini arttırmıştır.

Tablo 20.İllere Göre Hububat Üretimi

Yıl	Buğday Üretim Mik. (Ton)			Arpa Üretim Miktarı (Ton)			Mısır Üretim Mik.(Ton)		
	Zonguldak	Karabük	Bartın	Zonguldak	Karabük	Bartın	Zonguldak	Karabük	Bartın
2015	11280	24344	17564	696	14498	1862	4502	182	8796
2016	11149	23662	18446	718	13027	1874	4266	166	9707
2017	11014	20617	20896	620	10661	2006	5092	97	9681
2018	11031	15951	20396	547	4503	1807	4560	62	8518
2019	10899	17646	15724	476	4930	1513	4336	72	6477

TR81 bölgesi illerinde buğday, arpa ve mısırın son 5 yıl içerisinde üretim miktarlarına bakıldığında; buğday üretiminde Karabük 1. Bartın 2. ve Zonguldak'ın 3. sırada yer aldığı görülmektedir. Arpa üretiminde Karabük 1. sırada Bartın 2. ve Zonguldak'ta 3. sırada yer almaktadır. Mısır üretim rakamları değerlendirildiğinde ise Bartın 1. Zonguldak 2. ve Karabük'ün de 3 sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 21.TR81 Bölgesi Kestane Üretim Miktarları

Yıllar	Zonguldak (Ton)	Karabük (Ton)	Bartın (Ton)	Toplam (Ton)	Türkiye-Kestane Üretim Mik.(Ton)	İllerin Türkiye İçindeki Üretim Payı (%)
2015	1180	-	2843	4023	63.750	6,3
2016	1364	-	3277	4641	64.750	7,1
2017	1246	-	4090	5336	62.904	8,4
2018	1295	-	3601	4896	63.580	7,7
2019	1307	-	5933	7240	72.655	9,9

Kaynak:TÜİK

Kestane üretim miktarlarında bölgede yer alan illerin üretim rakamlarına bakıldığında 2019 yılı baz alınır ise Zonguldak ve Bartın illerinin üretim rakamları toplanır ise ülke üretiminin yaklaşık % 10'unu ürettiği söylenebilir.

Söz konusu bu ürünler arasında en çok katma değere sahip ve ülke üretimi içerisinde daha önemli bir oran ile varlık gösteren fındık lisanslı depoculuğa en uygun ürün olarak değerlendirilmektedir.

2.6 Girdi Piyasası

TR81 Bölgesi'nde lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerin seçilmesi, kurulması planlanan lisanslı depoların kapasitelerinin ve kuruluş yerlerinin belirlenmesine esas oluşturması amacıyla bölgenin

bitkisel üretim potansiyeli, lisanslı depoculuğa elverişli, diğer bir ifade ile standardize edilebilen ve işlenebilen ürünler bazında değerlendirilmiştir.

TR81 Bölgesi üretim deseni incelendiğinde lisanslı depoculuğa elverişli olan ürünlerin hububat (buğday, mısır, arpa), fındık ve kestane olduğu görülmektedir. Söz konusu ürünlerin her biri TR81 Bölgesi bitkisel üretiminden önemli bir pay almaktadır. TR81 Bölgesi 2019 yılı toplam bitkisel üretim değeri 1.224.358 TL'dir. Söz konusu ürünler bölge toplam bitkisel üretim değerinin %72'sini oluşturmaktadır. Belirlenen ürünlerin üretim değerinin il toplam bitkisel üretim değeri içerisindeki payının en yüksek olduğu il yaklaşık %43'lük oranı ile Zonguldak'tır.

Lisanslı depoculuğa elverişli ürünler buğday, arpa, mısır, fındık ve kestane olarak belirlenmiştir.

TR81 Bölgesi, Türkiye genelinde üretilen fındığın yaklaşık %6,58'ini üretmektedir. Fındıktan sonra ülke genelinden en fazla pay alan ürün kestanedir. Türkiye kestane üretiminin %7'si TR81 Bölgesi'nden elde edilmektedir. Bölge genelinde üretilen fındığın yaklaşık %80'i mamul üretiminde %20'si ise kuruyemiş çeşitlerinden oluşmaktadır. 2006 yılından itibaren fındık dikimlerine verilen devlet desteği ile birlikte dikilişi yıldan yıla artan fındık ağaçlarının bir kısmı da ürün vermeye başladığında bölge fındık üretim miktarı daha da artacaktır. Sektör lisanslı depoculuk bakımından değerlendirilirken özellikle son yıllarda fındık dikim alanlarındaki artışa paralel olarak lisanslı depoculuğa olan talepte artmıştır. TR81 Bölgesi'nin yanı sıra TR42 Bölgesi illerinden Düzce'de çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Lisanslı depoculuğa elverişli ürünün üretim miktarları iller bazında Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 22.Fındık Üretiminin İller Bazında Dağılımı (Ton)

Ürün	Düzce (Ton)	%	Zonguldak (Ton)	%	Bartın (Ton)	%	Karabük (Ton)	%	TR81 Toplamı
Fındık	85.687	-	45.027	88	6.046	12	-	0	51.073

Kaynak: TÜİK

Fındık üretiminde Düzce ili Türkiye üretiminden %11'lik bir pay almaktadır. Batı Karadeniz Bölgesi ve Düzce ili bir bütün olarak dikkate alındığında, fındık üretimi toplam 136.760 tondur. TR81 bölgesi ve Düzce ili Türkiye fındık üretiminin %17,6'sını oluşturmaktadır. Fakat Zonguldak, Karabük ve Bartın illerini kapsayan TR81 bölgesi özelinde üretimin 2019 yılında 51.073 ton ile ülke üretiminden %6,6'lık bir pay aldığı görülmektedir. Bu da ülke üretimi açısından önemli bir oran değildir.

Lisanslı depoculuğa konu olabilecek bir diğer ürün olan hububat üretimi içerisinde en yüksek paya sahip Buğday, Arpa ve Mısır'ın üretim rakamlarını değerlendirilmiştir. Buğday üretim rakamları içerisinde Karadeniz Bölgesi %3'lük bir oranla diğer 7 bölge içerisinde 6. sırada yer almaktadır. Bölgeler bazında arpa üretiminde 5. sırada ve mısır üretiminde de %4,1'lik bir oranla 6. sırada bulunmaktadır. Bölge olarak hububat üretiminden önemli bir pay alınamadığı bu rakamlardan görülmektedir.

Kestane üretiminde Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinin son 5 yıllık üretim rakamları incelendiğinde, üretimin her geçen yıl arttığı görülmektedir. Bölge 2015 yılında 63.750 ton ile ülke üretiminde %6,3'lik, 2016 yılında 64.750 ton üretim ile %7,1, 2017 yılında 62.904 ton üretim ile %8,4, 2018 yılında 63.580 ton üretim ile %7,7, 2019 yılında 72.655 ton üretim ile %9,9'lük bir üretim hacmine sahiptir.

Tablo 23. Türkiye Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Üretimi (Milyon Ton)

Ürünler	2015	2016	2017	2018	2019
Buğday	4,1	3,6	3,9	3,5	3,2
Arpa	8	6,7	7,1	7	7,6
Mısır	1	0,7	0,7	0,7	0,8

Kaynak: TMO -2019

Tablo 23'de ülkemizde son 5 yıl içerisindeki buğday, arpa ve mısır üretim rakamları yer almaktadır.

Ülkemizin 2019 yılı verilerine göre, buğday ihracatının 7,6 Milyon Ton, ithalatının ise 9,8 Milyon Ton olduğu görülmektedir.

2.7 Pazar ve Satış Analizi

Fındık üretiminde Türkiye ortalama 606.400 ton ile dünyada en yüksek üretime sahip 1. ülke konumundadır. Bunu ortalama 109.000 ton ile İtalya, 55.600 ton ile Gürcistan, 53.000 ton ile Azerbaycan, 36.920 ton ile ABD ve 22.600 ton ile Şili takip etmektedir.

Tablo 24. Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)

ÜLKELER	2015	2016	2017	2018	2019	ORTALAMA
TÜRKİYE**	646.000	420.000	675.000	515.000	776.000	606.400
İTALYA	125.000	130.000	90.000	125.000	75.000	109.000
GÜRCİSTAN	50.000	60.000	80.000	50.000	38.000	55.600
AZERBAYCAN	40.000	50.000	65.000	68.000	42.000	53.000
ABD	27.850	39.000	27.000	46.300	44.452	36.920
ŞİLİ	12.000	20.000	25.000	26.000	30.000	22.600
İSPANYA	22.000	20.000	19.000	16.000	18.000	19.000
İRAN	10.000	10.000	12.000	25.000	25.000	16.400
FRANSA	10.000	10.000	6.600	7.300	10.500	8.880
ÇİN	5.000	5.500	6.000	9.000	12.000	7.500
DİĞER	5.000	15.000	25.000	26.000	27.000	19.600
TOPLAM	952.850	779.500	1.030.600	913.600	1.097.952	954.900

Fındık üretiminde Türkiye ile ilk 5 sırayı paylaşan ülkeler arasında Türkiye önemli bir rekabet üstünlüğüne sahiptir. Fındığın toplanması, işlenmesi ve paketlenmesi işlemlerinin işçilik giderleri diğer ülkeler ile kıyaslandığında ülkemizde girdi maliyetlerinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Ülke pazarında fındık alanında 17.000 ton kapasiteye sahip Giresun Fındık Lisanslı Depoculuğu yer almaktadır. Giresun'unda 84.766 ton komşu illeri Ordu'da 217.226 ton, Samsun'da 137.777 ton ve Trabzon'da 53.942 ton ile bölgede toplamda 493.711 ton fındık üretimi gerçekleştirilmektedir. Fakat TR81 bölgesi için aynı üretim potansiyelinden bahsetmek mümkün değildir.

TR 81 bölgesinde herhangi bir lisanslı depoculuk faaliyeti bulunmamaktadır. Bölgeye yakın olarak düşünülebilecek Ankara, Sakarya, Samsun illerinde hububat alanında lisanslı depoculuk faaliyetinde bulunan işletmeler yer almaktadır. TR81 bölgesinde toplamda 51.073 ton komşu ili Düzce'de 85.687 ton, Sakarya'da 102.123 ton fındık üretimi ile bölge ve yakın çevresinde toplamda 238.883 tonluk bir arz bulunmaktadır. Fakat bu arzın Sakarya, Samsun ve Ankara'da bulunan Lisanslı Depoculuk işletmeleri tarafından bölüşülebileceği de düşünülmelidir.

Tablo 25.Ülkeler Bazında Türkiye Fındık İhracatı (Yıl bazında) (Ton)

ÜLKE	2015	2016	2017	2018	2019	ORTALAMA
ALMANYA	122.016	100.628	127.086	141.371	146.954	127.611
İTALYA	102.970	103.070	108.868	102.342	167.797	117.009
FRANSA	48.732	44.936	45.718	36.999	45.438	44.365
POLONYA	22.826	17.470	20.178	19.755	23.971	20.840
KANADA	18.820	22.004	22.762	18.904	17.132	19.924
HOLLANDA	13.132	15.318	20.256	22.315	22.412	18.687
İSVİÇRE	17.050	18.378	17.348	17.733	18.361	17.774
AVUSTURYA	17.464	17.612	17.772	16.580	18.699	17.625
BELÇİKA	17.632	15.000	20.432	17.129	14.886	17.016
ÇİN	7.100	7.732	14.614	13.650	22.360	13.091
RUSYA	6.238	3.724	6.224	8.515	6.933	6.327
DİĞER	86.294	89.240	117.988	143.209	134.602	114.266
TOPLAM	480.274	455.112	539.246	558.502	639.545	534.536

Kaynak: KİB(Karadeniz İhracatçılar Birliği)

Türkiye'nin fındık ihracatında son 5 yılın ortalaması alındığında ortalama 127.611 ton ile Almanya 1. sırada ve 117.009 ton ile İtalya ise 2. sırada yer almaktadır. Bu ülkeleri Fransa, Polonya ve Kanada takip etmektedir. Ürün ihracatında Pazar payına sahip ülkeler genellikle Avrupa Birliği ülkeleridir.

3. TEKNİK ANALİZ

3.1 Kuruluş Yeri Seçimi

Lisanslı depoların üretim bölgelerine yakın olarak kurulması nakliye masraflarının daha düşük olması ve üreticiler tarafından tercih edilmesini sağlayacaktır. Ancak, üretim bölgesine yakınlık tek kriter değildir. Lisanslı depo işletmeleri yüksek depolama kapasiteleri nedeniyle geniş arazilere ihtiyaç vardır. Kurulacakları bölgelerdeki arsa fiyat ve kiralari ticari hayatın gelişmişlik düzeyi, alt yapı olanakları (elektrik, su, kanalizasyon vb.), ulaşım durumu, doğal riskler vb. unsurlarda önem taşımaktadır. Lisanslı depoların kuruluş yerlerinin belirlenmesinde illerin üretim miktarlarından yola çıkılmıştır.

TR81 Bölgesinde iller bazında fındık üretim miktarlarına bakıldığında; fındık için Zonguldak ilinin, kestane üretiminde ise Bartın ilinin daha yüksek üretim hacmine sahip olduğu görülmektedir. Zonguldak bölge toplam fındığının %88'ini üretmektedir. Fındık üretiminde TR81 bölgesi illerinin yanı sıra TR42

Bölgesi illerinden Düzce'de 85.687 ton fındık üretilmektedir. TR81 Bölgesi ve Düzce ili Türkiye fındığının %17,6'sını üretmektedir.

TR81 Bölgesi'nde 51.073 ton fındık üretilirken bölgede bulunan mevcut depoların kapasitesi ve niteliği bu ürünlerin depolanması için elverişli değildir. Zonguldak Alaplı Organize Sanayi Bölgesi'nde kurulması planlanan 10.000 ton kapasiteli fındık lisanslı deposuna yönelik olarak OSB içerisinde düz bir alanda 13.500 m²'lik bir alan tahsis edilecektir. Yönetmelik gereği en az 10.000 ton kapasiteli kurulması gereken lisanslı deponun bölge üretim miktarı göz önünde bulundurulduğunda %100 kapasiteyle çalışacağı tahmin edilmemektedir. Deponun tam kapasiteye yakın çalışabilmesi için yatırımcı grubun içerisinde Ticaret Borsası, TOBB ve TMO'nun olması gerekmektedir. Böylece kurulacak olan deponun işlerliği ve sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır.

3.2 Üretim Teknolojisi

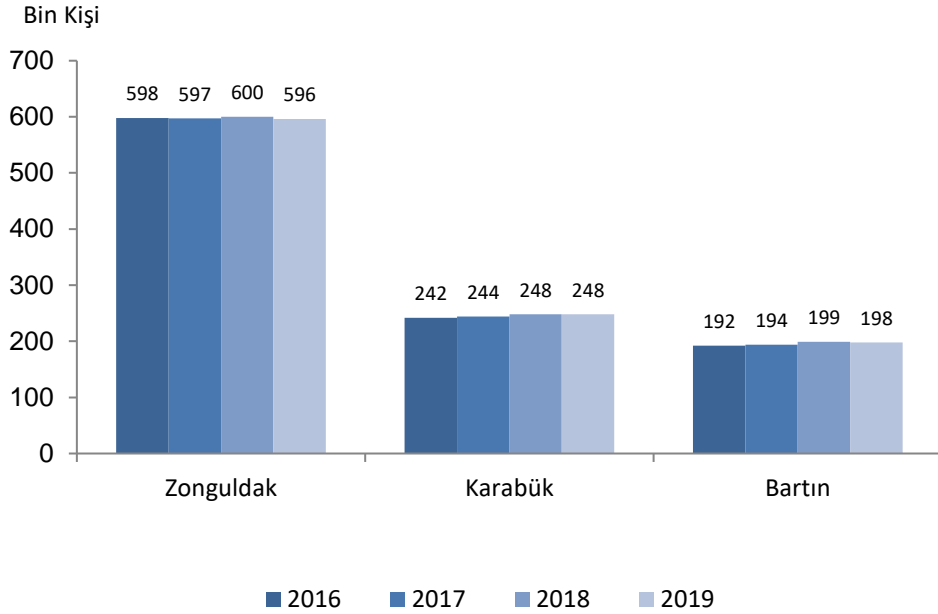
Zonguldak Alaplı'da kurulacak olan Fındık Deposu Tesisinde konik tabanlı çelik silo, silo aksesuarları, havalandırma sistemi, silo içi sıcaklık görüntüleme sistemi, silo taşıyıcı ekipman sistemi, silo içi azot gazı püskürtme sistemi, fındık ön temizleme sistemi, mal alım çukur ızgarası, manuel kapak, iki yollu elektrikli klape, kovalı elevatör, elevatör kulesi, elektrikli kapak, yürüme yolu, silo radar seviye ölçüm sistemi, yürüme yolu silodan destek ayakları, döküş borusu, silo ankrajları, silo çelik konstrüksiyon, zemin üstü tir kantarı, otomatik numune alma sondası, laboratuvar ekipmanları, bilgisayar sistemi kullanılacaktır. Siloların her birisi 700 ton kapasiteli olup kurulacak silolara ilişkin aksesuarlar da silo adetleri ile orantılı olacaktır. Silo içi sıcaklık görüntüleme, azot gazı püskürtme sistemi, ürünün silolara alımı ile ilgili tüm makine ve ekipmanlar modern tesise uygun olarak kurulacaktır.

Ayrıca tesis içerisinde bulunan sunucu (server) odasına kurulacak yazılım sistemleri ile tesise ürünün gelmesi, temizlenmesi ve ürünün silolara aktarılmasına kadar olan tüm süreçleri bilgisayar ortamında görüntülenecektir. Böylece silo içi sıcaklık ve azot gazı değerleri bilgisayar ortamında görüntülenecek gerektiğinde masa başından müdahale edilecektir.

3.3 İnsan Kaynakları

Batı Karadeniz Bölgesi, Zonguldak ile birlikte Zonguldak'ın ilçesi iken 1991 yılında il statüsüne kavuşan Bartın ve aynı şekilde Zonguldak'ın ilçesi iken 1995 yılında il statüsüne kavuşan Karabük illerini kapsamaktadır. 9814 km²'lik yüzölçümüne sahip bölgede 2019 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Zonguldak 596.053, Karabük 248.458, Bartın 198.249 olmak üzere bölgenin toplam nüfusu 1.042.760 'tır. Bölge nüfusunun %57,16'sı Zonguldak'ta, %23,83'ü Karabük'te ve %19,01'i Bartın'da bulunmakta olup Türkiye nüfusunun % 1,25'i Batı Karadeniz Bölgesi'nde yaşamaktadır.

Şekil 4.TR81 Bölgesi İlleri Nüfus Değişimi

Bölgede yer alan illerin son 4 yıl içerisinde nüfus değişimlerine bakıldığında Karabük ve Bartın göç alırken Zonguldak'ın göç verdiği görülmüştür.

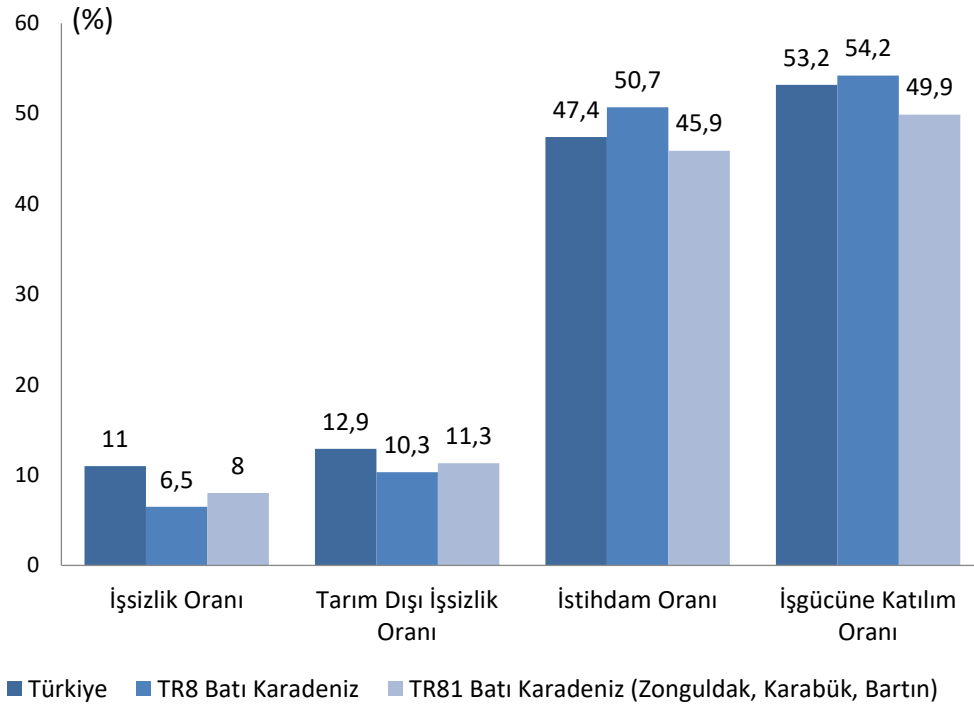
Bölge genelinde kentsel nüfus ile kırsal nüfus birbirine yakın olmakla birlikte kent nüfusunda son yıllarda önemli bir artış gözlenmektedir. Bölgenin kentsel nüfus oranı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 2007 yılında %48,91 iken bu oran 2019 yılı verilerinde %62,86 olarak tespit edilmiştir. 2019 yılı verilerine göre bölge illerinden sadece Bartın ilinde kırsal nüfus oranı (56,35) kentsel nüfustan fazladır. Bölge illerinden kentsel nüfusu en fazla olan il %77,09 ile Karabük olurken bunu %61,93 ile Zonguldak, %43,65 ile Bartın takip etmektedir. İlçeler bazında bakıldığında kentsel nüfus sırasıyla Karabük Merkez, Kozlu, Zonguldak Merkez, Safranbolu ve Ereğli ilçelerinde ön plana çıkarken, kırsal nüfus ise sırasıyla Ovacık, Ulus, Eflani, Kurucasıle ve Çaycuma'da yoğun olarak bulunmaktadır.

2019 yılı verilerine göre bölge nüfusunun yaş dağılımına bakıldığında yaşlı bağımlılık oranı (65+) %18,76 ile Türkiye ortalaması olan %13,39'un oldukça üzerindedir. Genç bağımlılık oranında (0-14) ise bölge ortalaması %24,46 ile Türkiye ortalaması olan %34,07'nin altında yer almaktadır.

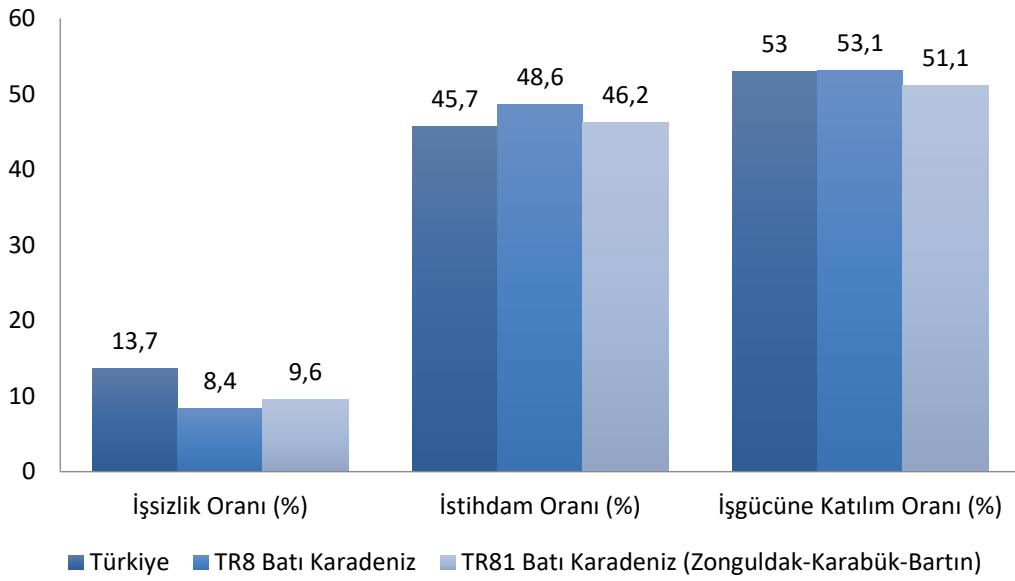
2019 yılı verilerine göre Batı Karadeniz Bölgesi nüfus yoğunluğu bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde bir değere sahiptir. Km²'ye düşen kişi sayısı bakımından Zonguldak 180, Karabük 60 ve Bartın 95 kişi olarak tespit edilmiş olup bu rakamlarla Türkiye'de sırasıyla 10'uncu, 45'inci ve 26'ncı sırada yer almaktadır.

2019 yılı verilerine göre Zonguldak nüfusunun %62'si şehirlerde yaşamaktadır. İlin yüzölçümü 3.341 km²'dir. İlde km²'ye 178 kişi düşmektedir. (Bu sayı merkez ilçede 456'dır.) İlde yıllık nüfus %0,61 oranında azalmıştır. Merkez ilçeye beraber 8 ilçe, 25 belediye, bu belediyelerde 176 mahalle ve ayrıca 380 köy vardır.

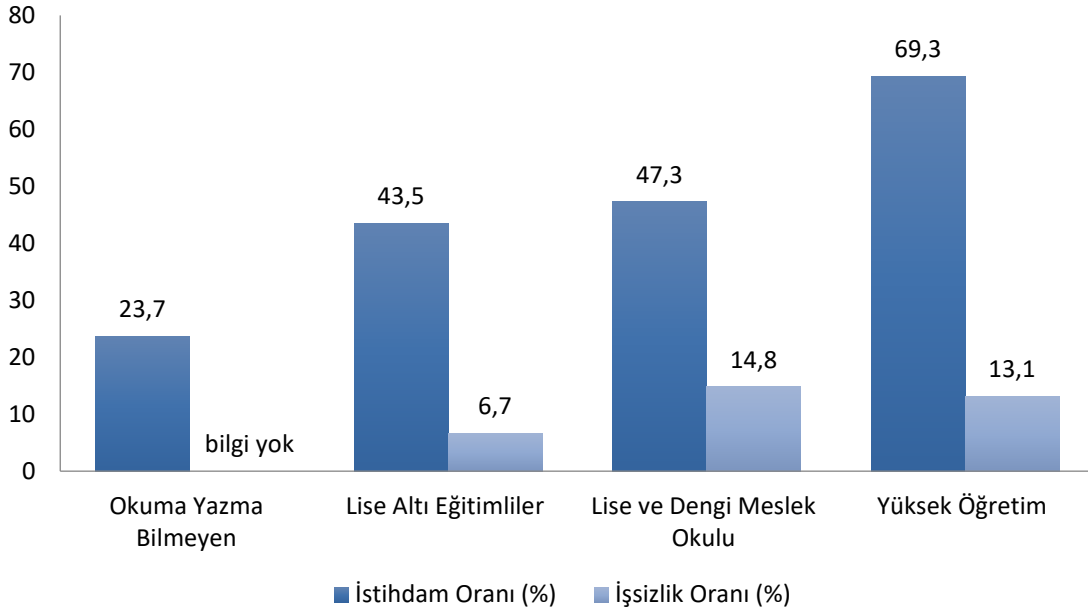
Şekil 5.İşgücü Verileri (15+) (2018-TÜİK)

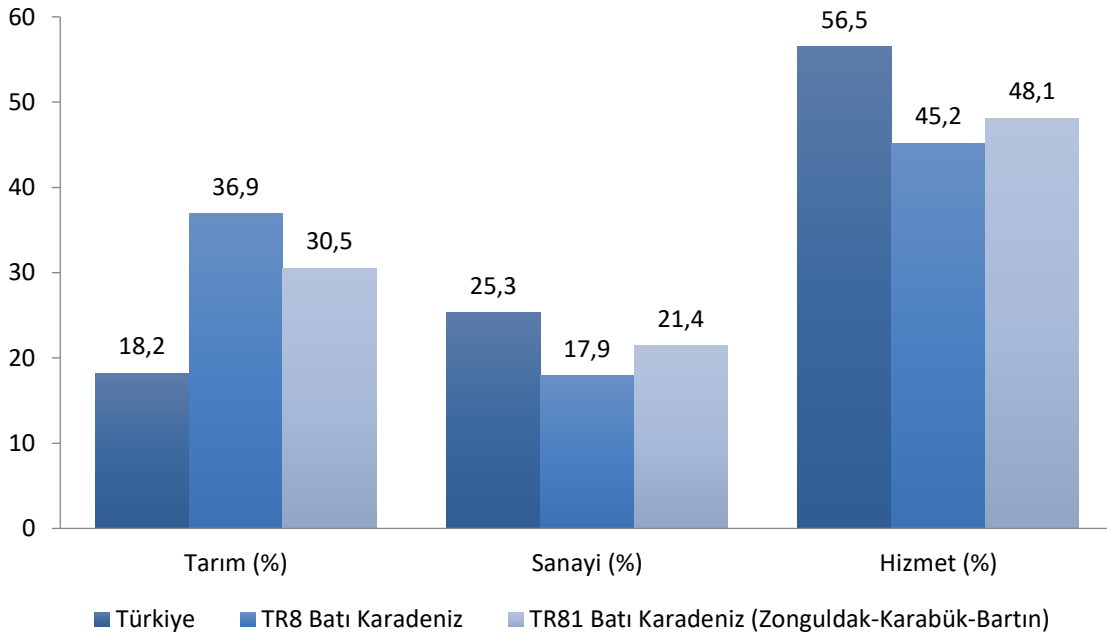
Şekil 6.İşgücü Verileri (15+) (2019-TÜİK)

Şekil 7. TR81 Batı Karadeniz (Zonguldak-Karabük-Bartın) Eğitim Durumuna Göre İstihdam ve İşsizlik Oranı (15+) (2019-TÜİK)

Şekil 8. İstihdam Edilenlerin İktisadi Faaliyet Kolları (15+) (2019-TÜİK)

2019 Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Zonguldak ili toplam nüfusunun yaklaşık %70'i çalışma çağındadır (15-64 yaş). Çalışma çağındaki nüfus içerisinde genç nüfus (15-25 yaş) oranı ise yaklaşık %20'dir.

Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinden oluşan TR81 bölgesinde Türkiye İstatistik Kurumu 2019 verilerine göre toplam istihdamın (15+) %30,5'i tarım, %21,4'ü sanayi ve %48,1'i hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Bölgede işsizlik oranı ise %9,6'dır.

TR81 bölgesinde istihdam edilenlerin (15+) %23,7'si okuma yazma bilmeyen, %43,5'i lise altı eğitimliler, %47,3'ü lise ve dengi meslek okulu ve %69,3'ü yüksek öğretim eğitim seviyelerine sahiptir.

TR81 bölgesinde işsizlik oranları incelendiğinde ise işsizlerin %6,7'si lise altı eğitimliler, %14,8'i lise ve dengi meslek okulu ve %13,1'i yüksek öğretim eğitim seviyelerine sahiptir.

Zonguldak ili ve TR81 bölgesi ile ilgili Türkiye İstatistik Kurumu verileri incelendiğinde il ve bölgenin yeterli işgücü potansiyeline sahip olduğu ve Lisanslı Depoculuk Projesi'nin gerektirdiği nitelikteki istihdama erişim konusunda bir sorun yaşanmayacağı değerlendirilmiştir.

Tablo 26.Zonguldak İli Üretici Kaydı

	Üretici Sayısı (2015)	Üretici Sayısı (2016)	Üretici Sayısı (2017)	Üretici Sayısı (2018)	Üretici Sayısı (2019)
ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi)	18.796	20.600	21.448	22.229	22.328
TÜRK-VET Sistemi	34.889	21.284	18.544	21.783	21.472
OTBİS (Organik Tarım)	1.077	1.053	1.029	1.104	1.204
AKS (Arıcılık Kayıt Sistemi)	526	361	500	688	776
Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	8.303	8.303	7.330	7.330	7.330
Su Ürünleri Kooperatifleri	431	456	446	446	443
Üretici Birlikleri	450	450	554	554	543
Tarımsal Yayılım Desteklemesi Alan (dekar)	235.469	253.056	257.080	259.418	255.410

Kaynak: Zonguldak İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

2019 verilerine göre Zonguldak ilinde ÇKS'ye (Çiftçi Kayıt Sistemi) kayıtlı olan üretici sayısı 22.328'dir. Organik Tarım Sistemi'ne kayıtlı olan üretici sayısı ise 1.204 olarak tespit edilmiştir.

Lisanslı depo işletmesinde 12 ay tam zamanlı olarak Lisanslı Depo Müdürü, Ön Kontrol, Ürün Kabul Eksperti, Araç Kantarı Tartım Elemanı, Lisanslı Depo Eksperti, İdari İşler Sorumlusu, Servis Hizmetlisi, Güvenlik Görevlisi, Forklift Operatörü, Silo Besleme Personeli, Ön Muhasebe Personeli, Lisanslı Depo Teknik Sorumlusu, Makine Bakım Teknikeri, Elektrik Bakım Teknikeri, Otomasyon Kontrol Teknikeri, Lisanslı Depo Ürün Alım Sorumlusu, Lisanslı Depo Yetkili Tartıcı, Çuval Boşaltma Elemanı, Lisanslı Depo Ürün Teslim Sorumlusu ve Tartım Dolum Elemanı istihdam edilecektir. Toplamda 20 kişinin istihdam edileceği öngörülmektedir.

İstihdam edilecek personelin unvanları, sayıları ve maaş bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27. Personel Giderleri

Unvan	Çalışan sayısı	Brüt maaş (TL)	Yıllık personel gideri (TL)
Depo Müdürü	1	15.000,00	180.000,00
İdari İşler Sorumlusu	1	11.000,00	132.000,00
Ön Muhasebe Personeli	1	7.500,00	90.000,00
Teknik Personel	6	7.500,00	540.000,00
Yardımcı Personel	6	4.000,00	288.000,00
Vasıfsız Personel	5	3.149,60	188.976,00
TOPLAM	20	48.149,60	1.418.976,00

Dünya fındık üretiminde öne çıkan ülkeler sırasıyla Türkiye, İtalya, Gürcistan, Azerbaycan ve ABD'dir. Bu ülkelerde asgari ücret alt ve üst sınır değerleri farklılık göstermektedir. 2020 yılı itibarıyla orta elemana ödenen ücretler Türkiye'de 431-1000 dolar, İtalya'da 1600-2000 dolar, Gürcistan'da 90-200 dolar, Azerbaycan'da 380-480 dolar, ABD'de 1392-2000 dolar arasında değişmektedir. Bu ülkeler arasında işçi maliyetleri olarak en uygun ülkeler Gürcistan, Azerbaycan, Türkiye, ABD ve İtalya şeklinde düşükten yükseğe doğru sıralamak mümkündür.

Diğer fındık üreticileri ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'nin asgari ücretinin ABD ve İtalya'dan az Gürcistan ve Azerbaycan'dan fazla olduğu görülmektedir. Kurulması planlanan Lisanslı Depoculuk tesisinde ağırlıklı orta eleman çalıştığı ve bunların da asgari ücrete yakın maaş aldığı göz önüne alındığında, ilgili sektörde işçilik yönünden ABD ve İtalya'ya göre avantajlı bir konumdayken, diğer ülkelere göre dezavantajlı durumda olduğu görülmektedir.

4. FİNANSAL ANALİZ

4.1 Sabit Yatırım Tutarı

Tablo 28. İnşaat Giderleri

İNŞAAT GİDERLERİ	Alan (m ²)	Birim İnşaat Maliyeti (TL/m ²)	Toplam Tutar (TL)
Arazi	13.500	35,00	472.500,00
Etüt ve Proje Giderleri	8.500	61,00	518.500,00
İdari Bina	2.500	1.450,00	2.750.000,00
Silo Alanı (Beton Zemin)	6.000	1.100,00	6.600.000,00
Yardımcı Malzeme Deposu	500	1.100,00	550.000,00
Kumanda Merkezi	100	1.100,00	110.000,00
Laboratuvar	200	1.100,00	220.000,00
Yükleme ve İndirme Alanı	500	820,00	410.000,00
Tartım Ofisi	50	820,00	41.000,00
Numune Alma ve Tartım Alanı	150	820,00	123.000,00
Güvenlik Ofisi	15	820,00	12.300,00
Diğer Giderler (%2)	-		236.146,00
Beklenmeyen Giderler (%5)	-		590.365,00
Toplam Maliyet	11.515		12.633.811,00

***Alaplı Organize Sanayi Bölgesi'nde en düz arazi seçildiği için metrekare fiyatı Organize Sanayi Bölgesi'nin belirlemiş olduğu ortalama fiyat olan 35 TL/m² baz alınmıştır.

***Etüt Proje Bedeli Mimarlardan alınan veriler dâhilinde metrekare başına 61,00 TL olarak alınmıştır. 6.000 metrekare depo alanı ve 2.500 metrekare idari bina alanı dikkate alınarak etüt – proje bedeli hesaplanmıştır.

*** Diğer İnşaat Giderleri için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mimarlardan alınan veriler dâhilinde metrekare başına 820,00 TL olarak alınmıştır. 2020 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri baz alınmıştır.

Yatırım Giderleri (Mevcut Teknolojiler)**Tablo 29.Yatırım Giderleri**

Yatırım Giderleri	Birim	Adet	Birim Fiyat (TL)	Toplam Fiyat (TL)
Konik Tabanlı Çelik Silo	Adet	15	510.000,00	7.650.000,00
Silo Aksesuarları	Adet	15	16.320,00	244.800,00
Havalandırma Sistemi	Adet	15	5.100,00	76.500,00
Silo İçi Sıcaklık Görüntüleme Sistemi	Adet	15	11.832,00	177.480,00
Silo Taşıyıcı Ekipman Sistemi	-	-	1.800.000,00	3.060.000,00
Silo İçi Azot Gazı Püskürtme Sistemi	Adet	3	67.320,00	201.960,00
Fındık ön Temizleme	Adet	3	179.520,00	538.560,00
Mal Alım Çukur Izgarası	Adet	3	40.800,00	122.400,00
Manuel Kapak	Adet	15	2.040,00	30.600,00
İki Yollu Elektrikli Klape	Adet	6	4.896,00	29.376,00
Kovalı Elevatör	Adet	9	97.920,00	881.280,00
Elevatör Kulesi	Adet	6	48.960,00	293.760,00
Elektrikli Kapak	Adet	35	4.896,00	171.360,00
Yürüme Yolu	Adet	3	146.880,00	440.640,00
Silo Radar Seviye Ölçüm Sistemi	Adet	15	21.216,00	318.240,00
Yürüme Yolu Silodan Destek Ayakları	Adet	30	4.080,00	122.400,00
Döküş Borusu	Adet	45	979,20	44.064,00
Silo Ankrajları	Adet	800	73,44	58.752,00
***Silo Çelik Konstrüksiyon	m ²	6.000	453,90	2.723.400,00
Zemin Üstü Tır Kantarı	Adet	1	74.800,00	74.800,00
Elektrik İşleri	-	-	-	979.200,00
***Otomatik Numune Alma Sondası	Adet	1	51.000,00	51.000,00
Montaj Giderleri	-	-	-	2.040.000,00
Laboratuvar Ekipmanı	-	-	-	1.275.000,00
***Bilgisayar sistemi (Server)	-	-	-	297.500,00
TOPLAM				21.903.072,00

***Çelik Konstrüksiyon için fiyat teklifi özel sektör üreticilerinden alınmıştır.

***Otomatik Numune Alma Sondası için fiyat teklifi Akyol Firma yetkilisi Ahmet AKYOL'dan alınmıştır.

***Yapılan hesaplamalarda **Euro Kuru: 8,18 TL, Dolar Kuru: 6,94 TL** alınmıştır.

***Bilgisayar Server Sistemi için fiyat teklifi ALPATA Yazılım firmasından alınmıştır.

Toplam İşletme Sermayesi**Tablo 30. Toplam İşletme Giderleri**

Genel Giderler	2022	2023	2024	2025	2026
Sabit İşletme Giderleri (TL)					
Sigorta Giderleri	60.000,00	60.000,00	60.000,00	60.000,00	60.000,00
Güvenlik	57.600,00	57.600,00	57.600,00	57.600,00	57.600,00
Amortismanlar	2.442.983,42	2.442.983,42	2.442.983,42	2.442.983,42	2.442.983,42
Genel Yönetim	24.000,00	24.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00
***Arazi Giderleri	177.187,50	177.187,50	-	-	-
<i>Sabit Masraflar Toplamı</i>	2.761.770,92	2.761.770,92	2.585.583,42	2.585.583,42	2.585.583,42
Değişen İşletme Giderleri (TL)					
Enerji Giderleri	80.000,00	88.000,00	96.800,00	106.480,00	117.128,00
Personel Giderleri	1.418.976,00	1.560.873,60	1.716.960,96	1.888.656,96	2.077.522,56
Bakım-Onarım Giderleri	30.000,00	36.000,00	45.000,00	54.000,00	60.000,00
Beklenmeyen Giderler (%1)	9.468,60	10.425,46	11.486,01	12.649,61	13.916,57
<i>Değişen Masraflar Toplamı</i>	1.538.444,60	1.695.299,06	1.870.246,97	2.061.786,57	2.268.567,13
TOPLAM İŞLETME GİDERLERİ	4.300.215,52	4.457.069,98	4.455.830,39	4.647.369,99	4.854.150,55

***Alaplı OSB'de belirlenen arazi için arazi bedelinin %25 peşin (118.125,00 TL) olarak ödenecek geriye kalan tutar 2 yılda ödenecektir. Arazi Gideri arazi tahsis bedelinin %25'i düşülerek 2 yıllık eşit taksitler halinde ödeneceği varsayılmıştır.

Toplam Yatırım Tutarı ve Uygulama Planı**Tablo 31. Toplam Yatırım Tutarı**

TOPLAM YATIRIM İHTİYACI	TL	Açıklama
Sabit Yatırım Tutarı	39.391.033,55	Lisanslı Depo sabit yatırım tutarıdır.
Toplam Yatırım Tutarı	39.391.033,55	-
FİNANSMAN KAYNAKLARI	TL	Açıklama
Öz Kaynak	40.000.000,00	Yatırımcı tarafından karşılanacak öz kaynak tutarıdır.
Toplam Finansman Tutarı	40.000.000,00	-

4.2 Yatırımın Geri Dönüş Süresi

Yatırıma konu ürünü üreten firmalarla yapılacak görüşmeler değerlendirilerek yatırımın tahmini geri dönüş süresi tespit edilecektir.

Tablo 32. Toplam Sabit Yatırım Tutarı (10.000 Ton için)

Gider Kalemleri	Tutar (TL)
İnşaat Giderleri	12.633.811,00
Makine ve Teçhizat Giderleri	21.903.072,00
İşletme Giderleri	4.854.150,55
Toplam Sabit Yatırım Tutarı	39.391.033,55

Zonguldak'ta kurulacak olan Fındık Deposu Tesisinin Sabit Yatırım Tutarı 39.391.033,55 TL'dir. Bu tutarın 12.633.811,00 TL'sini inşaat giderleri, 21.903.072,00 TL'sini makine ve teçhizat giderleri, 4.854.150,55 TL'sini ise işletme giderleri oluşturmaktadır. Sabit yatırım tutarının öz kaynak ile finanse edileceği kredi kullanılmayacağı varsayılmıştır.

Yatırımın geri dönüş süresi, 13 yıl olarak hesaplanmıştır.

5. ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİ ANALİZİ

Çalışma konusu yatırımın çevresel etki değerlendirmesine tabi olup olmadığı konusunda bilgilendirme bu bölümde yapılacaktır.

Söz konusu yatırımın toplumsal gruplar (kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı vb.) üzerinde oluşturacağı parasallaştırılmayan olumlu veya olumsuz sosyal etkilere bu bölümde yer verilecektir.

Lisanslı Depoculuk Tesisi; yapı özellikleri ve çevresel açıdan 25.11.2014 tarihli Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamında Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Ek-1 ve Ek-2 kapsamında yer almamaktadır. İl Müdürlüğü'ne ÇED kapsam değerlendirme başvurusu yapılarak kapsam dışında bulunulduğuna dair gerekli resmi yazılar alınacaktır.

Üretim tesisinde oluşan evsel atıklar, kanalizasyon atıkları, atık su vb. atıklar için ilgili Belediye ile kanalizasyon bağlantısı yapılarak kanalizasyon bağlantı izni alınacaktır. Depolama sürecinde oluşabilecek ambalaj atıkları gerekli olması ve limit değerlerin üzerine çıkılması halinde Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ilke ve prensiplerine uygun olarak toplatılarak geri dönüşüme kazandırılacaktır. Yıkama ve temizleme ünitelerinde oluşan atık suyun analizi gerçekleştirilerek tehlikeli atık niteliğinde olmadığı tespit edilecek ve kanalizasyon bağlantı hattı ile ortamdan uzaklaştırılacaktır. Belirtilen bu çalışmalar lisanslı depo işletmesinin kurulması sürecinde gerçekleştirilecek olup inşaat maliyetleri içerisinde yer alacaktır.

Lisanslı depoculuk hizmetleri depolama teknolojisi olarak; toprak, gürültü, hava ve su kirliliğine neden olacak etkenleri bünyesinde barındırmamaktadır. Planlanan yatırım ile ilgili olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu ile bu kanuna istinaden çıkarılan mevzuatın ilgili hükümlerine uyularak ekolojik dengenin bozulmamasına, çevrenin korunmasına ve geliştirilmesine yönelik gerekli tedbirleri kapsayacaktır.

TR81 Bölgesi için kurulması planlanan lisanslı deponun yatırım maliyetlerinin ve ekonomik analizlerinin yapılmasından önce ürün tebliğleri dikkate alınarak her bir lisanslı depo için genel çalışma prensipleri ortaya konmuştur.

Lisanslı depo işletmelerinin kurulacağı binalara ait inşaat maliyetleri 10 Mart 2020 tarih 31064 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2020 yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkındaki Tebliğ dikkate alınarak hesaplanmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın sınıflandırmasına göre depolar II. Sınıf C Grubu yapılar, idari binalar II. Sınıf B Grubu yapılar, güvenlik ve tartım ofisleri ise I. Sınıf B Grubu yapılar kapsamında değerlendirilmiştir.

Sosyal Fayda Analizi kapsamında ürüne ilişkin fiyat dalgalanmaları ve uygun depolamanın yapılamaması nedeniyle üreticinin katlanmak zorunda kaldığı maliyetler hesaplanmıştır.

- Fiyat dalgalanmaları nedeniyle çiftçi üretmiş olduğu ürünün maliyetlerini karşılayamamakta üretmekten vazgeçmektedir. Üretici ürününü üretirken fiyat garantisi olmadığından ve maliyetlerini karşılayacak bir taban fiyat uygulaması olmadığından risk almayarak üretim yapmaktan vazgeçmektedir. Bu durum sosyal fayda maliyet analizi yapılırken hesaplamalara dâhil edilmesi gereken temel unsurdur.
- İkinci unsur üreticinin ürününü uygun koşullarda depolayamaması sonucu üründe ortaya çıkan aflatoksin üründe kayıplara neden olmaktadır. Kötü depolama koşulları nedeniyle üretici ürününü belirlenen fiyatın altında satmak zorunda kalmakta bu durum üretimde zarara yol açmaktadır.

Bu iki unsur göz önünde bulundurulduğunda fiyat dalgalanmalarının önüne geçilebilecek ve üreticiyi koruyacak bir fiyat politikası belirlenmelidir. Böylece üretici hem maliyetlerini karşılayabilmeli hem de kar edebilmelidir. Belirlenen fiyat politikası ile üretici üretim yapmaya devam etmeli ve her yıl üretim miktarını artırmaya teşvik edilmelidir.

Ayrıca uygun depolarda ürünlerini saklamaları için teşvik edilmeli ürünlerinin zarar görmeleri engellenerek zarar etmelerinin önüne geçilmelidir. Böylece üreticinin ürününü üretirken zarar göreceği korkusunu yaşamamasının önüne geçilmeli, üretim yapmaya teşvik edilmelidir.

Projenin birincil etkisi, üreticinin fiyat dalgalanmalarından etkilenmesinin azaltılarak sosyo-ekonomik faydasını artırmak iken ikincil etkisi uygun depolamanın yapılamaması nedeniyle oluşan alfa toksin riskinin önlenerek ülkenin fındık üretim kapasitesinin korunması yönüyle sürdürülebilir üretim etkisidir.

Lisanslı depoculuk yatırımının paydaşları; cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, yaş gibi hiç bir ayrım gözetmeksizin ilimizde ve bölgemizde fındık sektöründe yer alan üretici, sanayici, tüccar, kamu kuruluşları, tedarikçi işletmeler, iş gücü kaynaklarından oluşmaktadır. Paydaşlar, projenin doğru analiz edilmesinden hayata geçirilmesine kadar her adımda önemli roller üstlenmektedir. Bu yüzden proje yönetimi kapsamında paydaşlara projenin bir parçası oldukları hissettirilmeli ve projeyi sahiplenmeleri sağlanmalıdır. Projede yerel sahiplenmenin sağlanması halinde yatırım hedeflerine daha kısa sürede ulaşılması ve yapının kalıcı olması mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu,

Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği,

Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği

Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Yönetmeliği

İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkındaki Genel Yönetmelik
Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği

Giresun Ticaret Borsası,

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, <http://www.icticaret.gov.tr/>

<http://www.giflidas.com.tr/LisDep>

Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik

www.serprofil.com/celik-fabrika-yapimi/ser-profil-celik-celik-konstruksiyon-sandvic-panelli-fabrika-depo-hangar-fiyat-hesaplama.html

<https://bartin.tarim.gov.tr/Belgeler/SolMenu/Bart%C4%B1n%20stratejik%20plan.pdf>

https://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/kalkinma_ajansi_bolg_plan/TR81.pdf

http://bakka.gov.tr/assets/Planlama1/faaliyet_raporlari/MEVCUTDURUMANALIZi.pdf

<http://www.tmo.gov.tr/>

<http://www.kib.org.tr/tr/>

Ek-1: Fizibilite Çalışması için Gerekli Olabilecek Analizler (Tüm Ön Fizibilite Çalışmalarında bu bölüme yer verilecektir.)

Yatırımcı tarafından hazırlanacak detaylı fizibilitede, aşağıda yer alan analizlerin asgari düzeyde yapılması ve makine-teçhizat listesinin hazırlanması önerilmektedir.

- Ekonomik Kapasite Kullanım Oranı (KKO)

Sektörün mevcut durumu ile önümüzdeki dönem için sektörde beklenen gelişmeler, firmanın rekabet gücü, sektördeki deneyimi, faaliyete geçtikten sonra hedeflediği üretim-satış rakamları dikkate alınarak hesaplanan ekonomik kapasite kullanım oranları tahmini tesis işletmeye geçtikten sonraki beş yıl için yapılabilir.

Ekonomik KKO= Öngörülen Yıllık Üretim Miktarı /Teknik Kapasite

- Üretim Akım Şeması

Fizibilite konusu ürünün bir birim üretilmesi için gereken hammadde, yardımcı madde miktarları ile üretimle ilgili diğer prosesleri içeren akım şeması hazırlanacaktır.

- İş Akış Şeması

Fizibilite kapsamında kurulacak tesisin birimlerinde gerçekleştirilecek faaliyetleri tanımlayan iş akış şeması hazırlanabilir.

- Toplam Yatırım Tutarı

Yatırım tutarını oluşturan harcama kalemleri yıllara sari olarak tablo formatında hazırlanabilir.

- Tesis İşletme Gelir-Gider Hesabı

Tesis işletmeye geçtikten sonra tam kapasitede oluşturması öngörülen yıllık gelir gider hesabına yönelik tablolar hazırlanabilir.

- İşletme Sermayesi

İşletmelerin günlük işletme faaliyetlerini yürütebilmeleri bakımından gerekli olan nakit ve benzeri varlıklar ile bir yıl içinde nakde dönüşebilecek varlıklara dair tahmini tutarlar tablo formunda gösterilebilir.

- Finansman Kaynakları

Yatırım için gerekli olan finansal kaynaklar; kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynakların toplamından oluşmaktadır. Söz konusu finansal kaynaklara ilişkin koşullar ve maliyetler belirtilebilir.

- Yatırımın Kârlılığı

Yatırımı değerlendirmede en önemli yöntemlerden olan yatırımın kârlılığının ölçümü aşağıdaki formül ile gerçekleştirilebilir.

Yatırımın Kârlılığı= Net Kâr / Toplam Yatırım Tutarı

- [Nakit Akım Tablosu](#)

Yıllar itibariyle yatırımda oluşması öngörülen nakit akışını gözlemek amacıyla tablo hazırlanabilir.

- [Geri Ödeme Dönemi Yöntemi](#)

Geri Ödeme Dönemi Yöntemi kullanılarak hangi dönem yatırımın amorti edildiği hesaplanabilir.

- [Net Bugünkü Değer Analizi](#)

Projenin uygulanabilir olması için, yıllar itibariyle nakit akışlarının belirli bir indirgeme oranı ile bugünkü değerinin bulunarak, bulunan tutardan yatırım giderinin çıkarılmasıyla oluşan rakamın sıfıra eşit veya büyük olması gerekmektedir. Analiz yapılırken kullanılacak formül aşağıda yer almaktadır.

$$NBD = \sum_{t=0}^n (NA_t / (1-k)^t)$$

NAt : t. Dönemdeki Nakit Akışı

k: Faiz Oranı

n: Yatırımın Kapsadığı Dönem Sayısı

- [Cari Oran](#)

Cari Oran, yatırımın kısa vadeli borç ödeyebilme gücünü ölçer. Cari oranın 1,5-2 civarında olması yeterli kabul edilmektedir. Formülü aşağıda yer almaktadır.

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Likidite Oranı, yatırımın bir yıl içinde stoklarını satamaması durumunda bir yıl içinde nakde dönüşebilecek diğer varlıklarıyla kısa vadeli borçlarını karşılayabilme gücünü gösterir. Likidite Oranının 1 olması yeterli kabul edilmektedir. Formülü aşağıda yer almaktadır.

$$\text{Likidite Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Söz konusu iki oran, yukarıdaki formüller kullanılmak suretiyle bu bölümde hesaplanabilir.

- [Başabaş Noktası](#)

Başabaş noktası, bir firmanın hiçbir kar elde etmeden, zararlarını karşılayabildiği noktayı/seviyeyi belirtir. Diğer bir açıdan ise bir firmanın, giderlerini karşılayabildiği nokta da denilebilir. Başabaş noktası birim fiyat, birim değişken gider ve sabit giderler ile hesaplanır. Ayrıca sadece sabit giderler ve katkı payı ile de hesaplanabilir.

$$\text{Başabaş Noktası} = \frac{\text{Sabit Giderler}}{\text{Birim Fiyat} - \text{Birim Değişken Gider}}$$

Ek-2: Yerli/İthal Makine-Teçhizat Listesi

İthal Makine / Teçhizat Adı	Miktarı	Birimi (Adet, kg, m³ vb.)	F.O.B. Birim Fiyatı (\$)	Birim Maliyeti (KDV Hariç, TL)	Toplam Maliyet (KDV Hariç, TL)	İlgili Olduğu Faaliyet Adı

Yerli Makine / Teçhizat Adı	Miktarı	Birimi (Adet, kg, m³ vb.)	Birim Maliyeti (KDV Hariç, TL)	Toplam Maliyeti (KDV Hariç, TL)	İlgili Olduğu Faaliyet Adı

Güney Mah Zonguldak Yolu Cad No 36 67600 Kozlu/ZONGULDAK

Tel.: +90 (372) 257 74 70 - Faks: +90 (372) 257 74 72

E-Posta: bilgi@bakka.gov.tr | www.bakka.gov.tr

ISBN : 978-605-69472-6-1

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılmaz